ZWIĄZEK STRZELECKI
ZARZĄD GŁÓWNY

SPRAWOZDANIE

ZA 1928 ROK

WARSZAWA 1929

ZWIĄZEK STRZELECKI
ZARZĄD GŁÓWNY

SPRAWOZDANIE

ZA 1928 ROK

WARSZAWA 1929

Druk. „KADRA", Warszawa, Długa 50. Tel. 186-3o.

PROTEKTOR ZWIĄZKU STRZELECKIEGO

MARSZAŁEK JÓZEF PIŁSUDSKI

PREZES HONOROWY

WACŁAW SIEROSZEWSKI

CZŁONKOWIE HONOROWI:

Ks. Biskup Wł. BANDURSKI

Gen. Broni Józef HALLER

Senator Bolesław LIMANOWSKI

Gen. Dyw. Edward RYDZ-ŚMIGŁY

Gen. Dyw. Kazimierz SOSNKOWSKI

Gen. Broni Lucjan ŻELIGOWSKI

ZARZĄD GŁÓWNY

CZŁONKOWIE WYDZIAŁU WYKONAWCZEGO

Prezes Dr. Kazimierz DŁUSKI

Viceprezes, pos. płk. dypl. Adam KOC

Viceprezes Zygmunt DRESZER do dnia 11.9.1928 roku

Komendant Główny i Referent Kulturalno - Oświatowy pos. Kazimierz KIERZKOWSKI

Sekretarz Generalny, ppłk. Anatol MINKOWSKI

Referent Organizacyjny, Tytus CZAKI

Inspektor Główny. kpt. Henryk KRÓLIKOWSKI

Skarbnik, Zbigniew GLINICKI

Referentka Pracy Kobiet. Irena SZYDŁOWSKA

Adres, Aleje Jerozolimskie 27 m. 3.

CZŁONKOWIE ZARZĄDU GŁÓWNEGO

Wymienieni wyżej członkowie Wydziału Wykonawczego

oraz:

Halina JAROSZEWICZOWA

pos. Roman TOMCZAK

Janusz PIOTROWSKI do dn. 11.I.1929, w którym to dniu ustąpił z Zarządu Głównego z powodu objęcia administracji maj. Stężarzyce.

Bolesław STRZEŚNIEWSKI

OSIECKI

Pos. Dr. Leon SURZYŃSKI

OKRĘGI ZWIĄZKU STRZELECKIEGO:

Warszawa	Kierownik Okręgu, pos. Antoni Sobolewski Komendant Okr. Warszawa-Miasto Roman Żochowski „ „ „ Prowincja. Kazimierz Lang Referentka Pracy Kobiet, Julja Kapuścińska Instruktorka — Marja Żukówna Adres: Praga, Jagiellońska 31
Lublin	Kierownik Okręgu — Saturnin Osiński Komendant Okręgu — Józef Grzyb Instruktorka — Stanisława Drzystkowa Adres: Szpitalna 12
Łuck (Wołyń)	Prezes Okręgu, Antoni Staniewicz Komendant Okręgu, Stanisław Piękoś Komendantka okr. Helena Małecka Adres: Krasińskich 5
Wilno	Prezes Okręgu, Marszałek Senatu prof. Juljan Szymański Komendant Okręgu, Ludwik Muzyczka Instruktorka — Zofja Waschówna Adres: Portowa 19 m, 16
Grodno	Kierownik Okręgu, star. Robakiewicz Kierownik Okręgu, Ursyn-Niemcewicz Komendantka Okręgu, Teodozja Skwarnicka Adres: Horodniczańska 10
Nowogródek	Prezes Okręgu Dr. Marcin Przyborowski Komendant Okręgu, Jan Spałek Adres: Zamkowa 17
Łódź	Prezes Okręgu, sen. Radzisław Wodziński Komendant Okręgu, Hipolit Piątkowski Komendantka Okręgu, M. Fornalska Adres: Piotrkowska 85
Kraków	Prezes Okręgu Dr. Mieczysław Kaplicki Komendant Okręgu, Ludwik Naimski Komendantka Okręgu, Stan. Kobrynowiczowa Adres: Florjańska 53
Katowice	Kierownik Okręgu, Inż. Benedykt Wiszniewski Komendant Okręgu, Józef Płonka Komendantka Okręgu, Stanisława Barańska Adres: Jordana 14
Poznań	Prezes Okręgu, prof. Dr. Antoni Jakubski Komendant Okręgu, Jan Latour Adres: Pocztowa 30
Lwów	Prezes Okręgu, Henryk Schmal Komendant Okręgu, Edward Kolbuszewski Instruktorka. Otylja Wesołowska Adres: Gródecka 69
Toruń	Kierownik Okręgu, Inż. Józef Szepetys Komendant Okręgu. Marjan Kolasiński Komendantka Okręgu, Helena Drwotowa Adres: Wola zamkowa róg Warszawskiej
Brześć n/B	Kierownik Okręgu, Bolesław Frydrychowicz Komendant Okręgu, Janusz Pawłowski Komendantka Okręgu, Natalja Cichocka Adres: 3 Maja 38
Przemyśl	Prezes Okręgu, pos. Rudolf Burda Komendant Okręgu, Władysław Cieplelowski Komendantka Okręgu. Kamila Skorska Adres: Kilińskiego 10
Kielce	Prezes Okręgu, Stefan Artwiński Komendant Okręgu, Aleksander Tiwołowicz Instruktorka, Kaz. Kaptowańcówna Adres. Skrzynka pocztowa 13, Zamkowa, Koszary b. Kolumny Samochodowej
Podokręg Radom	Kierownik i Komendant Podokręgu: Michał Tadeusz Brzęk-Osiński Komendantka Podokręgu, H. Lesicka Adres: Piaski 24

GŁÓWNA KOMISJA REWIZYJNA

1. Dr. St. Bogusławski, 2. dyr. T. Szubartowicz, 3. M. Syska, 4. inż. Przemysław Podgórski, 5. Borysławski
ZASTĘPCY: Gnoiński Jan. Hołownia, Kowalewska Halina.

GŁÓWNY SĄD HONOROWY:

kpt. Malski, Denys, Dr. Bacia
ZASTĘPCY: Juljan Dreszer, Dr. Kołodziejski

KAPITUŁA „ODZNAKI ZASŁUGI" ZWIĄZKU STRZELECKIEGO:

Tytus Czaki — Warszawa, Adolf Filip — Warszawa, Dr. Mieczysław Kaplicki — Kraków, Henryk Schmal — Lwów, Tadeusz Szubartowicz — Warszawa
ADRES. Aleje Jerozolimskie 27. m. 3

Sytuacja P .W. w Polsce

Praca przysposobienia wojskowego nietylko w Polsce, ale i w całej Europie nie jest oparta jeszcze na stałych zasadach, na jakich oparta jest np. praca w armji stałej. Jest ona, jak dotąd potężną siłą moralną, kryjącą w sobie wielkie możliwości na przyszłość, ale siły realnej, jakiej od przysposobienia wojskowego oczekują Sztaby Generalne — ono jeszcze nie posiada. W ogniu ciągłych doświadczeń wykuwają się poszczególne elementy tej siły, które po tych próbach wchodzą jako części składowe tej przyszłej obejmującej całokształt doktryny. Dziś tej doktrynie brak jeszcze wielu składników, a wiele innych przechodzi dotąd okres doświadczeń. O ile np. sport pieszy, strzelectwo, lekka atletyka i t. p. są temi elementami, które z tych doświadczeń wyszły zwycięsko, o tyle w dziedzinie eksperymentów znajdują się wielkie działy pracy, jak np. szkolenie się w broniach specjalnych, wychowanie obywatelskie i t. p., jak również niezdołano dotychczas ustalić zasady, czy charakter P. W. ma być społeczny, czy też ujęty w ramy organizacji państwowej. Doświadczenia w tej dziedzinie, poczynione przez inne państwa, dla polskich stosunków nie mogą służyć za wzór. Z pośród państw Europy — Niemcy i Finlandja, które w stosunku do ludności posiadają najwyższy stopień rozwoju tych prac — osiągnęły te wyniki przy pomocy wręcz odmiennych systemów. O ile P. W. w Finlandji przy pewnych tylko przejawach społecznego charakteru, faktycznie należy uznać za całkowicie niemal upaństwowione, o tyle w Niemczech przysposobienie wojskowe jest par excellence robotą społeczną i zrodziło się ono, jako wynik zrozumienia (może swoistego) przez społeczeństwo żadań i celów państwowych. Zignorowanie w Polsce pierwiastka społecznego tych prac sparaliżowałoby inicjatywę społeczną, której to inicjatywie Polska w lwiej części zawdzięcza swe dotychczasowe wyniki i wywołałoby nietylko niezadowolenie, ale zniechęcenie, które w najbliższej przyszości stałoby się

wprost groźne dla tej dziedziny pracy państwowej. Z drugiej znów strony, o ile zaufanie rządów Rzeszy do społeczeństwa niemieckiego jest tak wielkie, że nie wahają się one popierać i subsydjować niemal w jednakiej mierze związki przysposobienia wojskowego wszelkich odcieni politycznych, to w Polsce ta rzecz nie jest do pomyślenia. Polska więc wymaga w tej dziedzinie własnej doktryny. I chociaż ta doktryna na wiele lat przed wojną powstała i w następstwie wytrzymała próbę ognia — to jednak w poszukiwaniu czegoś lepszego szereg czynników eksperymentuje dalej i z tych eksperymentów życie przyniesie zwycięstwo tej tezie, która wytrzyma próbę doświadczeń. Od tego momentu zdaje się jesteśmy już niedaleko.

Jeżeli przysposobienie wojskowe jest jednym z elementów obrony państwa, to ze sprawozdania niniejszego musimy się dowiedzieć, w jakich pierwiastkach ta siła tkwi i jaki jest udział Zw. Strzeleckiego w ich tworzeniu. Z pewnych zestawień statystycznych dowiedzieliśmy się, że udział Zw. Strzeleckiego w pracach przysposobienia wojskowego równa się liczbie ćwiczących w przysp. wojskowem członków Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej, Sokoła, Straży Pożarnych, Związku Młodzieży Wiejskiej, oraz Harcerstwa, razem wziętych.

Czy więc połowę zasługi w pracach p. w. należy przypisać Zw. Strzeleckiemu? Ktoś powiedział, że największym kłamcą jest statystyka. Jeślibyśmy na tych cyfrach wartość pracy naszej na polu p. w. oprzeć chcieli — to tezę powyższą musielibyśmy potwierdzić. Cyfra bowiem musi mieć również swoją duszę, jak ma duszę wszystko inne, co żyje. Szukajcie więc tej duszy w cyfrach, które w sprawozdaniu niniejszem Wam podajemy. Wczujcie się w nie. Niech każda z nich opowie Wam swoją historję, jak rodziła się ona przed dziesięciu laty, by urość do dzisiejszych rozmiarów. Niech Wam ona z kolei opowie, jakiego w okresie swojego rozwoju dorabiała się potomstwa w innych stowarzyszeniach. Jak kierowała ona członków tych stowarzyszeń na szlaki marszowe, obozy letnie, kursy w. f. i p. w., strzelnice, boiska, zawody, do świetlic, na deski własnych teatrów amatorskich, na obchody, odczyty, wykłady, jak zmuszała inne stowarzyszenia do ubiegania się o prawo do tytułu stowarzyszenia p. w. I wówczas poznacie, gdzie się to przysp. wojskowe zrodziło i zaczniecie szukać w tem sprawozdaniu nowych elementów pracy naszej, które wzbogaciły dotychczasowy dorobek w okresie sprawozdawczym. Elementy te znajdziecie. Wiele z nich jest na ukończeniu, wiele w zarodku, a są i takie, które próbę ognia wytrzymały i wzbogaciły całość nową zdobyczą. Tym ostatnim elementem jest skierowanie Zw. Strzeleckiego w ubiegłym roku sprawozdawczym na tory p. w. w tem znaczeniu, w jakiem ono

jest potrzebne do wzmożenia gotowości narodu w kierunku obrony granic. Nie doszukacie się w tych cyfrach wielkiej armji, ale znajdziecie tam wyraźne łożysko, w którem ta praca posuwa się naprzód. A wiecie z doświadczenia, że raz zrodzony wyraźny kierunek z każdym rokiem cyfry powiększa. I będą te cyfry rosły, jak rosły wszystkie inne i jak stawać się one będą drogowskazem dla całego Związku Strzeleckiego w jego dalszych pracach, jak rozszerzą się one i rozpłyną po innych stowarzyszeniach. Może kiedyś historyk znów odszuka kolebkę, w której się one narodziły. Dziś rosnąć one i przerzucać się na coraz to inne tereny będą po to, by zwiększyć bezpieczeństwo państwa.

Sprawozdanie Komendy Głównej

Nawiązując do sprawozdania Komendy Głównej na rok 1927 zaznaczyć przedewszystkiem trzeba, że uwagi nasze poprzedzające faktyczne zobrazowanie wysiłków poszczególnych działów pracy w owym okresie, nie przestały być aktualnemi i roku ubiegłym. Każdy dzień niemal przynosił nam potwierdzenie słuszności naszej ogólnej podstawy, na której budowaliśmy swój program działania.

Zarówno dalszy rozwój organizacyjny, który dał się zaobserwować na całym terenie Rzplitej, jak i wzrost znaczenia Związku w społeczeństwie — nakazywał zwrócić uwagę stałą na potrzebę rozbudowy kadr instruktorskich dla wszystkich działów pracy. To, co zostało przez Komendy Okręgowe w tym zakresie wykonane jest zaledwie drobną cząstką ogólnych potrzeb i w roku bieżącym trzeba intensywniej jeszcze przeprowadzać to zadanie, aby zapewnić jednostkom organizacyjnym posiadanie dostatecznej i stałej obsady kierowników oraz instruktorów.

Bez jednolicie urobionych działaczy strzeleckich nie możemy myśleć poważnie o ciągłości naszej pracy wychowawczej.

Zagadnieniem drugiem, które ciągle mieć trzeba przed oczyma, jest sprawa realizacji naczelnego hasła naszego, a więc realizacji programu przysposobienia wojskowego: przenikania w szerokie koła społeczeństwa z propagandą w tym zakresie, budowania gęsto rozsianych komórek, poświęcających się systematycznie pracy p. w., rozwijania i uzupełniania programu prac przysposobienia wojskowego w miarę ogarniania przez Związek licznych warstw i kół społecznych, w celu ich specjalizacji dla potrzeb obrony państwa.

Zetknęliśmy się z objawem ujemnym w tej naszej najistotniejszej dziedzinie pracy, stwierdziliśmy mianowicie już w roku 1927, że część naszych członków nie jest objęta ewidencją oddziałów p. w.: chodzi tu o rezerwistów i tych, którzy osiągnęli I i II stopień.

Należało „maruderstwu“ takiemu zapobiec, obniżający się poziom prac p. w. podnieść i zwiększyć ich wydajność w stosunku do potrzeb wojskowych. Brak środków materjalnych nie pozwalał nam jednakże na dostateczną kontrakcję, nie mniej wszakże w szczegółowem sprawozdaniu K. G. znaleźć można pokaźny szereg środków, które konsekwentnie dalej stosowane, dać muszą pełny sukces.

Mowa tu, tak dobrze, o zorganizowaniu właściwych warsztatów pracy strzeleckiej w postaci świetlic, boisk, strzelnic, na które kieszeń młodocianego i zasobnego strzelca jest zamała, jak o należytem i pociągającem młode umysły sposobie prowadzenia prac, dających w rezultacie podwójne korzyści: ogólne i osobiste.

Jeśli społeczeństwo, do którego coraz mocniej zwracamy się o pomoc i oparcie, niedostateczne zapewni strzelcom warunki pracy — trzeba będzie dłużej i mozolniej iść w kierunku wytkniętych celów i pracując — czekać.

Stawianie jakichkolwiek wymagań jednostkom strzeleckim wtedy, gdy „ćwiczenia i zbiórki strzeleckie odbywają się na ulicy“ — pozostaje mocno teoretyczne. Zasada budowania zaufania opiera się na wzajemności: jeśli społeczeństwo buduje swoje zaufanie do strzelców na konkretnych pracach, Związek Strzelecki ze swej strony tą samą metodą dochodzi do budowania własnych stosunków społecznych.

Stwierdzić należy, że rok sprawozdawczy dał nam wiele momentów rosnącego zainteresowania się społeczeństwa naszą działalnością, które nie poprzestało na okazaniu słownej tylko lub pisemnej sympatji, lecz przyśpieszyło z konkretną pomocą i ze współdziałaniem. Cały szereg darowizn w postaci gruntów, umożliwił nam przystąpienie do budowy boisk i strzelnic, opodatkowanie się stowarzyszeń oraz instytucyj — pozwoliło naszym oddziałom zaopatrzyć się we własne mundury i we własny sprzęt sportowy i strzelecki.

Przeświadczenie, któremu dawaliśmy niejednokrotnie wyraz, że tylko w poparciu o zorganizowane społeczeństwo można prowadzić celową pracę przysposobienia wojskowego, szeroko zakrojoną i ekonomicznie wykonywaną — wzmocnione zostało w roku 1928 w sposób znakomity.

Przekonaliśmy się, że Związek Strzelecki, nietylko z tytułu swego statutu, swej ideologji i możliwości społecznych, ale z wewnętrznej dynamiki, z systematycznie i coraz jednoliciej wykonywanego programu i na podstawie dokonanych prac — jest jedyną społeczną organizacją przysposobienia wojskowego.

DZIAŁ ORGANIZACYJNY

Zagadnienia organizacyjne Związku Strzel. w roku sprawozdawczym ściśle związane są z momentem wyjścia „z niepewności" i ugruntowania podstaw niewzruszonych, jako podwaliny prac P. W. i W. F. w Polsce, wśród najszerszych mas ludności. Ta pewność, że tak przez liczebność, jak i państwowe stanowisko, staje się z rokiem każdym Zw. Strzel., jako organizacja wszech-stanowa, stowarzyszeniem, traktującem zagadnienie P. W. w Polsce w ramach jego ujednostajnienia, nakazała pracę ująć w karby systemu, któryby mógł istnieć przy obowiązujących programach P. U. W. F. i P. W.

Z tem wiąże się zwrócenie uwagi na organizowanie kursów specjalnych i angażowanie członków Związku w szerszej pracy społecznej. Tworzą się specjalne oddziały, szkolące się w dziedzinach użyteczności wojskowej i publicznej. Pragnąc zagadnienie to ująć jaknajszerzej Sztab Komendy Głównej rozszerzył się w roku sprawozdawczym przez stworzenie szeregu referatów, obejmujących te zagadnienia, a mających należycie unormować pracę ich w terenie.

Stworzono więc:

1. **Referat Materjałowo - budżetowy** — który objął zagadnienia gospodarki inwentarzowej i pieniężnej w ramach Komend, jak również i ewidencyjnej — jako zapoczątkowanie przyszej intendentury strzeleckiej. Mimo, że prace swe rozpoczął referat dopiero w listopadzie roku sprawozdawczego, zdołał już zorganizować sieć materjałowo - budżetową w Okręgach i Obwodach, opracowując instrukcje dla tego działu prac.

2. **Referat Wodny** — w celu stworzenia w przyszłości morskiej siły p. w., jako materjału na przyszłych marynarzy W. P. W niespełna rok zorganizowano ośrodek wodny (doświadczalny) w Warszawie, Oddziały w Pucku i Gdyni. Uzyskano współpracę w charakterze inspektora wodnego, delegowanego przez Dowódcę Floty Wojennej p. Komandora Unruga, specjalnego oficera marynarki. Poza temi Oddziałami stworzono w Okręgu Kraków oddział saperów wodnych, jako próbę możności skierowania członków Związku w tym kierunku pracy p. w. Dzięki należytemu postawieniu sprawy i energji kierownictwa, ten dział pracy p. w. rokuje najlepsze nadzieje, czego dowodem jest skierowanie do szeregów marynarki już kilkunastu członków Związku, przeszkolonych w oddziałach marynarskich (2-ch już pełni służbę w ćwiczebnej kompanji w Świeciu, jako instruktorzy).

3. **Referat Konnego p. w.** — który planowo normuje tworze-

nie się oddziałów w terenie, zepewniając im możność ciągłości pracy .Ustala stosunek z władzami wojskowemi, załatwiając zagadnienia wyszkolenia tej gałęzi pracy.

4. **Referat Obrony Lotniczej i przeciwgazowej** — pod kierunkiem p. mjr. Witkowskiego i p. por. Matzkego, zdołał już zaopatrzyć nasze Okręgi i Obwody w propagandowe bibljoteczki i tablice; stworzyć kursy dla instruktorów, mających zająć odpowiednie stanowiska w przyszłych inspektorjatach L. O. P. P.; zorganizować pokazy dla szerszej publiczności przy pomocy naszych oddziałów, odpowiednio przeszkolonych.

5. **Referat Gołębiarstwa Pocztowego** — zdołał uzyskać ze strony Ministerstwa Spraw Wojskowych poparcie naszych zamierzań przez uzyskanie subwencji na budowę stałych stacyj gołębi pocztowych i wzorowych gołębników, oraz na mocy rozporządzenia tegoż 300 sztuk gołębi od Tow. Hod. Goł. Pocz., które częściowo już rozesłane zostały do naszych stacyj. Jednocześnie nawiązując ścisły kontakt z Tow. Hodowli Gołębi Pocztowych w Polsce, zapewnił naszym zamierzeniom współpracę z wybitną z tej strony pomocą, uzyskawszy już 1200 egz. pisma, mówiącego o hodowli goł. poczt.

Konieczność oględnego organizowania terenu, wobec masowego napływu do organizacji w roku ubiegłym elementu surowego, zmusiła w roku sprawozdawczym do hamowania odruchowego tworzenia oddziałów, jednak pędu do tworzenia nowych oddziałów, jaki tak wydatnie zaznaczył się w r. 1927 nie udaje się całkowicie opanować. Zdołano go jednak skierować na właściwe drogi przez zawiązywanie oddziałów w miejscowościach zgóry planem organizacyjnym objętych. W ten sposób przybywa w roku sprawozdawczym 370 Oddziałów (oraz od 1.I — 1.IV. 50), co stanowi 14% już istniejących w terenie środowisk pracy strzeleckiej. Konieczność opanowania pracy w stolicy, jak również rozwój działów pracy Związku i względy reprezentacyjne, kazały stworzyć Okręg Stołeczny. Obecnie więc na terenie Rzplitej Polskiej istnieje sprawnie funkcjonujących 17 Okręgów, obejmujących 159 Obwodów z 2693 Oddziałami, biorącemi udział w pracach p. w.

Zagadnienie personalne w roku sprawozdawczym odczuwało trudności gospodarki osobowej, a to ze względów natury materjalnej, jak również konieczności liczenia się z dużym odsetkiem elementu oficerskiego, pracującego w Zw. Strzel. bezinteresownie, oraz z odsetkiem udzielającym się pracy dorywczo. Z powyższych względów większość korpusu oficerskiego rekrutowała się z elementu miejscowego. Trudność tę potęgował fakt, że oficerowie ci poza kwali-

fikacjami p. w. powinni mieć pełne kwalifikacje do prowadzenia wych. fiz., prac kult.-ośw. i jednocześnie być wychowawcami. Mimo tych trudności Komenda Główna dążyła do ciągłego normalizowania tych stosunków przez stwarzanie stałego korpusu Komendantów Obwodów, którzy, będąc w całkowitej dyspozycji, mogliby w miarę potrzeby obejmować funkcje niezależnie od swych stosunków materjalnych i konieczności pozostawania w danej miejscowości na stałe. Obecnie zdołano już wywalczyć możność posiadania płatnych 17 komendantów Okręgowych, 52 Komendantów Obwodowych oraz 17 Komendantek Okręgowych i Instruktorek pracy kobiet. Jest to bezsprzecznie duży krok naprzód w tym roku uczyniony, niemniej nie rozstrzyga on tego zagadnienia, jeśli przyjmiemy pod uwagę, że olbrzymia część (ponad 100) Komend Obwodowych jest obsadzona przez niepłatnych Komendantów, że często fundusze na te cele są czerpane z dorywczo zyskiwanych subwencyj, bądź urządzanych imprez, co nie zapewnia ciągłości pracy. Brak odpowiednich kredytów na możność stałego przeszkalania funkcyjnych nie pozwala objąć planowo tego problemu, a to bezsprzecznie odbić się musi ujemnie na całokształcie prac Związku. Mimo wszystko w roku sprawozdawczym Komenda Główna kładła wielki nacisk na Komendantów Okręgowych, by w każdym Okręgu organizowano kursy dla Komendantów Obwodowych i Oddziałowych. Niestety i tu trudności finansowe nielicznym jedynie Okręgom pozwoliły myśl tę urzeczywistnić. Rezultaty z tych kursów, osiągane bezpośrednio w terenie, świadczą wymownie same za siebie o ich celowości i konieczności.

Dla unormowania prac w terenie i stwierdzenia, że praca strzelecka nie jest odosobniona, a zrozumienie znajduje w szerokich sferach społecznych w roku sprawozdawczym Komenda Gł. i Komendy Okręgowe, a nawet Obwodowe nawiązały kontakty z Centralnym Związkiem Osadników, Związkiem Młodzieży Wiejskiej, Podoficerów Rezerwy, Nauczycieli Szkół Powszechnych, który daje wydatną pomoc w pracach kult.-oświatowych ze Związkiem Kółek Rolniczych — z ich agendami w terenie — co pozwoliło ściślej zespolić naszą pracę ze społeczeństwem.

Coraz liczniejsza młoda armja strzelecka wymaga unormowania kwestyj personalnych przez ustalenie stosunku pracy do zagadnień państwowych i komunalnych. W tym celu jest w opracowaniu pragmatyka funkcyjnych Zw. Strzeleckiego, jaka się ukaże w roku bieżącym, obejmując całokształt zagadnień personalnych.

Zrozumienie, że Zw. Strzelecki poza pracami p. w. i w. f. ma

doniosłe znaczenie jako szkoła wychowania obywatelskiego, kazało zwrócić specjalną uwagę Komendzie Głównej na te tereny, gdzie praca ta jest w pewnym zaniedbaniu. Dlatego też rok sprawozdawczy poświęcony był specjalnej uwadze na Kresy, zwłaszcza Wschodnie. Statystyka tak terenowa, jak i poszczególnych organizacyj p. w. wykazuje wyraźnie, że w pracy tej na ziemiach wschodnich rubieży bezapelacyjnie osiągnęliśmy cel zamierzony, zajmując dominujące stanowisko wśród innych organizacyj społecznych, nie mówiąc już o organizacjach p. w.; dość zaznaczyć, że na 110 powiatów województw wschodnich, posiadamy 67 Obwodów, obejmujących 109 powiatów z 1570 Oddziałami. Na Ziemiach Zachodnich, aczkolwiek przewagi liczebnej uzyskać jeszcze nie mogliśmy, jednak znaczenie Zw. Strzeleckiego, jego powaga wzrosła niepomiernie przy jednoczesnem rozszerzeniu się liczebnem naszej sieci organizacyjnej.

Dążenie do ujednostajnienia prac Związku na całym obszarze zaznaczyło się przez wydanie 11 zasadniczych instrukcyj Komendy Głównej, normujących tok pracy i ustosunkowanie się poszczególnych jej agend w terenie, unormowanie wydawania zarządzeń (26 rozkazów dwutygodniowych) i ujednostajnienia księgowości. Wyraźnie w roku sprawozdawczym zaznaczyło się usprawnienie kontaktu z terenem przez odbycie 5 odpraw z Kmdtami i Kmdtkami Okr., przez liczne inspekcje Zarządu Gł. i Komendy Głównej, bądź Zarządów i Komend Okręgów i Obwodów.

Poza pracami wewnątrz Związku, Oddziały biorą udział we wszelkich wystąpieniach o charakterze ogólno- państwowym, inicjują i przeprowadzają wszelkie uroczystości ku uczczeniu Pana Marszałka Piłsudskiego, Protektora Związku Strzeleckiego, nadając uroczystościom tym charakter im właściwy, przez zaznaczenie głębokiego oddania się idei Pana Marszałka i pełnej gotowości podporządkowania się wszelkim Jego zamierzeniom. We wszystkich tych wystąpieniach, w swych imprezach jednoczy Zw. Strzelecki liczne organizacje społeczne, na terenie pracy strzeleckiej znajdujące pole do współpracy.

DZIAŁY WYSZKOLENIA WOJSKOWEGO

Wyszkolenie wojskowe w roku sprawozdawczym, jak i w latach ubiegłych, spoczywało w rękach organów P. U. W. F. i P. W., tak pod względem programowym jak i wykonania, przy pomocy kadry oficerskiej i podoficerskiej zawodowej i półzawodowej, rekrutującej się z członków p. w., posiadających dostateczne przygotowanie wojskowe, bądź to z szeregów służby czynnej, bądź już w p. w. zdo-

byte. Niewystarczająca ilość sił instruktorskich w terenie np. 1 oficer z 3 podoficerami na powiat, liczący często tylko strzeleckich oddziałów ponad 100, które ćwiczyć mogą tylko w soboty i niedziele, a co gorsze zakaz przynależenia do organizacyj ideowych członkom kadry półzawodowej, zmuszał instruktrów Zw. Strzeleckiego do pozostania w swoich oddziałach, narażając ich na konieczność wyrzekania się opłat, przysługujących kadrze półzawodowej. Ciągły przyrost organizacji, konieczność montowania aparatu kierowniczego, skierowały dążenia Komendy Głównej w roku sprawozdawczym do przeszkolenia elementu komendanckiego na kursach Okręgowych, które pozwoliły na uzupełnienie w pewnej mierze braków ilościowych w kadrze instruktorskiej. Z brakiem sił instruktorskich łączy się częstokroć trudność w otrzymywaniu broni i jej przechowywaniu, a co gorsza częste niezrozumienie idei p. w. przez chlebodawców, którzy utrudniali, bądź uniemożliwiali uczęszczanie na ćwiczenia swym funkcjonarjuszom, będąc przyczyną w wielkim stopniu niesystematycznego uczęszczania członków Zw. Strzeleckiego na ćwiczenia. Zaznaczyć należy, że brak odpowiednich ustaw państwowych w tej mierze staje się czynnikiem opóźniającym rozwój i intensywność pracy wyszkoleniowej.

Powyższe biorąc pod uwagę, jak również licząc się z koniecznością przygotowania na wypadek powołania p. w. do świadczeń wojennych swych członków do wielu dziedzin wyszkolenia wojskowego, w roku sprawozdawczym Komenda Gł. rozpoczęła próbę szkolenia swych członków w pewnych specjalnościach, które w służbie wojskowej, bądź publicznej oddadzą niewątpliwie wielkie usługi, przy zapewnieniu możności zarobkowania, przez wykorzystanie nabytych w Związku wiadomości. Organizuje więc oddziały specjalne K. M., artylerji, lotnicze, konne, saperskie, łączności, tworzy przy znamiennem poparciu L. O. P. P. kursy dla instruktorów obrony gazowej (Sarny, 2 mieś. Brześć n/B., Pruszków, Wadowice, Kraków, Warszawa), szkoli swych członków w służbie marynarskiej, przez powołanie oddziałów marynarzy (Gdynia, Warszawa, Puck), które posiadają specjalne programy wyszkolenia, dające im możność korzystania z ulg wojskowych w marynarce; szkoli swych członków w służbie kolarskiej i szoferskiej, narciarskiej dla przyszłych kompanji kolarzy i wysokogórskich.

Rozumiejąc, że wyszkolenie wojskowe jest dalszym etapem wych. fiz., z którym jest ściśle zbratane, traktuje pracę wyszkoleniową w związku z zagadnieniem sportu, stwarzając odznaki lekkoatletyczną, strzelecką, jako moment współzawodnictwa szlachetne-

go, dając w ten sposób możność pracy tym, którzy nie ze względu na brak chęci, ale z powodu ciężkich warunków materjalnych nie mogą poświęcać się systematycznej pracy w ćwiczeniach p. w. w oznaczonych ściśle terminach. Między innemi w roku sprawozdawczym zwraca Związek Strzel. uwagę na zaniedbaną u nas hodowlę gołębi pocztowych, tworzy kursy fachowe, propaguje wśród swych członków i otoczenia ideę hodowli, buduje gołębniki wzorowe (Warszawa, Łuck, Piotrków, Święciany, Ostrów i wiele innych) zakłada stałe stacje gołębi pocztowych i opracowuje dla nich regulaminy.

O żywotności takiego ujęcia sprawy świadczą liczne wystąpienia odpowiednio przeszkolonych zespołów Zw. Strzeleckiego w tygoniach propagandowych L. O. P. P. lub na pokazach specjalnych z walki gazowej, obrony przeciwgazowej, obrony przeciwlotniczej w Okręgach (między innemi 2-krotnie w Warszawie przy obecności około 4000 widzów), bądź też w Świętach P. W., gdzie obok oddziałów pieszych biorą udział oddziały innych rodzai broni, jako też udział oddziałów strzeleckich na ćwiczeniach łącznie z wojskiem podczas manewrów większych, bądź ćwiczeń pułkowych.

Corocznym zwyczajem w okresie manewrów wojskowych powoływano poszczególne bataljony lub kompanje Związku Strzeleckiego do ćwiczeń wraz z wojskiem, używając je do służby pomocniczej (łączności, wartowniczej) bądź jako oddziały linjowe, dając im pewne zadania (Przemyśl, Wilno, Warszawa, Brześć n/B, Łódź, Kraków), jak również posługiwano się oddziałami Zw. Strzeleckiego podczas próbnych mobilizacyj.

We wszystkich wypadkach użycia oddziałów strzeleckich zaznaczono ofiarność i sumienność w wykonaniu powierzonych obowiązków, często udzielano pochwał za sprawność i sprężystość (Hrubieszów — próbna mob. 2. p. s. k.).

Poza próbnemi „mob.", zarządzanemi przez wojsko, poszczególne Okręgi i Obwody zarządzały mobilizacje próbne oddziałów Zw. Strzeleckiego w połączeniu z ćwiczeniami polowemi, w celu stwierdzenia aktualności wydanych zarządzeń „mob.".

Wielkiem poświęceniem się pracy tak oficerów, jak i podoficerów służby czynnej oraz Komendantów i Instruktorów naszych zawdzięczać można jedynie to ciągłe pokonywanie trudności materjałowych, tak w gospodarce osobowej, jak i sprzętu, i materjalnych, jakie nie pozwalały przez ciągłe dozorowanie odpowiednich organów w terenie na wydobycie w tej dziedzinie większego dorobku.

DZIAŁ SPORTOWY

Rok 1928 był w pracy sportowej Związku wielkim rozrostem wszerz i wgłąb. Jakkolwiek przy naszem sprawozdaniu operujemy niekorzystnemi danemi — odnoszącemi się zaledwie do 1/3, a możea nawet do 1/4 faktycznej pracy przeprowadzonej w terenie, to dane na jakich się opieramy świadczą wymownie że praca ruszyła z miejsca i nabrała pewnego już samodzielnego pędu.

Pęd ten istnieje naturalnie tam, gdzie oddziały nasze dysponują odpowiednio fachowem kierownictwem sportowem. Sprawa ta niestety nie znajduje jeszcze w naszem, sportowem społeczeństwie strzeleckiem należytego zrozumienia i większości Komendantów zdaje się, że referentem W. F. w Okręgu, czy Obwodzie, czy też Oddziale może być spokojnie ktoś, kogo „interesuje" sport — ktoś, kto może dobrze kopie piłkę lub niezgorzej biega.

Tak w rzeczywistości nie jest. Wychowanie fizyczne ma o wiele większe znaczenie, niż samo kopanie piłki. Celem wychowania fizycznego, to ciągła, stała piecza nad kulturą fizyczną danego oddziału. Troska o stały przyrost i pomnażanie zapasu sił życiowych, tego źródła energji i wielkich czynów i codziennej naszej pracy oraz zdrowia i zadowolenia duchowego. Opiekę więc nad pomnażaniem zdrowia strzelców, drogą uprawiania ćwiczeń sportowych, muszą objąć ludzie naprawdę fachowi, którzy swemi sposobami pracy gwarantowaliby nadanie jej odpowiedniego kierunku i umieliby czytać i rozumieć program sportowy Związku. P-zecież nikomu z przytomnych ludzi nie wpadnie do głowy, by poruczyć uszycie ubrania szewcowi lub butów krawcowi — a tak łatwo bez namysłu oddaje się opiekę nad zdrowiem naszych ludzi byle komu...

Cel naszej pracy to obsadzenie wszystkich Komend Okręgowych zawodowemi instruktorami wychowania fizycznego przeszkolonymi w jednej z państwowych szkół W. F. Instruktor taki, będący stale w dyspozycji Kmdy Okręgu, przebywając przez 2—3 lat w terenie, mógłby dopiero wówczas postawić W. F. i sport na odpowiednim poziomie.

Obecnie musimy przyznać, że zrobiono w terenie naturalnie dużo, ale jest to praca dorywcza, niezorganizowana należycie i niemetodyczna.

Całe szczęście, że mamy rocznice, święta P. W i dawne zakorzenione już imprezy, które są pobudką do pracy w pewnych okresach, gdyż inaczej niektóre oddziały przespałyby błogim, zimowym snem cały rok.

Stwierdzamy również, że wydaje się niejednokrotnie ogromne ilości i pieniędzy i energji na różne imprezy, które zasadniczo przynoszą idei W. F. bardzo mało lub zgoła nic — gdy jednocześnie oddziały nie mają sprzętu sportowego, wyszkolonych instruktorów oraz boisk, t. j. najkonieczniejszych warunków do kultywowania W. F.

Mimo wszelkie trudności i często nieracjonalne ujęcie kwestji W. F., oraz lekceważenie tejże przez dużą liczbę Komendantów Oddziałów praca w roku 1928 ruszyła raźno naprzód. A oto poniżej jej bliższy przegląd.

Referat Sportowy Komendy Głównej.

Referat sportowy pozostawał przez okres roku sprawozdawczego w rękach Ob. kpt. s. n. Kurleto Marjana, absolwenta Centr. Wojsk. Szkoły Gimn. i Sportów w Poznaniu. W kwietniu zakontraktowany został w charakterze instruktora objazdowego Ob. Urbaniak Leon, długoletni instruktor Centr. Szkoły Gimn. i Sportów jeden z najbardziej wszechstronnych istruktorów polskich.

Referat sportowy poza normalnemi pracami w dziedzinie organizacji pracy przeprowadził w roku sprawozdawczym:

a) dwa centralne instruktorskie kursy W. F. w Warszawie, które dały 45 nowych instruktorów oddziałowych,

b) współdziałał czynnie przy instruowaniu sportu na kursach żeńskich, organizowanych przez Ref. Pracy Kobiet,

c) prowadził dorywczo w razie pozostawania członków referatu na miejscu pracę sportową na terenie stolicy — przyczem przeprowadzono w ciągu roku 196 godzin ćwiczeń z zakresu gimnastyki, gier, boksu, oraz lekkiej atletyki.

d) utrzymywał stały kontakt z państwowemi organizacjami sportowemi,

e) referent sportowy wyjeżdżał w teren w sprawach związanych z organizacją sportu, kursów oraz na zawody organizowane przez Związek, celem naocznego przekonania się o poziomie sportu w Oddziałach,

f) opinjował oraz zatwierdzał wydatki na cele sportowe,

g) przeprowadzał ewidencje wszelkich zawodów sportowych, oraz kadry instruktorskiej,

h) wyjeżdżał na Olimpjadę Amsterdamską, jako członek Związku Związków Sportowych.

Instruktorjaty okręgowe.

Obsadzanie referatów sportowych w Okręgach wahało się w ciągu roku w cyfrach od 4 — 6. Sprawa ta, jak już wspomnieliśmy

wyżej, jest bardzo ważną i nie postąpiła w roku sprawozdawczym naprzód, mimo, że Kmda Gł. czyniła starania w P. U. W. F. i P. W. o przeprowadzenie 6-miesięcznego kursu w Centr. Wojsk. Szkole Gimn. i Sportu w Poznaniu. Sprawa ta miała być zasadniczo rozstrzygnięta — jednak jak dotąd — to nie nastąpiło. Jako główniejsze przyczyny słabego i niestałego obsadzania refer. sport. należy tu wymienić:

a) brak ludzi fachowych, którzyby bezinteresownie podjęli się tej pracy w terenie,

b) brak stałych funduszów na opłacenie etatowego zawodowego okręgowego instruktora sportowego.

Jest rzeczą zrozumiałą, że ludzie pracujący dotychczas na tych stanowiskach bezinteresownie, mogą tej pracy poświęcać tylko pewne godziny w miejscu swego zamieszkania, gdy natomiast koniecznym jest tutaj zawodowy instruktor, który byłby stale w rozjazdach. Praca ta nie może być w naszych warunkach biurowa, musi to być ciągłe instruowanie oddziałów i przeprowadzanie lokalnych kursów.

Instruktorjaty obwodowe i oddziałowe.

Według sprawozdań Obwodów, posiadamy na całem terenie 50 przeszkolonych na kursach P. W. i W. F. instruktorów sportowych przy obwodach, co odpowiadałoby 1/3 ogólnego zapotrzebowania.

W oddziałach liczba czynnych instruktorów wynosi 450, co równa się brakowi przeszło 2100 instruktorów. Niezawodnie, że gdybyśmy się chcieli zagłębić w cyfry przeszkolonych na obozach i kursach W. F. naszych członków, liczbę tę może udałoby się podwoić, albo nawet potroić, ale co nam z tego, jeśli ci ludzie nie czynni są w oddziałach, gdyż na wszelkie kursy wysyłany jest element młody, życiowo nie wyrobiony i do instruktorki nie zdolny. Są to martwe dusze nic organizacji nie przynoszące. **Obowiązkiem więc każdego Komendanta Oddziału winno być w roku 1929 przeszkolenie sobie najzdolniejszego sportowo, najinteligentniejszego oraz wykazującego zalety instruktorskie członka, na wychowawcę sportowego oddziału.** Dopilnować tego powinni oraz pracę tę Komendantowi Oddziału ułatwić Komendant Obwodu oraz Okręgu i do nich z odpowiedniemi propozycjami powinien się zwrócić Komendant Oddziału.

Wydawnictwa sportowe.

Referat Sportowy wydał w roku sprawozdawczym:

a) V Marsz Szlakiem Kadrówki.

b) Wytyczne W. F. na rok 1929.

Ponadto przystąpił do przygotowania wydania bibljoteczki sportowej 50-groszowej, której pierwsze 3 tomy: „Boks", „Łucznictwo", oraz „Wskazówki lekarskie w sporcie" już się ukazały. W roku bieżącym projektujemy wydanie około 8 tomików ze wszystkich gałęzi sportu.

Kursy Wychowania Fizycznego.

W roku 1928 członkowie naszego Związku ukończyli następujące Kursy W. F.:

1.	Kurs Łuczniczy P. Z. Łuczników w Warszawie	5
2.	Kurs Narciarski — Wilno	36
3.	I. Kurs W. F. Komendy Gł. w Warszawie	20
4.	II. Kurs W. Komendy Gł. w Warszawie	25
5.	Kurs masażu sport. — Suwałki	18
6.	Kurs lekko-atletyczny trenera Norlinga w Lublinie	53
7.	11-dniowy kurs W. F. w Kostopolu	10
8.	Kurs Sędziowski P. Z. L. A. w Łucku	24
9.	Kurs W. F. Przemyśl	63
10.	Kurs W. F. 39 p. p. Lubaczów	39
11.	Kurs W. F. przy 10 p. p. — Łowicz	11
12.	Kurs W. F. przy 28 p. p. Łódź	23
13.	Kurs W. F. — Opatów	34
14.	Kurs W. F. przy 2 Dyw. Piech. Leg. — Kielce	23
15.	Kurs W. F. Kraków	14
16.	Kurs Narciarski, Obw. Stanisławów w Worochcie	23
	Razem	531

Cyfra ta naturalnie powiększyłaby się znacznie, gdybyśmy wzięli pod uwagę bardzo licznych strzelców, którzy ukończyli kursy W. F. w obozach letnich. Niestety brak odpowiedniej ewidencji w Okręgach uniemożliwia podanie tych cyfr.

Boiska sportowe.

Brak boisk oraz odpowiednie urządzonych terenów jest naszą największą bolączką.

Budowanie wielkich stadjonów miejskich zupełnie nie rozwiązuje tej kwestji, gdyż aby boisko mogło być należycie wykorzystane przez młodzież miejską, musi leżeć tak blisko, by nie tracić na dojazd do niego i powrót do miasta 2—3 godzin. Powinna więc nastąpić konieczna tej dziedzinie reforma, przenosząca punkt ciężkości budowy boisk na teren śródmiejski, popierająca przedewszystkiem budowę małych boisk dzielnicowych.

Co się tyczy wsi, sprawa ta u nas też nieznacznie postąpiła naprzód, gdyż brak ustawy W. F., któraby nakazywała wydzielenie pewnych terenów gromadzkich na boiska — sprawę wychowania fizycznego znacznie komplikuje.

Są bardzo liczne oddziały wiejskie, które swe ćwiczenia odbywają na drogach wiejskich, korzystając jedynie w jesieni po zbiórce zboża ze ściernisk, jako jedynych możliwych większych terenów ćwiczebnych.

Są oddziały, które długie lata ciułają pieniądze, by móc kupić kawałek ziemi pod własne boisko. Jaskrawym przykładem tego będzie oddział Turka, którego Zarząd kupił kawałek gruntu pod boisko od dwu tamecznych posiedzicieli za 250 dol. am.

Najlepiej sprawa boisk przedstawia się na terenie Wileńszczyzny, gdzie Okręg korzysta z 19 częściowo urządzonych boisk. Niezgorzej sprawa ta przedstawia się na terenie Małopolski oraz w Kieleckiem. Przyjąć należy, że około 3/4 naszych Oddziałów boisk nie posiada i ćwiczenia odbywają się dorywczo w gorszych lub lepszych warunkach terenowych.

Marsze.

W tej dziedzinie dzięki powoli następującemu zrozumieniu, że do wielkich marszów organizowanych dorocznie przez Związek należy się dobrze przygotować — postęp jest w stosunku do roku 1927 bardzo duży. Podkreślić należy specjalnie, że postęp ten idzie wszerz, co jest bardzo pocieszającym objawem.

W okresie sprawozdawczym strzelcy brali udział w następujących zawodach marszowych:

		Ilość km.	Ilość uczestn.
OGÓLNE.			
1.	V Marsz Szlakiem Kadrówki	122	945
2.	III Marsz Sulejówek — Warszawa	28	1417
3.	II Marsz Zadwórzański	44	1176
4.	II Marsz Świteziański	65	416
5.	II Marsz Majowy Białystok — Grodno	180	159
5a.	I Marsz Nadbużański	44	130
OKRĘG KRAKÓW.			
6	Kraków I i II Marszobieg	30	26 *)
7.	Kraków Marsz Obwodowy	40	130

*) Z powodu niemożności wydobycia cyfr przyjmujemy, że w marszach, o których nie posiadamy bliższych danych, brało udział przynajmniej 2 drużyny, a trasa wynosiła 10 klm.

8.	Chrzanów, Marsz treningowy	10	26
9.	Chrzanów — Wodna — Trzebinia	15	54
10.	Żywiec, Marsz eliminacyjny	15	26
11.	Kraków — Pustelnik — Kraków	20	13
12.	Marsz nad Odrę	63	52

OKRĘG LUBLIN.

13.	Krasnystaw — Lublin	54	86
14.	Lublin — Warszawa	155	13
15.	Jastków — Lublin	12	130
16.	Lublin	12	26

OKRĘG WILNO.

17.	Nowo-Święciany	20	24
18.	Święciany, Marsz Gwiaździsty	100	130
19—22.	Wilno I, II, III, IV Marsze treningowe	133	120
23.	Brasław — Dziechnary	10	26
24	Wilejka	10	20
25.	Udział w Marszu Batorego	80	117
26.	Oszmiana, Marsz trening.	10	36
27.	Postawy, Marsz Gwiaździsty	120	156
28.	Opsa — Brasław	20	36
29.	Łużki — Głębokie	20	80

OKRĘG POZNAŃ.

30—38.	Okręg Poznań, 9 marszów P. W.	90	442
39.	Skoki — Warszawa	298	13
40.	Poznań	30	182
41.	Mosina	24	26
42.	Dąbrówka	18	18
43.	Luboń	7	13
44.	Dębienko	18	26
45.	Golęczewo	18	14
46.	Żabikowo	37	14
47.	Gniezno	5	19
48	Wronki	5	13
49.	Obryczko — Wronki	12	39
50.	Szamotuły	5	13
51.	Lubusz — Kościan	12	26
52.	Kościan	12	39
53.	Leszno	5	28
54.	Kalisz	10	28

OKRĘG POMORZE.

55.	Włocławek	20	26
56.	Ciechocinek — Nieszawa — Ciechocinek	32	26
57.	Gdynia	26	26

OKRĘG GRODNO.

58.	Grajewo	10	26
59.	Białystok	10	26
60.	Wiercieliszki	10	26
61.	Putryszki	10	26

OKRĘG WOŁYŃ.

62.	I Marsz na Polską Górę	44	715
63—65.	Kowel I, II, III, m. trening.	25	65
66—67.	Łuck I i II marsz trening.	15	52
68.	Luboml	16	26

OKRĘG LWÓW.

69.	Podhajce, Marsz gwiaździsty	40	85
70.	Kołomyja	10	26
71.	Kałusz	10	26
72.	Bitków — Nadwórna	12	26
73.	Żółkiew	10	26
74.	Stanisławów — Łysiec	22	26
75.	Nadwórna — Chryplin	10	26
76.	Cycyłów — Chryplin	25	26
77.	Kołomyja	5	26
78.	Narapów — Brzeżany	16	26
79.	Halicz — Stanisławów	29	134
80—81.	Rawa Ruska I i II marsz	30	52
82—83.	Bełżec I i II marsz	57	52
84—85.	Niemirów I i II marsz	53	52
86—87.	Magierów I i II marsz	58	52

OKRĘG PRZEMYŚL.

88.	Przemyśl — Warszawa	370	13
89.	Rozwadów — Nisko — Rozwadów	20	26
90.	Baranów	10	26
91.	Padew	10	26
92.	Dereżyce	10	26
93.	Mokrzynów	10	26
94.	Rychcice	4	26
95.	Padew — Baranów	4	26
96.	Borysław — Daszawa	57	26
97.	Drohobycz	10	39
98.	Stryj	10	26
99.	Borysław — Tustanowice	17	26

OKRĘG ŁÓDŹ.

100.	Łódź — Zgierz — Aleksandrów — Konstantynów — Łódź	43	234

101.	Bocheń	4	26
102.	Częstochowa — Mstów	46	26
103.	Piortków	36	26

OKRĘG NOWOGRÓDEK.

104.	Lida	25	26
105.	Słonim — Żyrawice	20	26
106.	Słonim — Bohotno	35	26
107.	Albertyn	20	26
108.	Słonim	20	26
109.	Nowogródek	10	26

OKRĘG KIELCE.

110.	Jędrzejów	16	52
111.	Chęciny —Kielce	14	39
112.	Wierzbnik — Ostrowiec	35	169
113.	Opatów — Iwaniska	12	65
114.	Kielce — Morawica — Chęciny — Kielce	42	65
115.	Pińczów — Czarkowy	35	104
116.	Pińczów	30	26
117.	Chmielnik	10	28
118.	Wierzbnik	12	91

OKRĘG WARSZAWA.

119.	Warszawa	20	26
120.	Marsz dookoła Warszawy	36	48
121.	Łomża — Białystok	172	26
122.	Żyrardów	12	26
123.	Radom	10	26
124.	Dęblin	22	26

OKRĘG KATOWICE.

125.—139.	7 Marszów obcych i 8 własnych	150	213
	Ogółem	3901	9873

Ogółem 139 marszów, 3901 kilometrów, 9873 uczestników.

TABELA PORÓWNAWCZA WIELKICH MARSZÓW.

Marsz Szlakiem Kadrówki.

Rok	Liczba uczestników	Ukończyło marsz	Czas
1924	94	78	24 g. 06 m.
1925	182	117	18:18:08 s.
1926	910	650	16:28:47 s.
1927	899	714	15:13.00 s.
1928	842	721	12:55:15 s.

Marsz Sulejówek — Warszawa.

Rok	Liczba uczestn.	Ukończyło	Czas
1926	312	312	3:07:26
1927	596	407	2:30:36
1928	1417	1339	1:55:06
1929	1908	1733	1:48:10

Lekka - atletyka.

W dziale tym zaznaczył się tak samo wielki postęp, jak i w marszach. Oddziały organizowały samodzielnie bardzo dużo zawodów lekko-atletycznych, pozatem brały udział w świętach P. W. Nie można tu mówić o postępach wzwyż, chociaż i tu wolnym, ale pewnym krokiem idziemy naprzód w myśl zasady: z ilości jakość. Że tak było, dowodem b. liczne puhary i nagrody wędrowne i sztandary, które w ub. roku drużyny strzeleckie zdobyły — pomijając już całe setki nagród indywidualnych i tysiące żetonów, które ozdobiły piersi strzelców-zwycięzców.

OKRĘG KRAKÓW:

1) Kraków — Bieg drużynowy 6 klm. 2) Kraków — Bieg rozstawny 5 klm. 3) Kraków — Zawody lekko-atletyczne. 4) Trzebinia — I zawody lekko-atletyczne. 5) Nowy-Sącz — Bieg drużynowy ze strzelaniem. 6) Kraków—Bieg okrężny Kurjera Ilustrowanego. 7) Nowy-Sącz — Obw. Zawod. lekko-atlet. 8) Muszyna — Zawody lekko-atlet. 9) Chrzanów — Zawody lekko-atlet. 10) Trzebinia — II zawody lekko-atlet. 11) Wieliczka — Bieg 5 klm. 12) Sucha — Zawody lekko-atlet. 13) Limanowa — Zawody lekko-atlet. 14) Stary Sącz — Zawody lekko-atlet. 15) Piwniczna—Zawody lekko-atlet. 16) Gorlice — Zawody lekko-atlet.

OKRĘG LUBLIN:

17) Lublin — Bieg naprzełaj 4 klm. 18) Lublin — Bieg naprzełaj 1 klm. 19) Krasnystaw — Zawody lekko-atlet. udział 60 strzelców. 20) Gorzków — Zaw. lekko-atlet. udział 25 strzelców. 21) Izbica — Zaw. lekko-atlet. udział 22 strzelców. 22) Niemienice — Zaw. lekko-atlet. udział 15 strzelców. 23) Zażółkiew — Zaw. lekko-atlet. udział 20 strzelców. 24) Zagroda — Zaw. lekko-atlet. udzia 19 strzelców. 25) Tarnogóra — Zaw. lekko-atlet. udział 13 strzelców. 26) Borowe — Zaw. lekko-atlet. udział 9 strzelców. 27) Rudnik — Zaw. lekko-atlet. udział 30 strzelców. 28) Antoniówka — Zaw. lekko-atlet. udział 8 strzelców. 29) Wola Sobieska—Zaw. lekko-atlet, udział 15 strzelców. 30) Chełm — Zaw. P. W. udział 216 strzelców (32 niedopuszczonych do zawodów przez of. P. W.). 31) Lublin — Zaw. sportowe A. B. C. 32) Lublin — Dzień sztafet. L. O. Z. L. 33) Lublin — zawody o mistrzostwo oddziału.

OKRĘG POZNAŃ:

34) Dąbrówka — I zaw. lekko-atlet. udział 8 strzelców. 35) Mosina — zaw. lekko-atlet. udział 19 strzelców. 36) Luboń — zaw. lekko-atlet. udział 11 strzelców. 37) Dąbrówka — II zaw. lekko-atlet. udział 6 strzelców. 38) Zabikowo — Zw.

lekko-atlet. udział 14 strzelców. 39) Podbiedziska — Zaw. lekko-atlet. udział 29 strzelców. 40) Poznań — Zaw. lekko-atlet. udział 20 strzelców. 41) Gniezno — Zaw. lekko-atlet. udział 14 strzelców. 42) Czarnków — Zaw. lekko-atlet. udział 83 strzelców. 43) Wieluń — Zaw. lekko-atlet. udział 20 strzelców. 44) Wronki — Zaw. lekko-atlet. udział 18 strzelców. 45) Szamotuły — Zaw. lekko-atlet. udział 8 strzelców. 46) Grodzisk — I zaw. lekko-atlet. udział 19 strzelców. 47) Kościan — I zaw. lekko-atlet. udział 15 strzelców. 48) Srem — I zaw. lekko-atlet. udział 24 strzelców. 49) Grodzisk — II zaw. lekko-atlet. udział 8 strzelców. 50) Leszno — I zaw. lekko-atlet. udział 40 strzelców. 51) Leszno — II zaw. lekko-atlet. udział 15 strzelców. 52) Ostrzeszów — I zaw. lekko-atlet. udział 24 strzelców. 53) Ostrzeszów — II zaw. lekko-atlet. udział 30 strzelców.

OKRĘG BRZEŚĆ NAD BUGIEM:

54—115) — 61 zaw. lekko-atlet udział 1127 strzelców. Najczyniejszemi sportowo oddziałami były w r. 1928: Radzyń, Suchowola Radzyńska, Miłków, Glinny Stok, Prużany.

OKRĘG WILNO:

116) Wilno — Zaw. okręg. W. O. Z. L. 117) Wilno — Zaw. sport. Wok. Kom. W. F. i P. W. 118) Wilno — Zaw. sport. Miejskiego Kom. W. F. i P. W. 119) Święciany — Zaw. sport. Pow. Komitet. W. F. i P. W. 120) Brasław — Zaw. sport. Pow. Komitet. W. F. i P. W.. 121) Głębokie — Zaw. sport. Pow. Komitet. W. F. i P. W. 122) Wilejka — Zaw. sport. Pow. Komitet. W. F. i P. W. 123) Mołodeczno — Zaw. sport. Pow. Komitet. W. F. i P. W. 124) Postawy — Zaw. sport. Pow. Komitet. W. F. i P. W. 125) Oszmiana — Zaw. sport. Pow. Komitet. W. F. i P. W. 126) Wilno — 3-majowe zaw. lekko-atlet. 127) Wilno — Pięciobój o mistrz. m. Wilna 128) Wilno — Zawody młodzików O. Z. L. 129) Postawy — Gry i zabawy ludowe.

OKRĘG POMORZE:

130) Bydgoszcz — zaw. lekko-atlet., 131) Gdynia — zaw. lekko-atlet., 132) Lubraniec — zaw. lekko-atlet., 133) Tczew — zaw. lekko-atlet., 134) Bydgoszcz — Bieg maratoński.

OKRĘG WARSZAWA:

135—138) Radom — I, II, III zaw. lekko-atlet. 139) Warszawa — Bieg o mistrzostwo Garnizonu. 141) Pruszków — I i II zaw. lekko-atlet. 142) Warszawa — Bieg „Wieczoru Warszawskiego" (puhar przechodni). 143) Warszawa — Bieg „Kurjera Polskiego". 144) Dęblin — Zaw. lekko-atlet. 145) Warszawa — Bieg o puhar Magistratu. 146) Warszawa — Bieg naokoło Cytadeli. 147) Marki — Zaw. lekko-atlet. 148) Pustelnik — Zaw. lekko-atlet. 149) Warszawa — Narodowy Bieg Naprzełej. 150) Warszawa — Bieg z przeszkodami o mistrzostwo Polski. 151) Warszawa— Marszobieg 6 klm. 152) Warszawa — Pokaz sportowy Okręgu. 153) Warszawa — Bieg drużynowy Ośrodka W. F. 154) Warszawa — Bieg o puhar K. S. Odrodzenie. 155) Łomża — Zaw. sportowe.

OKRĘG GRODNO:

156) Rokitno — Zaw. lekko-atlet. 157) Grajewo — Zaw. lekko-atlet. 158) Białystok — Zaw. lekko-atlet. 159) Wołkowysk — Zaw. lekko-atlet. 160) Suwałki —

Bieg naprzełaj. 161) Grodno — Zawody ośrodka w. f. 162) Grodno — Próba na „Oznakę". 163) Lida — Zaw. lekko-atlet. 164) Kuźnica — Zaw. lekko-atlet. 164) Lida — Zaw. lekko-atlet. 165) Grodno — Zawody o puhar Czerw. Krzyża.

OKRĘG WOŁYŃ:

167) Łuck — Bieg naprzełaj (34 zaw.). 168) Hrubieszów — Zaw. lekko-atlet. 166) Horochów — Zaw. lekko-atlet. 170) Kostopol — Bieg naprzełaj. 171) Dziatkiewicze — Zaw. lekko-atlet. 172) Hruszwica — Zaw. lekko-atlet. 173) Kostopol — Zaw. sportowe po kursie W. F. 174) Lubomirka — Zawody na „Oznakę". 175) Łuck — Zawody harcerskie. 176) Luboml — I zaw. sportowe. 177) Luboml — II zaw. sportowe.

OKRĘG LWÓW:

178) Lwów — Mistrzostwo lekko-atlet. Okręgu. 179) Lwów — Bieg naprzełaj 5 klm. 180) Żółkiew — Zaw. lekko-atlet. 181) Śniatyń — Bieg naprzełaj 3 klm. 182) Kołomyja — Bieg uliczny. 183) Radziechów — Zaw. lekko-atlet. 184) Złoczów — Zaw. lekko-atlet. 185) Stanisławów — Zaw. lekko-atlet Obwodu. 186) Borszczów — Zaw. lekko-atlet.

OKRĘG PRZEMYŚL:

187) Sztafeta DOK X Przemyśl — Warszawa (udział 40 s.). 188) Tarnobrzeg — Bieg naprzełaj o nagrodę „Sokoła" (1—2 miejsce). 189) Lubaczów — 35 strzelców do sztafety DOK X. 190) Tustanowice — Bieg naprzełaj. 191) Rychcice—Zawody sportowe. 192) Lipowiec — Zawody lekko-atlet. 193) Sobów — Zawody lekko-atlet. 194) Gródek-Jagiel. Zawody lekko-atlet. 195) Mszana — Zawody lekko-atlet. 196) Białogóra — Zaawody lekko-atlet. 197) Daszwa — Zawody lekko-atlet. 198) Borysław — Zawody lekko-atlet. 199—204) Lisko I. II, III, IV, V zaw. lekko-atlet. 205) Poraż — Zaw. lekko-atlet. 206) Polana — Zaw. lekko-atlet. 207) Olszanica — Zaw. lekko-atlet. 208) Uherce — Zaw. lekko-atlet. 209) Wańkowa — Zaw. lekko-atlet. 210) Ustrzyki — Zaw. lekko-atlet. 211) Zawadka — Zaw. lekko-atlet. 212) Olszanica — Zaw. lekko-atlet. 213) Stefkowa — Zaw. lekko-atlet.

OKRĘG ŁÓDŹ:

214—217) Łódź powiat — I, II, III zaw. lekko-atlet. 218—235) Obw. Piotrków — 19 zaw. lekko-atlet. (dział 351 strz.). 236) Łódź — Doroczny bieg naprzełaj. 237—240) Włoszczowa — I—V zaw. lekko-atlet. (udział 300 strzelc.). 241) Brzeziny — Bieg naprzełaj 5 klm. 242) Ozorków — Zaw. sportowe. 243—269) Końskie — 27 zaw. sport. (udział 355 strz.).

OKRĘG KATOWICE:

270) Katowice—Próba na „Oznakę" (udział 170 strzelc.). 271) Świętochłowice — Próba na „Oznakę" (udział 137 strzelc.). 272) Kr. Huta — Zaw. lekko-atlet. 273) Niwka — Zaw. lekko-atlet. 274) Czechowice — Zaw. lekko-atlet. 275) Zagórze — Zaw. lekko-atlet. 276) Dziedzice — Zaw. lekko-atlet. 277) Katowice — Dzień propag. sportu. 278) Kr. Huta — Próba na „Oznakę". 279) Rybnik — Próba na „Oznakę". 280) Czeladź — Pięciobój. 281) Sosnowiec — I zaw. lekko-atlet. 282) Sosnowiec — II zaw. lekko-atlet. 283) Dąbrowa — Zaw. lekko-atlet.

OKRĘG NOWOGRÓDEK:

284) Stołpce — Zaw. lekko-atlet. 285) Zdzięcioł—Nowogródek — Bieg sztafetowy 38 klm. 286) Nowogródek — Bieg uliczny 3 klm. 287) Nowogródek — Bieg naprzełaj 3 klm. 288) Nowogródek — Bieg pań 1 klm. 289) Lida — Bieg naprzełaj 8 klm. 290) Słonim — Próba na „Oznakę". 291) Rokitno — Próba na „Oznakę".

OKRĘG KIELCE:

292) Kielce — Bieg naprzełaj 5 klm. (udział 52 strzelc.). 293) Udział w sztafecie DOK X: Przemyśl — Warszawa (udział 42 strz.). 294) Suchedniów — Bieg naprzełaj 5 klm. 295) Suchedniów—Kielce — Bieg rozstawny 28 klm. 296) Pińczów—Zawody lekko-atlet. 297—299) Chmielnik — I, II i II zaw. lekko-atlet. 300) Chęciny — Zaw. kolarskie.

Niezależnie od powyższych zawodów zostały w r. 1928 rozegrane w Warszawie w ramach VII Ogólnopolskich Zawodów Związku Strzeleckiego, II Zawody lekko-atletyczne o mistrzostwo Związku, których wyniki wykazały, że i w tej dziedzinie nastąpiła poprawa wyników.

W zawodach wzięło udział 160 zawodników i zawodniczek, osiągając w porównaniu z r. 1927 następujące wyniki:

Rodzaj konkurencji	Wyniki r. 1927 sek.	Wyniki r. 1928
Bieg 100 m.	12.2 sek.	11,7 sek.
Skok wzwyż	145 cm.	151 cm.
Skok wdal	585 cm.	607 cm.
Skok o tyczce	255 cm.	285 cm.
Pchnięcie kulą 7¼ kg.	10.14 m.	11.04 m.
Rzut oszczepem	40.59 m.	41.20 m.
Rzut dyskiem	29.16 m.	33.70 m.
Rzut granatem wdal	71.00 m.	84.86 m.

W końcu zaznaczamy, że strzelcy brali udział w Świętach P. W. o ile tylko na danym terenie znajdowały się oddziały. Niestety ze względu na brak odpowiednich danych z terenu nie możemy na tem miejscu podać wyników strzelców w tej dziedzinie. Zaznaczyć jednak musimy, że byli zawsze tymi, którzy zabierali lwią część nagród specjalnie w dziedzinie strzelectwa, marszów, a w 75%w lekkiej atletyce — gdzie częściowo ustępowali na rzecz hufców szkolnych, częściej, systematyczniej i bardziej fachowo trenowanych o lepszym materjale fizycznym.

Gry sportowe.

W okresie roku sprawozdawczego gry sportowe poczyniły wśród naszych członków duży postęp. O ile dawniej czytało się i słyszało

jedynie o piłce nożnej, o tyle w r. 1928 daje się już zauważyć duży zwrot do piłki koszykowej, piłki siatkowej i najsłabszy narazie do hazeny. Jest to wynikiem słabych sił instruktorskich, które nie umieją zorganizować gier i z braku umiejętności sędziowania — należycie je propagować.

Niemniej można powiedzieć śmiało, mimo braku dokładnych danych, że gry są uprawiane przynajmniej w 50% oddziałów.

Piłka nożna, jako najżywotniejsza rozwija się przedewszystkiem w następujących ośrodkach: Kraków, Wilno, Nowy-Sącz, Brześć n. B., Piotrków, Baranowicze, Okręg Lwowski 10 drużyn, Końskie, Skarżysko, Opatów, Staszów, Kościan, Ruda, Cyprki, Rydzewo, Nowogródek, Lublin, Jędrzejów, Łuck, Tustanowice, Borysław, Drohobycz, Chęciny, Dobromil, Przemyśl, Gródek Jagielloński, Radom, Garbatka, Płock, Radzyń, Suchowola, Glinny-Stok, Miłków, Sosnowiec, Lisko, Ręczno, Jarosław.

W dziedzinie *piłki siatkowej i koszykowej* jest dużo lepiej, niż w piłce nożnej, gdyż bardzo dużo oddziałów męskich i żeńskich oddaje się tej grze.

Nieco słabiej, jako z nowością, jest w *hazenie,* grze kobiecej, która dopiero od zeszłego roku zyskała sobie u strzelczyń prawo obywatelstwa. Ponieważ jednak w obecnym roku została przeszkolona znaczniejsza liczba instruktorek, jest nadzieja, że ruszy z miejsca.

W końcu zaznaczyć musimy, że liczne nasze drużyny należą do odpowiednich związków państwowych i biorą udział w grach o mistrzostwo swych okręgów.

Narciarstwo.

Narciarstwo, które dopiero w roku ubiegłym stawiało pierwsze kroki, wyrosło w sezonie zimowym 1928-29 bardzo mocno.

O ile w roku sprawozdawczym do mistrzostw Związku zgłosiło się podczas pierwszych zawodów narciarskich w Zakopanem 20 narciarzy i to jedynie z samego Zakopanego, o tyle w sezonie obecnym na starcie było 60 zawodników i 6 zawodniczek. Również same wyniki i doskonały narybek rokują tej gałęzi sportu najpiękniejsze na przyszłość nadzieje.

Obecnie posiadamy już cały szereg oddziałów, które posiadają sekcje narciarskie. Do tych należą przedewszystkiem: Zakopane, Nowy-Targ, Krynica, Jasło, Lubatów, Iwonicz, Wisła, Milówka, Nowy-Sącz, Limanowa, Żywiec, Żwardon, Stary-Sącz, Wilno, Święciany, Brasław, Mołodeczno, Głębokie, Nowogródek. W sezonie zimowym 1928-29 kursy narciarskie ukończyło *na 3 własnych kursach: w Wo-*

rochcie, Nowym-Targu i Wiśle 80 strzelców, ponadto na kursach narciarskich P. W. przeszło 150. Tak więc zima w sezonie 1928-29 dała nam przeszło 230 przeszkolonych narciarzy.

B o k s.

Sport ten ze względu na brak kwalifikowanych fachowych instruktorów bardzo powoli się rozpowszechnia. Drugą przyczyną słabego rozrostu,to brak odpowiednich lokali na ćwiczenia, gdyż jest to typowy sport sezonu zimowego. Trzecia, to konieczność posiadania do należytego prowadzenia nauki kilku par dobrych rękawic, które bądźcobądź, jak na nasze materjalne stosunki są drogie.

Nie mniej jako sport, związany przedewszystkiem z miastami, rozpowszechniał się najbardziej na Górnym Śląsku, w Warszawie, Wilnie, Lwowie, Krakowie i Łodzi. To też i mistrzostwa zeszłoroczne były obesłane przeważnie przez lwią część wyżej wymienionych miast.

Kolarstwo.

W tej gałęzi sportu nie postąpiliśmy naprzód. Ani mistrzostwa r. 1927 ani 1928 nie przyniosły wybitnej poprawy w tej dziedzinie. Nie znaczy to byśmy nie mieli paru setek kolarzy. Są prawie po wszystkich większych ośrodkach miejskich, a w znacznej mierze w oddziałach, położonych przy dobrych szosach, a więc na Górnym Śląsku i w Poznańskiem i na Pomorzu. Ze względu na dużą wartość tego sportu, jako środka łącznikowego, tak w wyszkoleniu P. W., jakoteż w służbie łącznikowej w samej organizacji, referat sportowy starał się dać w wytycznych sportowych na rok 1929 — specjalne wskazówki dla kolarzy, by pobudzić do czynniejszego życia kolarzy, należących do oddziałów naszego Związku.

Że ich mamy wszędzie poddostatkiem, to najlepszy dowód, że przecież czy to na Kadrówkę, czy na Sulejówek każda drużyna ma swego kolarza-strzelca.

Jesteśmy dobrej myśli i mamy wrażenie, że rok 1929 będzie przełomowym w tej dziedzinie sportu.

Prac w dziedzinie wyszkolenia wodnego i wychowania fizycznego odddziałów żeńskich tu nie omawiamy, gdyż poświęcone im będą szczegółowe sprawozdania właściwych osobnych referatów.

Patrząc na powyższe dane, nie zaprzeczy chyba nikt, że zrobiliśmy pewien poważny postęp w stosunku do roku ubiegłego, tembardziej, że dane, jakiemi operujemy, odnoszą się tylko do małej części terenu, gdyż referat sportowy nie otrzymał wyczerpujących danych.

Niechże więc ci, którzy pracowali sportowo, a nie ma o nich wzmianki w niniejszym sprawozdaniu, mają żal do swych komendantów Oddziałów, Obwodów i Okręgów i nie utyskują na Referat Sportowy i niech w roku bieżącym będą pilniejsi w pracy i w wiadomościach o sobie.

STRZELECTWO

Nie uczyniliśmy w roku ubiegłym tak silnego nacisku, aby wszystkie jednostki organizacyjne uznały strzelectwo za najważniejszą część swego programu wyszkoleniowego, za „benjaminka" wśród uprawianych sportów, za punkt podstawowy swego czynnego stosunku do ogółu członków Związku.

Nie mogliśmy tego zrobić z trzech powodów: zamało mieliśmy instruktorów strzeleckich, nie rozporządzaliśmy dostateczną liczbą strzelnic i nie ustalony został typ broni oraz amunicji, które mogliśmy forsować bez zastrzeżeń, jako wzorowe dla jednostek strzeleckich.

Poszczególne jednakże odcinki zasadniczego zagadnienia, jakiem dla naszego Związku jest strzelectwo narodowe, zostały przez nas konkretnie przepracowane, istniejące sukcesy rozbudowane i dalsze plany prac narzucone.

Przejdźmy kolejno rezultaty naszej działalności za rok 1928. W zakresie organizacyjnym wydała Komenda Główna kilka zasadniczych instrukcyj w sprawie organizacji sportu małokalibrowego, w samym zaś sztabie K. G. zaangażowano specjalnego referenta dla spraw strzelectwa.

Starania o zorganizowanie instruktorskiego kursu strzeleckiego w C. S. S w Toruniu spełzły na niczem. Uwzględniono dział strzelectwa we wszystkich instruktorskich kursach w. f. i p. w. tak męskich jak i żeńskich

Zawodów i strzelań mieliśmy w roku ubiegłym więcej aniżeli w roku 1927. Zasługuje na podkreślenie fakt, że w zawodach naszych Związkowych i Okręgowych wzięli udział zawodnicy wojskowi oraz innych stowarzyszeń. Niektóre okręgi (Łuck, Brześć n. B.) wydały poraz pierwszy obszerne drukowane programy zawodów.

Zorganizowano ogółem 157 zawodów okręgowych i obwodowych, 824 miejscowych, w których wzięło udział 13850 zawodników i zawodniczek, nie licząc strzelań urządzanych z okazji świąt p. w.

Ważniejsze zawody strzeleckie według okręgów były następujące:

Okręg Warszawa: w dniu 19 marca z okazji imienin Marszałka J. Piłsudskiego zorganizował zawody z udziałem 115 zawodników.

Oddział Pruszków, znany ze swej ruchliwości, zainicjował 6-miesięczne zawody dla swych członków przez m-ce kwiecień — październik.

W Okręgu Lublin odbyło się 18 strzelań obwodowych i lokalnych z udziałem 756 zawodników. Na podkreślenie zasługuje Obwód Krasnystaw, który zorganizował strzelania dla 187 strzelców i zużył 2000 amunicji małokalibrowej. Strzelcy tego obwodu byli zwycięscami na zawodach P. W. w Chełmie, Okręgowych w Łucku i w Lublinie.

Okręg Łuck w dniach 1 — 3 września zgromadził na swych okręgowych strzelaniach niespotykaną w tym okręgu liczbę zawodników, wynoszącą 480 uczestników .

W Okręgu Wilno odbyło się 5 strzelań obwodowych i 2 strzelania okręgowe z udziałem 250 zawodników.

Okręg Łódź zgromadził na swych zawodach, urządzanych w całym okręgu, 5706 zawodników, którzy wystrzelali 45568 naboi. Dość przypomnieć sobie statystykę naszą z przed kilku lat, aby postęp uwidocznił nam się w całej rozciągłości.

Obwód Piotrków zgromadził na swych strzelaniach 150 zawodników.

Okręg Kraków rozpoczął rok swej pracy od urządzenia w styczniu odczytu o sporcie obrony narodowej, a zakończył okręgowemi zawodami w dn. 14 października, w których wzięło udział 170 zawodników.

W Okręgu Katowice 170 zawodników stanęło do zawodów o tytuł mistrza okręgu w dn. 26 sierpnia. Ogółem odbyto 11 strzelań z broni wojskowej i 4 z małokalibrowej.

Okręg Lwów w roku 1927 jeden z najmniej żywotnych okręgów w zakresie strzelectwa, wysunął się w roku sprawozdawczym na jedno z pierwszych miejsc. Dnia 20 marca urządza zawody z okazji imienin Marszałka J. Piłsudskiego z udziałem 150 zawodników. Dnia 3 czerwca zarządza strzelanie dla oficerów Komendy Okręgu, 4 listopada, z wielkim nakładem pracy organizuje I Okręgowe zawody małokalibrowe, w których uczestniczy 162 zawodników. W szeregu obwodów widać również większe zainteresowanie się sportem strzeleckim. Na wyróżnienie zasługuje drużyna oddziału Żółkiew, która zdobywa dla Związku Strzeleckiego na 3 lata specjalnie ufundowany sztandar p. w. za zwycięstwo w marszu na 10 klm. ze strzelaniem na 100 mtr.

Okręg Poznań, wzorem innych okręgów uczcił Imieniny Marszałka J. Piłsudskiego, organizując zawody strzeleckie i gromadząc na nich 92 zawodników. Pozatem urządził 29 strzelań oddziałowych i obwodowych przy udziale 1201 uczestników.

W Okręgu Brześć n. B. oddział Miłków, obwód Radzyń był najżywotniejszym propagatorem strzelectwa, urządzając m. in. 29 kwie-

tnia zawody z udziałem 75 zawodników i we wrześniu z udziałem 70 zawodników. Komenda Okręgu zorganizowała zawody o mistrzostwo Okręgu w Sarnach przez 4 dni (26 — 29 maj), gromadząc 182 zawodników.

Okręg Kielce urządził w swych obwodach 46 zawodów, a niezależnie od tego brał żywy udział w strzelaniach, organizowanych przez Wojewódzki i Pow. Kom. W. F. i P. W., wysuwając się doborem swych zawodników na czoło i zdobywając szereg cennych nagród.

Okręgowi Przemyśl przypadło w udziale zorganizowanie w roku sprawozdawczym dorocznych strzelań o mistrzostwo Związku Strzeleckiego, z czego wywiązał się należycie przy nadzwyczaj życzliwem poparciu władz wojskowych oraz administracyjnych.

Do bezpośrednich obowiązków Komendy Głównej należało urządzenie następujących imprez strzeleckich:

A. *VII Ogólnopolskich Zawodów Związku Strzeleckiego* w Przemyślu. Odbyły się one w dn. 28 i 29 czerwca i zgromadziły ogółem 350 zawodników, w tem 200 strzelców, stanowiąc niejako eliminacyjne spotkanie przed Narodowemi Zawodami w Toruniu. Podkreślić trzeba wzrost zainteresowania się strzelaniami małokalibrowemi (cal. 22)— w ciągu zawodów wystrzelano 11864 pocisków amunicji małokalibrowej, w stosunku do 9890—wojskowej.

B. *IV Narodowych Zawodów Strzeleckich w Toruniu,* dorocznej rewji polskiego strzelectwa. Zawody te organizowaliśmy wspólnie z P. U. W. F. i P. W. oraz Centr. Szkołą Strzel. w Toruniu. Uczestniczyło w zawodach 343 zawodników w dn. 17 — 23 sierpnia.

C. *III Narodowych Zawodów z broni małokalibrowej w Warszawie* które odbyły się w dniach 11 — 14 października i zgromadziły na stanowiskach 70 zawodników i zawodniczek z całej Polski.

Staraniem Komendy Głównej zorganizowano ponadto następujące imprezy, które dały należyty efekt propagandowy. Zorganizowano mianowicie:

D. *I i II Międzymiastowe Zawody Korespondencyjne:*

Dnia 8 lipca między zespołami miast: Warszawa, Wilno, Lwów i Kielce — zwycięstwo odniosła Warszawa.

Dnia 9 września między zespołami miast Warszawa i Łódź — zwyciężyła Warszawa.

Ten typ zawodów popularny zagranicą, uda się z pewnością przeszczepić na grunt polski i wykorzystać dla rozwoju strzelectwa.

E. *I Międzysłowiańskie Zawody Korespondencyjne,* odbyte 7 października między zespołami: czechosłowackim i polskim. Zwycięstwo odniósł zespół polski, zdobywając puhar wędrowny, ofiarowany przez Ministra Spraw Zagranicznych A. Zaleskiego.

F. *I Międzynarodowe Zawody Korespondencyjne* między zespołami państw łacińskich i Polską. Odbyły się one dnia 1 lipca. Zespół polski zajął ostatnie miejsce, osiągając 1870 punktów, gdy zwycięski zespół francuski — 1916 na możliwych 2000.

Wszystkie powyżej pokrótce omówione konkursy strzeleckie potwierdziły dawne nasze wnioski, wysnute na podstawie kilku lat obserwacyj w tym sensie, że podstawą rozwoju sportu strzeleckiego jest usilne propagowanie broni małokalibrowej, że wyniki już osiągnięte przez „cywilnych" zawodników, posiadają same w sobie dużą siłę atrakcyjną dla stowarzyszeń p. w. i klubów sportowych i że dążyć trzeba do stworzenia normalnych warunków pracy strzeleckiej przez rozbudowę strzelnic, ujednostajnienie typów broni i amunicji.

W roku ubiegłym przybyło nam 47 strzelnic własnych, łącznie więc posiadamy obecnie 86 strzelnic małokalibrowych, korzystając równocześnie ze strzelnic wojskowych.

W dalszym ciągu nasycaliśmy przy każdej nadarzającej się sposobności oddziały nasze bronią małokalibrową, jako nagrodami dla zwycięskich zespołów i zawodników w różnych imprezach sportowych. Zdarzały się wypadki, że wśród nagród jednej imprezy znalazło się 15 — 20 karabinków, ofiarowanych przez protektorów Związku lub instytucje.

W zakresie amunicji rok ubiegły zaznaczył się wprowadzeniem do oddziałów naszych amunicji wyrobu krajowego „Pocisk", tem obfitszem, że dzięki uprzejmości Dyrekcji Zakładów Amunicyjnych „Pocisk" mogliśmy dokonać szeregu prób z tą amunicją obdzielając nią wybitniejszych strzelców.

Nowych podręczników, poza „Uwagami o strzelaniu" L. Johnsona„ które omówiliśmy w sprawozdaniu z roku 1927 — nie wydano. Dział strzelectwa został uwzględniony w „Wytycznych W. F. na rok 1929". Przygotowano do druku broszurę J. Podoskiego „A. B. C. strzelania", która popularnie przedstawi całokształt spraw strzeleckich dla zawodników i miłośników tego sportu.

Sukcesem naszym w dziedzinie wydawnictw jest fakt, że część naszych książek jest na wyczerpaniu i trzeba będzie w niedługim czasie przystąpić do ich nowego nakładu.

Pomocnym w dziedzinie propagandy sportu strzeleckiego był miesięcznik „Przegląd Strzelecki i Łuczniczy", cieszący się dużem uznaniem w fachowych kołach strzeleckich, sekundował mu w tej pracy stale tygodnik „Strzelec", przystępnie wyjaśniając praktyczne zagadnienia strzelania oraz informując obszernie o wszelkich wydarzeniach na tem polu.

Dla celów propagandy wykorzystany był pobyt naszego delegata na Międzynarodowych Zawodach Strzeleckich w Holandji w lipcu ub. r. Prośba delegata polskiego na Walnym Zjeździe Międzynarodowego Strzelectwa, co do urządzenia Międzynarodowych Zawodów u nas została jednomyślnie przyjęta i w roku 1931 Polska gościć będzie najwybitniejszych strzelców z całego świata. Do tego czasu musi być zakończona organizacja polskiego sportu strzeleckiego, przygotowane być muszą reprezentacyjne strzelnice, podwyższony być powinien poziom strzelania naszych zawodników i zebrane być powinny odpowiednie fundusze dla godnego przyjęcia gości.

W akcji tej Związek Strzelecki weźmie najczynniejszy udział, jak tego wymaga nasza liczebność i znaczenie w strzelectwie.

DZIAŁ KULTURALNO-OŚWIATOWY

W dziale kulturalno-oświatowym, rok sprawozdawczy zaznaczył się dalszym usystematyzowaniem i pogłębieniem prac.

W myśl ustalonych założeń ideowych, prowadzona przez nas praca kulturalno-oświatowa sharmonizowana jest z całokształtem naszej działalności i wiąże się nierozerwalnie z podstawami wych. fizyczn. i przysp. wojsk. dając w rezultacie jednolitą i odrębną metodę wychowawczą.

Prace prowadzimy wśród młodzieży pozaszkolnej w wieku od lat 19 — 25; przyczem olbrzymia większość członków, w wieku od lat 18—21. Środowiska miejskie i wiejskie, jednakże ze znaczną przewagą elementu wiejskiego. Młodzież miejska pochodzi głównie ze sfer robotniczych i rzemieślniczych; młodzież miejska ze sfer małorolnych i średnich, pracująca najczęściej „u rodziców", nieznaczny odsetek robotników najemnych i rzemieślników wiejskich.

Praca kulturalno-oświatowa w Zw. Strzel. ma przed sobą zupełnie sprecyzowane konkretne zadanie. Zadanie to sprowadza się do wychowania członków na obywateli uspołecznionych, świadomych swoich praw i obowiązków, zarówno wobec państwa, jak i społeczeństwa Uważamy bowiem, że istotną podwaliną siły państwa jest oświata i uświadomienie obywatelskie szerokich mas. Wyrobienie więc w młodzieży strzeleckiej cnót obywatelskich i wciągnięcie każdej jednostki do czynnej pracy w tym wielce złożonym mechanizmie, jakim jest zbiorowość państwa — oto cel naszej działalności oświatowo - wychowawczej.

Sprawozdanie Referatu Kulturalno-Oświatowego Kmdy Głównej.

W roku sprawozdawczym Ref. K. O prowadził następujące działy:

a) instruktorski i świetlicowy,
b) bibljotek i czytelnictwa,
c) turystyczno - krajoznawczy,
d) muzyczny,
e) opieki społecznej.

Z prac konkretnych Referatu Oświatowego przeprowadzonych w tym roku wymienić należy:

1) Urządzenie 2-tygodniowego kursu instruktorskiego pracy społ. - oświat. i p. w. dla nauczycieli szkół powszechnych, wspólnie z DOK III w Grodnie;

2) urządzenie 2-tygodniowego kursu dla kierowników świetlic w Warszawie, a później w Wilnie, Krakowie, Lwowie i Poznaniu;

3) obsadzenie wykładów z zakresu oświatowo - kulturalnego na kursach komendantek, zorganizowanych przez Ref. Pracy Kobiet w Toruniu i w Warszawie;

4) urządzenie półkolonji letnich dla 1100 dzieci w Warszawie w Parku Giżyckiego;

5) odprawa referentów kult. - oświat. Okręgu Lwowskiego we Lwowie z udziałem Ref. Oświatowego Kmdy Głównej;

6) odprawa kierowników orkiestr i chórów w Kielcach;

7) wyjazdy instruktorskie referenta i instruktora do Okręgu Lwowskiego, Wileńskiego, Toruńskiego, Kieleckiego i Przemyskiego;

8) zainicjowano i przeprowadzono w niektórych Okręgach (Poznań) „Dzień oświaty pozaszkolnej", oraz wzięto udział w „święcie spółdzielczości", Tygodniu przeciwgruźliczym" i w „Dniu oszczędnosci";

9) brano udział w konferencjach oświatowych organizowanych przez centralne organizacje i zrzeszenia oświatowe.

Wydawnictwa.

Wycieczki — Czesława Jaksy Bykowskiego.

Śpiewnik Strzelecki, zeszyt I.

Cud Listopadowy — B. Bakala (scena strzelecka Nr. 3).

Dziesięciolecie Niepodległości Państwa (broszura).

Opracowano i wydano wspólnie z redakcją specjalny numer „Strzelca" poświęcony całkowicie prowadzeniu prac w świetlicy.

Referaty kult. ośw. w okręgach i obwodach.

W roku sprawozdawczym wszystkie Okręgi z wyjątkiem Grodna i Kielc posiadały referentów kult. - oświatowych.

Najżywszą działalność przejawiały referaty oświatowe okręgu Wilno, Kraków (w drugiej połowie roku sprawozdawczego) i Śląsk. Szczególnie dobrze zaawansowany jest w pracy kulturalno-oświatowej okręg Wileński. Okręg we własnym zakresie wydał szczegółową instrukcję o zadaniach i organizacji prac kult.-oświatowych, która poniekąd stała się wzorem dla okręgów pozostałych.

Jeżeli idzie o referaty oświatowe w obwodach, to przedewszystkiem trzeba zauważyć, że znaczny odsetek obwodów nie posiada obsadzonych referatów kult.-oświatowych wogóle lecz i w tych obwodach, w których referaty są obsadzone nie wszystkie utrzymują dostatecznie żywy kontakt z oddziałami. Wpływa na to zbyt wielkie rozrzucenie oddziałów w obwodach i brak środków.

Program.

Podobnie jak w roku ubiegłym ustaliliśmy „minimum oświatowe" obowiązujące każdego członka organizacji, a obejmujące wychowanie ideowe i podstawowe wiadomości o Polsce. Te elementarne wiadomości z ideologji Związku i nauki o Polsce związane są nierozerwalnie z elementami wych. fiz. i przysp. wojsk. Pozatem nie narzucaliśmy żadnego obowiązującego programu kult. - oświatowego, któryby wiązał organizację jako całość. Wychodzimy bowiem z założenia, że wobec wyraźnego zróżniczkowania zainteresowań i różnorodnych możliwości terenowych, narzucenie programu oświatowo - kulturalnego „zgóry" jest fikcją, nie wiodącą do osiągnięcia właściwego celu. Zamiast tego w roku sprawozdawczym zapoczątkowaliśmy ogłaszanie w rozkazach Kmdy Gł. miesięcznego kalendarzyka prac kult. - oświatowych, który zawiera materjały i wskazówki dla referentów kult. - oświatowych. Materjały podawane w kalendarzykach Kmdy Gł. są zwykle przerabiane i przystosowane do miejscowych potrzeb i warunków. Pragniemy również zauważyć, że dotychczasowe spostrzeżenia nasze wskazują, iż jest koniecznem opracowanie przez Ref. K. O. Kmdy Gł. przewodnika dla referentów oświatowych, któryby informował o zadaniach i organizacji prac oświatowych w Zw. Strzeleckich a także informował o typach organizacyj i instytucyj fachowych prowadzących prace społeczno-oświatowe w Polsce. Podręcznik taki jest w opracowaniu i ukaże się jeszcze w bieżącym sezonie letnim.

Personel oświatowy.

Ilość osób istotnie pracujących na polu kult. - oświatowym w Zw. Strzel. w roku ubiegłym wynosi przeszło 781 osób. W porównaniu z rokiem 1927 liczba pracowników wzrosła znacznie, bo o 243, a w porównaniu z r. 1926 o 334. Świadczy to wymownie, że ideologja Związku i praca oświatowa, wciąga coraz to szerszy element inteligencji. Mimo wszystko ilość pracowników oświatowych jest ciągle jeszcze zamała w stosunku do naszych potrzeb i dlatego najpilniejszem dążeniem naszem w tym roku będzie szkolić w dalszym ciągu kadrę instruktorów i działaczy społeczno- oświatowych zarówno z pośród inteligencji, jak i co bardziej uspołecznionej i wyrobionej młodzieży strzeleckiej. Owych 781 osób są to nasi referenci k.-oświatowi okręgów, obwodów i oddziałów. Z zawodu są to przeważnie profesorowie wyższych uczelni, szkół średnich, urzędnicy państwowi i komunalni, głównie jednak nauczycielstwo szkół powszechnych, w czem przedewszystkiem nauczycielstwo zrzeszone w Z. P. N. S. P., które stanowi około 70 proc. ogółu pracowników oświatowych. Tej tradycyjnej współpracy, opartej na rzetelnem zrozumieniu interesów społecznych zawdzięczamy w dużej mierze dotychczasowy rozwój i dorobek oświatowo - kulturalny. Na tem miejscu pragniemy również zaznaczyć, że i nadal szczerem naszem życzeniem będzie tę współpracę nietylko utrzymać, ale ją rozszerzyć.

Kształcenie pracowników społeczno - oświatowych.

W miarę jak rozszerza się teren naszej działalności i pogłębia praca kulturalno-oświatowa, wysuwa się potrzeba szkolenia i przeszkalania pracowników oświatowych na kursach ogólno-oświatowych i ściśle fachowych. W tej dziedzinie w roku sprawozdawczym mamy za sobą znaczny dorobek. Więc: w ubiegłym roku urządziliśmy wspólnie z DOK III 2 tygodniowy kurs pracy społeczno-oświatowej i p. w. w Grodnie dla nauczycieli z DOK III; kurs ukończyło 42 nauczycieli. W listopadzie ub. roku zorganizawny został przez Kmdę Okr. Lwów 4-dniowy kurs dla ref. kult.-oświatowych we Lwowie. Kurs ukończyło 18 słuchaczy, referentów oświatowych obwodowych i oddziałowych. W grudniu roku sprawozdawczego urządził ref. K. O. Kmdy Gł. 2-tygodniowy fachowy kurs dla kierowników świetlic, z terenu Okr. Warszawskiego, Łódzkiego i Brzeskiego. Kursem tym zapoczątkowaliśmy— bodaj pierwsi—sprawę kształcenia pracowników świetlicowych. Kurs ukończyło 21 słuchaczów, w czem 6 strzelczyń. (Okręgami: Warszawa 7, Brześć /B. 8, Łódź 4, Lublin 1, Toruń 1). Pozatem kurs ukończyło 2 słuchaczki Polskiego Białego Krzyża i 2 z G. Śląska).

W roku sprawozdawczym ukończyło 8 kandydatów Zw. Strzel. 5-dniowy kurs alkohologji zorganizowany przez Państwową Szkołę Higieny w Warszawie. Ogółem więc w roku sprawozdawczym przeszkolonych zostało 89 naszych pracowników społeczno - oświatowych. Pozatem, w minimum okresie, 4 naszych stypendystów ukończyło Studjum Pracy Społ. - Oświatowej przy W. W. P. i 1-pięciomiesięczny kurs zimowy w Uniwersytecie Ludowym w Szycach.

Obok kursów ogólno-oświatowych zorganizowany był r. ub. przez Okręg Wileński roczny kurs dla pracowników spółdzielczych. Na kurs uczęszczało 20 słuchaczy. Nadmieniamy, że okręg Wileński prowadził również i w r. 1927 techniczny kurs zawodowy dla 17 słuchaczy.

Kursy dla dorosłych i wykłady powszechne.

Kursów dla analfabetów urządzono w roku sprawozdawczym 40, dla 470 słuchaczów. W tej liczbie Okręg Wilno 15 kursów dla 232 słuchaczy, okręg Nowogródek 7, dla 97 słuchaczy, Lwów 1 dla 18 słuch., Warszawa 2, Łódź 8, dla 84 słuchaczy i Okręg Lublin 7. Kursów uzupełniających na poziomie 7-klasowej szkoły powszechnej prowadzono ogółem 19 dla 230 słuchaczy. W tem Okręg Wilno 7 kursów dla 168, Warszawa 8, Poznań 1 dla 52 i Śląsk 3. Pozostałe Okręgi nie nadesłały danych. Nauczanie na kursach z reguły prowadzili nauczyciele. Zajęcia odbywały się zwykle w szkołach bądź w świetlicy. Kursy zazwyczaj organizowane były jedynie w tych miejscowościach, gdzie żadna inna fachowa organizacja, bądź instytucja nie podejmowała akcji organizowania kursów dokształcających. W tych bowiem miejscowościach, gdzie kursy dla dorosłych były prowadzone przez szkoły, bądź instytucje oświatowe oddziały Zw. Strzel. jedynie skierowywały na nie swych członków i członkinie.

W roku sprawozdawczym mamy do zanotowania charakterystyczny, bo samorzutny pęd do organizowania stałych i planowo ujętych odczytów powszechnych. Dowodzi to, że doraźne formy oddziaływania oświatowego już nie wystarczają naszym członkom. Młodzież szuka przez stałe i systematyczne wykłady wyjaśnienia całokształtu nurtujących ją zagadnień. Tam więc, gdzie istniał liczny zespół prelegentów powstają stałe instytucje wykładów powszechnych. Uniwersytety Powszechne zorganizowane były w r. ub. w 4 miejscowościach. W tem 2 w Okręgu Wileńskim, 2 Łódzkim i 1 na Śląsku.

Bibljoteki i czytelnictwo.

Sprawozdanie obecne wykazuje silny wzrost bibljotek. Żałować jednak należy, że okręgi nie prowadzą statystyki ruchu książek

w naszych bibljotekach. Nie posiadając danych nie możemy na tym miejscu wykazać ilu było czytelników i jakie książki czyta młodzież najczęściej i najchętniej. W każdym razie stwierdzić musimy, że w związku ze wzrostem zainteresowań indywidualnych strzelców i ich rodzin, wzrasta również poważnie czytelnictwo pism i książek. Brak w naszych środowiskach wiejskich jak i miejskich bibljotek sprawia, że odziały, naogół nawet niezasobne w środki pieniężne uważają za punkt ambicji założenie własnego księgozbioru, choćby niewielkiego. Jest to objaw w grucie rzeczy zdrowy. Brak jednak znacznych środków na stałe odnawianie i powiększanie księgozbiorów, jak również dobrych bibljotekarzy, sprawia, że bibljoteczki nie mogą należycie spełnić swej roli. Dopóki więc państwo nie wprowadzi przymusu zakładania bibljotek, uważamy za najbardziej wskazane, aby oddziały nasze zakładały bibljoteki wspólnie z miejscowemi organizacjami, co niewątpliwie wpłynie dodatnio na podniesienie się ich stanu. Pozatem szczegóły nacisk położyć musimy, aby w naszych środowiskach zakładano bibljoteki podstawowe, zawierające najpotrzebniejsze książki i wydawnictwa dla użytku instruktorów prowadzących poszczególdziały pracy w oddziale. Katalog takiej podstawowej bibljoteczki został opracowany przez Ref. K. O. Kmdy Gł.

W roku sprawozdawczym mieliśmy zarejestrowanych 230 bibljotek. W porównaniu więc z rokiem sprawozdawczym 1927 (118 biblj.) przybyło 113 bibljotek. Przyrost bibljotek w tym okresie przynosi prawie 100 proc. W tych 231 biblj. jest około 33844 książek (w roku spraw. 1927—17,000 książek). Mówimy około gdyż nie wszystkie bibljoteki wykazały dokładnie posiadaną ilość książek. Poniżej zamieszczamy spis jednostek organizacyjnych posiadających własne bibljoteki. Na tem miejscu notujemy, że bibljoteki ponad 500 książek posiadają następujące oddziały: Wilno (2000 tomów), Borysław - Tustanowice (670), Turka (500), Płock (500), Warszawa - Śródmieście (1020), Łódź (733), Ozorków (894), Kosów (1400), Żywiec (500), Białystok (500), Brześć n/B. (500).

Pragnąc zaspokoić głód czytelnictwa poszczególne okręgi próbowały organizować bibljoteki wędrowne. Okręg Przemyśl uruchomił 5 biblj. wędrown., Okręg Poznań 1, Okręg Wołyń 1 i Okręg Lublin 5.

Centrala zasiliła organizację w roku sprawozdawczym w ogólnej ilości 7784 książek. Przeważnie były to wydawnictwa własne. Niezależnie od bibljotek własnych, członkowie nasi korzystają z bibljotek publicznych, szkolnych i bibljotek innych organizacji oświatowych jak: T. S. L., P. M. S., T. C. L.

Wzmogło się również czytelnictwo pism. Przyczynił się do tego śmiały wzrost świetlic własnych, w których z reguły utrzymywane są czasopisma. W ub. roku organizacja prenumerowała około 700 różnych czasopism, przeważnie tygodników. Oddzielne czytelnie utrzymują jedynie Okr. Śląsk 6 i Okr. Poznań 6.

Odczyty i pogadanki oświatowe.

Praca oświatowa w Związku wykazuje najwyższe napięcie w oddziaływaniu przez żywe słowo. W roku sprawozdawczym wygłoszono odczytów, bądź pogadanek z zakresu nauki obywatelskiej, nauk społecznych, higieny, zagadnień obrony państwa — 16966. Gdybyśmy doliczyli do tego gawędy prowadzone przez starszyznę w świetlicach, jak i na zbiórkach, to liczba odczytów wzrosłaby do 35010 pogadanek i odczytów wygłoszonych w organizacji w ciągu całego roku. Rozumiemy, że odczyt, pogadanka w pracy oświatowej jest tą wzajemną wymianą myśli i nastawieniem słuchaczy do pewnych zagadnień, które za specjalnie żywotne uważać należy. Kładziemy też nacisk, aby tematy wykładów wiązały się ściśle z życiem, informowały o najważniejszych sprawach społeczno - państwowych. Szczególny nacisk kładziemy na wykłady, wchodzące w zakres nauki obywatelskiej i wiadomości o Polsce współczesnej.

Przeźroczy wyświetlono 4056. Brak naogół lokalnych wypożyczalni przeźroczy, jak i lamp projekcyjnych powoduje, że tylko nieznaczny odsetek pogadanek ilustrowany jest przeźroczami. Wypożyczalnia centrali nie może obsłużyć wszystkich zapotrzebowań (w roku sprawozdawczym wypożyczono 39 serji i 1021 przeźroczy). Lampa projekcyjna wypożyczana była 15 razy. Nasuwa się potrzeba zakładania wypożyczalni i przeźroczy regjonalnych przy okręgach, bądź obwodach. Lampy projekcyjne wykazały jedynie okręgi: Kraków 1, Brześć n/B. 1 i Lublin 1. Pozostałe okręgi nie nadesłały danych. Dążymy do tego, aby przy każdym obwodzie była własna lampa projekcyjna. Celem ułatwienia oddziałom nabywanie lamp projekcyjnych zawarliśmy w roku sprawozdawczym z firmą „Pomoc Szkolna" umowę, na mocy której oddziały mogą nabywać lampy projekcyjne na dogodnych warunkach kredytowych.

Wycieczki.

Zapoczątkowana niedawno w Związku Strzeleckim akcja wycieczkowa i turystyczna rozwija się dość pomyślnie.

W roku sprawozdawczym odbyło się ogółem 132. W tem na okręg Śląski przypada 65 wycieczek, Okręg Łódzki 27, Okręg Grodno 1 wyc., Przemyśl 2, Okr. Warszawa 1, Okr. Lublin 32.

Z dłuższych wycieczek wymienić należy: wycieczkę z Przemyśla na łodziach przez San, Wisłę do Gdańska, z Przasnysza na łodziach do Gdańska i Gdyni, wycieczka Drohobycza do Wilna, wyc. Oddziałów Redki (Łowicz) do Częstochowy i Krakowa.

Zapoczątkowana przez nas akcja wycieczkowa na P. W. K. zapowiada się bardzo dobrze. Zgłoszonych jest bowiem 155 wycieczek około 7000 osób.

Świetlice.

Właściwym i najważniejszym terenem naszej działalności oświatowo-kulturalnej są świetlice. To też w roku sprawozdawczym, jak i bieżącym nastawiliśmy działalność Centrali i Okręgów przedewszystkiem na rozbudowanie świetlic i wzmożenie prac świetlicowych, a to przez:

a) powołanie do życia instruktorjatu świetlicowego w Centrali,

b) przeprowadzenie konkursu świetlicowego,

c) propagandę zakładania świetlic,

d) urządzenie 5 kursów dla przeszkolenia kierowników świetlic w Warszawie, Wilnie, Krakowie, Lwowie i Poznaniu, które ukończyło ogółem 131 słuch.,

e) opracowanie i wydanie specjalnego numeru „Strzelca" poświęconego zagadnieniu świetlic

Najniższą komórką a zarazem terenem konkretnej pracy jest oddział. Ale oddział dopiero wówczas staje się trwałem środowiskiem strzeleckiem, o ile zdobędzie się na założenie własnej świetlicy. Oczywiście świetlica w naszem ujęciu to sprawa nietylko lokalu; pragniemy bowiem, aby była ona zasadniczą komórką społeczną, ogniskującą i zaspakajającą różnorakie potrzeby społeczno - kulturalne swych członków.

Przesunięcie ciężaru prac kulturalno - oświatowych na akcję świetlicową dokonaliśmy na skutek tego, że dotychczasowe obserwacje wykazały, że młodzież nasza wykazuje największe zainteresowanie do tego typu pracy.

Jeżeli chodzi o przyrost świetlic, to z radością stwierdzić musimy, że na tem polu zrobiliśmy duży krok naprzód. A więc np.: w roku sprawozdawczym 1927 mieliśmy zarejestrowanych 237 świetlic, a w bieżącym roku sprawozdawczym mamy ich 539. Oczywiście, po-

ziom i urządzenie świetlic jest bardzo nierówne. Najwięcej świetlic, nieźle prowadzonych posiadają okręgi: Wileński i Krakowski. Ogromny przyrost świetlic wykazały okręgi Lwowski i Przemyśl, ale naogół poziom prac tych świetlic jest bardzo niski. Pochodzi to głównie stąd, że brak jest przygotowanych kierowników życia świetlicowego i brak środków na niezbędne urządzenia i pomoce. W dalszej naszej działalności w tym kierunku, kłaść będziemy nacisk na kształcenie pracowników świetlicowych, opracowywanie wydawnictw pomocniczych i niesienie pomocy materjalnej ośrodkom szczególnie ważnym, a niezasobnym.

Teatry amatorskie, przedstawienia, zabawy, wieczornice.

Ruch na polu działalności kulturalno - artystycznej rozwija się dość pomyślnie. Podczas gdy w poprzedniem sprawozdaniu notowaliśmy 145 kół amatorskich i 586 przedstawień, to w obecnym sprawozdaniu mamy teatrów amatorskich 263, które urządziły ogółem 1248 przedstawień i widowisk, t. j. zgórą dwa razy więcej. Zabaw i wieczornic notowaliśmy w ub. sprawozdaniu 1216 w obecnym 1681. Duży odsetek zabaw organizowanych było na wolnem powietrzu. Jest to objaw bardzo charakterystyczny. Świadczy bowiem, że pęd do godziwej i kulturalnej rozrywki stale wzrasta. Pragniemy też, aby masy młodzieży w wolnej Polsce chciały i umiały się bawić i weselić. Brak jednak sal, dobrego repertuaru dla scen, i środków nie pozwala się jeszcze należycie rozwinąć tej stronie działalności kulturalnej.

Życie muzyczne.

Wielki nacisk kładziemy na muzykę, jako na czynnik wysoce wychowawczy. Zainteresowanie w tej dziedzinie istnieje znaczne. W ub. roku sprawozdawczym posiadaliśmy 20 orkiestr. Obecnie notujemy 40, w tem 8 mieszanych. Nie wliczyliśmy tu, małych zespołów np. smyczkowych i mandolinistów, które posiadają liczne oddziały a zwłaszcza oddziały posiadające własne świetlice. Naogół należy stwierdzić, że orkiestry nasze, jako zespoły amatorskie, stoją na dość wysokim poziomie. Chórów mamy około 70 (nie wszystkie okręgi nadesłały wykaz chórów). Stosunkowo mała ilość zorganizowanych chórów tłomaczy się tem, że brak jest naogół zamiłowanych i przygotowanych kierowników śpiewu. Nie potrzebujemy uzasadniać, jak doniosłą rolę odgrywa w działalności wychowawczej pieśń. To też dążyć musimy, aby zaniedbanie na tym polu odrobić w roku bieżącym. Aby porównać roczny dorobek artystyczny naszych zespołów mu-

zycznych urządziliśmy podobnie jak w r. ub. konkurs muzyczny w Kielcach z okazji V Marszu Szl. Kadrówki. Do konkursu stanęły 3 chóry i orkiestra oraz 1 zespół teatralny (Redki: Wesele Łowickie).

Z radością podnieść należy, że coraz liczniejsze oddziały, posiadające własne świetlice nabywają radjoodbiorniki z głośnikami. Np. w okręgu Wileńskim 9 świetlic posiada własne radjo-odbiorniki. Na audycje muzyczne i odczyty nadawane przez radjo przychodzą nietylko strzelcy, ale i ich rodziny.

Kinematografy.

W zakresie kinematografji szliśmy — podobnie jak i w roku ubiegłym — jednocześnie w kierunku zakładania kinematografów kult.-oświatowych i produkowannia filmów. W roku sprawozdawczym mieliśmy ogółem 7 kin, w tem 5 stałych, a mianowicie: w Sarnach, Rozwadowie, Grodnie, Wodzisławiu i Brasławiu oraz 2 wędrowne w Jarosławiu i Lidzie. Kinematograf wędrowny przy Centrali z powodu braku funduszów nie został uruchomiony. Notujemy również, że został zakupiony dla użytku Centrali ręczny aparat dla zdjęć filmowych.

Z filmów produkujemy narazie jedynie sportowe. W roku minionym wykonany został film „II Marsz Zadwórzański" i krótkie aktualja Związku, z imprez sportowych w Zakopanem i Krynicy. Filmy: Marsz Szlakiem Kadrówki i Imieniny Marszałka wpożyczane były bezpłatnie przez Centralę do 19 ośrodków.

Opieka społeczna.

Opieka społeczna — to najmłodszy dział w działalności Związku Strzeleckiego: prace organizacyjne w tym dziale rozpoczęto dopiero w maju roku ubiegłego.

Plany i zamierzenia nakreślone zostały przez VII Walny Zjazd Delegatów Z. S. Niestety, w praktyce udało się dotychczas zaledwie znikomą część z planu tego urzeczywistnić: rozbudowa działu opieki społecznej natrafiła na ogromne trudności z powodu braku środków finansowych.

Oto bilans prac dokonanych:

W lecie roku ubiegłego urządził Dział Opieki Społecznej Komendy Głównej półkolonje letnie w Warszawie na 1100 dzieci. Dzięki uprzejmości dyrektora Giżyckiego uzyskano na półkolonje te teren wprost „wymarzony": park Wierzbno w Mokotowie pod War-

szawą. Dzieciaki miały do dyspozycji ogromny stary park z boiskiem sportowem, oraz otaczające łąki i lasy. Półkolonje traktowane były przez Komendę Główną jako letni Ośrodek Wychowania Fizycznego dzieci, specjalna też uwaga zwrócona była na opiekę sanitarno-hygieniczną i na wychowanie fizyczne. Dzieci przebywały na półkolonji od 8 rano do 3 p. pod opieką fachowych instruktorów i wychowawców (15 osób personelu wychowawczego oraz trzech woźnych, zajętych w dziale gospodarczym), były specjalnie odżywiane, czas — poza zajęciami hygieniczno - sanitarnemi i pracami dyżurno - organizacyjnemi — spędzały na grach, zabawach, wycieczkach, kąpielach rzecznych i słonecznych. Pobyt dzieci na półkolonjach był wyzyskany w tym celu, by przyuczyć je do systematycznej, codziennej kultury i hygieny ciała (kąpanie, pielęgnowanie zębów, czystość paznogci, walka z pasożytami włosów i ubrania, czystość ubrania, bielizny i obuwia i t. p.) oraz zachęcić je do uprawiania — również i po ukończeniu półkolonji — ćwiczeń gimnastycznych, gier i zabaw ruchowych i sportowych, odpowiednich dla ich wieku.

Półkolonje trwały przez cały lipiec i sierpień. Dzieci były badane przez lekarza przed przyjęciem na półkolonje i po ukończeniu ich; również i przez cały czas trwania półkolonji dzieci były stale pod opieką lekarską. Przyrost wagi wyniósł od 2 do 6 kilo. Ogólny rezultat i higieniczno - wychowawczy i zdrowotny należy uważać na zadawalniający. Półkolonje były często wizytowane przez komisje władz sybsydjujących: ministerjalnych, samorządowych i P. U. W. F. Opinje osób zwiedzających wypadały zawsze bardzo pochlebnie, w poszczególnych wypadkach raporty zawierały pochwały w wyrazach superlatywnych.

Okręg Poznański urządził w Słonimiu pod Poznaniem kolonje letnie przez przeciąg lipca i sierpnia na 30 dzieci. Należy tu ze specjalym naciskiem podkreślić inicjatywę i energję Okręgu Poznańskiego: jest to pierwszy okręg Związku Strzeleckiego, który podjął inicjatywę Komendy Głównej i wprowadził w zakres swych prac dział opieki społecznej.

W listopadzie roku ubiegłego Komenda Główna zwróciła się z wezwaniem do Okręgów, by możliwie w każdym oddziale strzeleckim urządzona była „gwiazdka" dla dzieci; oddziałom rozesłane były szczegółowe instrukcje, jak obchód ten urządzić. Z nadesłanych raportów widać, że w pewnej ilości oddziałów „Gwiazdkę" dla dzieci urządzono, w poszczególnych wypadkach poświęcając na to nawet

znaczne fundusze z kasy Oddziału. Należy jednak dążyć, by miły ten zwyczaj upowszechnił się tak w Związku Strzeleckim, by ogół dziecięcy w najbardziej nawet zapadłej wiosce czy mieście wiedział, że Strzelcy urządzą im „Gwiazdkę".

Obchody narodowe i opieka nad grobami.

Złożenie hołdu wielkim czynom narodowym, oddanie czci zasłudze, jest niewątpliwie ważnym czynnikiem w kształceniu uczuć obywatelskich. Organizacja zawsze godnie i masowo bierze udział w uroczystościach narodowych. Powszechnie obchodzone były rocznice: Dziesięciolecie Niepodległości Państwa, Imieniny Marszałka, 6 sierpnia, pozatem rocznice powstań Wielkopolskiego, Listopadowego, Konstytucja 3 maja i inne. W roku sprawozdawczym zorganizowanych było 2686 obchodów (w r. 1927—1390 obchodów). Dodać należy, że liczne ośrodki z okazji obchodów i dla uczczenia rocznic podejmowały konkretne czyny o charakterze ogólno - społecznym.

Celem ułatwienia oddziałom organizowania uroczystości i obchodów Referat Oświatowy wydał broszurę „Program uroczystości i odczyt Dziesięciolecie Niepodległości", oraz odczyt na 19 marca.

Na tym miejscu podnieść również musimy, że oddziały nasze coraz częściej i szczególną pieczą otaczają groby poległych w walkach o niepodległość. Trudno w sprawozdaniu wyliczać wszystkie czyny, dokonane w tej dziedzinie. Należałoby raczej opracować oddzielną monografję pomników wzniesionych na ziemiach polskich przez oddziały Związku Strzeleckiego. Wymienimy jedynie ważniejsze z nich a więc: wzniesienie Kopca pamiątkowego na Polskiej Górze dla uczczenia poległych legjonistów w boju pod Kostjuchnówką, Pomnika na Polach Czarnkowy, ufundowanie tablic pamiątkowych w rocznicę śmierci naczelnika powstania styczniowego Traugutta, poległych Peowiaków, Grajewo) i t. d. i t. d.

Domy ludowe.

W miarę jak podnosi się poziom życia społecznego, rośnie potrzeba zakładania domów ludowych. W tej dziedzinie w organizacji istnieją wielkie zainteresowania. Liczne np. oddziały posiadają grunt, niektóre nawet rozpoczęły już budowę domów. Brak jednak większych środków, jak i trudności w uzyskaniu dogodnego kredytu nie pozwala należycie realizować zamierzeń. Podnieść również musimy, że budowane przez nasze oddziały domy ludowe z reguły posiadają urządzenia do wych. fizycznego oraz związane są z boiskami do gier sportowych. W roku sprawozdawczym mieliśmy własnych domów lu-

dowych 1 (Wilejka) oraz 8 domów, których współwłaścicielami są oddziały Związku Strzeleckiego. Pozatem domów w budowie, bądź projektowanych jest 48.

Udział w akcji społecznej.

Dla uzupełnienia całokształtu naszej działalności społeczno-oświatowej, podejmowanej w roku minionym trzeba dodać, że obok prac oświatowych, kulturalno - towarzyskich, przeprowadzane były prace o charakterze zawodowym i ogólno - społecznym. Liczne np. oddziały rolnicze wykazują, że brały łącznie z organizacjami rolniczemi udział w konkursach rolniczych. Również duże zainteresowanie jest spółdzielczością, o czem świadczy zorganizowanie kursu dla pracowników spółdzielczych w Wilnie. Niezależnie od tego oddziały nasze brały czynny udział w dniu święta spółdzielczości, w dniu oszczędności, tygodniu przeciwgruźliczym, udział w akcji przeciwpowodziowej i t. p. W miarę więc jak organizacyjnie tężejemy przyjmujemy czynny udział w coraz to nowej dziedzinie pracy społecznej.

Współpraca z organizacjami społeczno - oświatowemi.

Na polu pracy kulturalno - oświatowej współpracowały z nami wszystkie organizacje zrzeszone w F. O. O. S., a więc przedewszystkiem Związek Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych i jego Oddziały, Związek Młodzieży Wiejskiej, Związek Teatrów Ludowych, Polski Biały Krzyż, Centralny Związek Kółek Rolniczych, Małopolskie T-wo Rolnicze, Zw. Młodzieży Demokratycznej, Związek Pracy Obywatelskiej Kobiet, Związek Osadników, Polska Macierz Szkolna na Śląsku Cieszyńskim i Kresach Wschodnich (dorywczo) oraz T-wo Szkoły Ludowej w Małopolsce Zachodniej.

Stosunek nasz do innych organizacji społeczno - oświatowych był zawsze lojalny i poprawny. Powołanie do życia Federacji Oświatowych i Społecznych zacieśniło nasze stosunki z demokratycznemi organizacjami oświatowemi jeszcze bardziej, czego wyrazem jest powołanie przedstawiciela Zw. Strzeleckigeo na Wiceprezesa F. O. O. S. w osobie Kmdta Głównego Ob. Kierzkowskiego.

Praca kulturalno - oświatowa nie jest jedynym terenem naszego działania. Działalność oświatową rozumiemy jako fundamentalną podstawę do prac wych. fiz. i przysp. wojskowego, z któremi się zazębia i splata w jedną całość wychowawczą. Aby więc w pełni zobrazować działalność kulturalno - oświatową trzeba wziąć pod uwagę dorobek w dziedzinie w. f. i p. w. Jeżeli chodzi o ocenę działalno-

ści kulturalnej w roku sprawozdawczym, to trzeba zauważyć, że mimo ciągle skromnych środków, braku fachowych płatnych pracowników oświatowych, (przy końcu roku sprawozdawczego Zarząd Gł. zredukował 3 pracowników oświatowych w Centrali, tak, że obecnie pracują jedynie 2 osoby), zrobiliśmy znaczny postęp, jak to zresztą ilustrują przytoczone cyfry. Nadewszystko praca się utrwala, systematyzuje i pogłębia.

Niestety, z rocznych sprawozdań wynika, że rezultaty prac oświatowych w poszczególnych okręgach są jeszcze bardzo nierównomierne. Niektóre okręgi nie umieją wynaleźć odpowiedniej ilości pracowników oświatowych, ani też wytworzyć należytych warunków dla rozwoju pracy, ani wreszcie wynaleźć dostatecznej ilości środków na pracę oświatową. Trzeba wreszcie raz ustalić, w budżetach jednostek organizacyjnych, stosunek wydatków na cele pracy kult.-oświatowej. Bez tego nie da się poprowadzić systematycznej i ciągłej pracy.

Jednym z ważniejszych czynników, będących przeszkodą zarówno w pracy organizacyjnej, jak i oświatowo - kulturalnej jest brak własnych lokali. Bez świetlic, żaden oddział nie może się normalnie rozwijać. Nie potrafi bowiem wytworzyć atmosfery duchowej, która wynika z zżycia się członków z częstego ich ze sobą obcowania. Zresztą posiadanie własnej sali zmusza niejako do odpowiedniego jej zużytkowania; jest bodźcem wzmagającym ruchliwość organizacji.

Drugim ważnym czynnikiem, o czem okręgi niedość pamiętają, jest umiejętność wyszukiwania aktualnych celów i dróg dla pracy kulturalno - oświatowej wynikających z dokładnej znajomości terenu działania i odczuwania jego potrzeb.

Podsumowując więc wyniki powiemy:

1) organizacyjne powiązanie referatów oświatowych z Komendami wytrzymało próbę i okazało się życiowo słuszne;

2) poziom pracy oświatowo - kulturalnej powoli, ale stale się podnosi i pogłębia, wykazując znaczny dorobek;

3) podniósł się znacznie poziom ideowy członków i jest naogół zadawalający.

Wyrobienie cech koleżeństwa, gotowość podzielania wspólnego trudu, szacunek dla pracy zarówno umysłowej, jak i fizycznej, zrozumienie i cześć dla rzeczy wielkich i wzniosłych — patrjotyzm, duma z rozwoju własnej państwowości, karność i posłuszeństwo dla władz przełożonych — oto cechy obywatelskie strzelców.

Wierni kodeksowi rycerskiemu obywatela rosnąć będziemy „Cnotą chęci ku dobru pospolitemu".

DZIAŁ PRACY KOBIET

Warunki pracy i jej trudności.

Kierunek i charakter pracy kobiecej w Związku Strzeleckim nie skrystalizowany dotychczas zupełnie jasno, co jest zrozumiałe gdy weźmie się pod uwagę, że cały ruch na polu w. f. a tembardziej p. w. kobiet jest jeszcze w Polsce bardzo młody, w roku sprawozdawczym zaczął przyjmować coraz bardziej ścisłe i jednolite formy.

Dużą trudnością w ustaleniu tego kierunku jest nietylko fakt, że same kobiety zorganizowane w Związku szukają jeszcze dróg pracy i ich metod, tak jak i inne organizacje kobiece i zwalczają przesądy i uprzedzenie do idei p. w. i w. f. kobiet w społeczeństwie, lecz że we własnej organizacji w ramach Związku wytężać muszą całą siłę na wywalczenie sobie pełnych praw obywatelskich.

To jest stan istotny, stan, który pracę strzelczyń robi żmudną i niespokojną.

Wolimy jednak często nawet to niż obojętne, bierne ustosunkowanie się do pracy kobiecej niektórych okręgów, które nie mogą czy nie chcą zrozumieć, że siłę prawdziwą, bo ciągłość i głębokie zakorzenienie się pracy strzeleckiej może dać tylko kobieta, gdyż ona jedna wpływem stałym nietylko nazewnątrz, ale przedewszystwiem w domu ugruntuje prawdziwe przywiązanie strzelców do Związku, stwarzając to najdrobniejsze ogniwo pracy strzeleckiej — strzelecką rodzinę.

O każdym z trzech podstawowych działów naszej pracy, a więc w. f., p. w. i kult. oświat. mówić trzeba oddzielnie, gdyż warunki rozwoju tych prac ułożyły się w każdym z nich odmiennie.

W dziale kult. - oświatowej pracy niema żadnej rozbieżności w poglądach, wszyscy uznają i przekonali się, że prac kulturalno-oświatowych nie można prowadzić bez kobiet. Strzelczynie są tu więc chętnie widziane i nie napotykają na trudności, gdy chodzi o ich szkolenie w tym kierunku.

Gorzej już jest z w. f., które jako bardzo jeszcze słabo rozpowszechnione w szerszych masach kobiecych Polski, jest często jeszcze uważane za zbytek dla kobiety z klasy pracującej.

Ponieważ często w. f. strzelczyń prowadzą referenci sportowi i instruktorzy, którzy nie są gruntownie obeznani z jego współczesnemi wymaganiami, poglądy ich na poszczególne działy tej pracy są jednostronne i często nieco zacofane.

Najgorzej jest z p. w., ten kierunek pracy z trudnością wielką wywalcza sobie zrozumienie w szeregach strzeleckich.

W miarę ilościowego rozwoju oddziałów żeńskich oraz w miarę rozszerzania się zainteresowań i pola pracy, Referat Pracy Kobiet stanął wobec trudnego zagadnienia w sprawie programu zajęć oddziałów, związanego ściśle z doborem i szkoleniem kierowniczych i instruktorskich sił kobiecych: wszechstronność, a co z nią idzie w parze i dyletantyzm czy też specjalizacja, z połączoną z nią siłą rzeczy, jednostronnością?

Pierwsza uniemożliwia umiejętne i gruntowne szkolenie, druga wobec znikomej liczby instruktorek stoi na przeszkodzie jednolitości pracy w różnych jej ośrodkach.

Podczas gdy Komendant odnośnej jednostki męskiej ma do dyspozycji wszelkiego rodzaju referentów oraz instruktorów strzeleckich i wojskowych, komendantka dotychczas analogicznych instruktorek nie ma, korzystać musi z pomocy referentów mężczyzn. Pomoc ta nie jest dotychczas dostatecznie unormowana, jak również pomoc ze strony władz wojskowych, które szkolenie kobiet stawiają zawsze na drugim planie.

W związku z tą dużą trudnością, warunki pracy, w roku sprawozdawczym ułożyły się dość połowicznie i zdajemy sobie sprawę z tego, że okres obecny dłuższy czas jeszcze uważać trzeba za fazę organizacyjną, wstępną i przejściową.

Wychowanie Fizyczne.

Przejdźmy jednak do poszczególnych działów. Wychowanie fizyczne, które jako przygotowanie i podstawa do dalszej pracy w myśl wytycznych Komendy Głównej jest pierwszem zadaniem do jakiego przystępują nowe oddziały żeńskie, rozpoczęte z dużym rozmachem w r. 1927, zyskało sobie w okresie sprawozdawczym ogólne prawo obywatelstwa.

Strzelczynie wszystkich okręgów uprawiają z zapałem gry sportowe, strzelectwo, marsze, lekką atletykę, oraz gimnastykę i łucznictwo.

Obozy i kursy były ogromną propagandą pływania i kolarstwa dając nam pokaźny zastęp dobrych zupełnie pływaczek i kolarek; zaczynają się pokazywać już i narciarki (kurs w Przemyślu, Nowogródku, zawody na Baraniej Górze i w Krynicy).

Widocznym objawem tego ogólnego i wszechstronnnego zainteresowania się w. f., jest liczny udział strzelczyń w zawodach sportowych urządzanych tak przez Związek, jak też przez inne organizacje lub przez państwowe czynniki p. w. i w. f.

Zawody sportowe.

A więc w zawodach o mistrzostwo Związku 15 i 16 września 1928 r. na 160 zawodników było 60 strzelczyń, które wykazały znaczną poprawę w stylu oraz pobiły szereg zeszłorocznych rekordów..

Według niekorzystnych bardzo danych wyciągniętych ze sprawozdań z czynności komendantek i instruktorek okręgowych, a więc danych, które są znacznie niższe niż w rzeczywistości, wzięto udział w zawodach wszystkich okręgów:

150 strzelczyń w zawodach strzeleckich, 355 strzelczyń w zawodach marszowych, 250 strzelczyń w zawodach lekko-atletycznych, 300 strzelczyń w grach sportowych, 60 strzelczyń w zawodach łuczniczych, 35 strzelczyń w zawodach pływackich, 20 strzelczyń w zawodach narciarskich.

Razem udział w zawodach wzięło 1170 strzelczyń.

1) W strzelaniu wybiły się na plan pierwszy ob. ob.: *Krutkopadowa, Kobrynowiczowa.*

W łucznictwie: *Angelówna,* obecny król kurkowy P. Zw. Łuczników, *Morawska.*

2) W pływaniu: *Żukowa, Woźniakowska.*

3) W lekkiej atletyce: ob. oob.: *Kraśnicka* (Nowogródek), *Żemralska, Morawska* (Pruszków), *Nowicka* (Radom), *Abramkówna* (Lublin).

4) W grach: zespoły hazeny, siatkówki.

5) W narciarstwie: *Giewontówna, Kamińska.*

Sport strzelecki a ściślej strzelanie z broni małokalibrowej rozpowszechniło się niezmiernie w naszych oddziałach. Niewielka ilość zawodniczek nie powinna w oczach niczyich budzić co do tego wątpliwości, gdyż strzelczynie, chociaż tak ze względu na niskie jeszcze dość wyniki, jak też i ze względów pieniężnych nie mogą brać udziału w większych zawodach, coraz liczniej pojawiają się, jednak na nie ewidencjonowanych niestety nigdzie zawodach międzyoddziałowych i oddziałowych oraz biorą udział w świętach sportowych p. w. i w. f.

Ośrodkami propagandy strzelectwa stały się przedewszystkiem strzelczynie na naszych kursach komendantek oddziałów oraz obozach.

Marsze.

Sport pieszy zapoczątkowany na szerszą skalę przez nasze oddziały żeńskie w roku 1927, nie rozwinął się w roku sprawozdawczym tak żywiołowo, jakby tego należało oczekiwać, chociaż, poczynił

znaczne postępy, co cyfrowo przedstawia się następująco: gdy w latach poprzednich wzięło w marszach udział:

1926 r. — 8 strzelczyń
1927 r. — 61 strzelczyń
w roku 1928 już 353 strzelczynie.

Szczęśliwie ostateczne wypowiedzenie się Rady Naukowej Wychowania Fizycznego w sprawie marszów kobiecych, jest dla niej zupełnie pomyślne, gdyż należy spodziewać się, że chwilowy zastój w końcu okresu sprawozdawczego uwidoczniony udziałem zaledwie 5 sekcji w marszu na 19 marsza podczas gdy w 1928 r. było ich 10, jest zjawiskiem zupełnie przejściowem.

Przysposobienie Wojskowe.

W dziale przysposobienia wojskowego, z którego wprowadzeniem do naszych młodszych oddziałów nie spieszyliśmy się bynajmniej w r. 1927, uważając że do p. w. należy strzelczynie najpierw tak fizycznie, jak i moralnie przygotować, poczyliśmy w 1928 r. duży krok naprzód.

Przeszkolone w zeszłym roku szkolnym na naszych kursach dla komendantek oddziałów strzelczynie, stały się i w tym dziale ośrodkiem pracy w swoich oddziałach. Pozatem przybyło nam kilka sił z pośród przeszkolonych na państwowym obozie w Kościerzynie.

Niestety na obóz ten o charakterze instruktorskim i podinstruktorskim nie przyjęto szkolonych na naszych kursach strzelczyń faktycznych Komendantek oddziałów lub kandydatek na nie, lecz wyłącznie strzelczynie, które ukończyły obóz międzystowarzyszeniowy w Grzędzicach, a których dobór był zupełnie przypadkowy i nieodpowiadający potrzebom Związku.

Pod względem p. w. obozy nasze nic nam również nie dały, gdyż w myśl życzeń P. U. W. F. i P. W. były poświęcone wyłącznie wychowaniu fizycznemu.

Najważniejszym krokiem naprzód w dziedzienie p. w. był, mający na celu ujednostajnienie i uzupełnienie wyszkolenia naszych komendantek i instruktorek, kurs instruktorski p. w. w Warszawie.

Okręg Lwowski i Brześć nad Bugiem przeprowadziły u siebie również kursy podinstruktorskie dla Komendantek Oddziałów, tem szczęśliwsze od kursów z roku szkolnego 27 28, że kursy te zostały oficjalne uznane za kursy podinstruktorskie p. w.

Ważną podstawą naszej dalszej pracy na polu p. w. jest fakt, że w listopadzie 1928 r. miałyśmy możność zapoznać się z państwowym programem ogólno-wojskowego p. w., czyli tem, co dawniej nazywano p. w. I stopnia.

Dało nam to możność już w b. r. szkolnym ujednostajnić przynajmniej teoretycznie program szkolenia oddziałów żeńskich.

Nie wchodząc, jak już zaznaczyliśmy, w ocenę jego, uważamy jednak za duży krok naprzód fakt, że program ten został ustalony, gdyż stanowić on musi odtąd podstawę naszych dalszych rozważań i poczynań w tej dziedzinie.

Również opracowana już w P. U. W. F. i P. W. w roku sprawozdawczym program kursów instruktorskich i podinstruktorskich oraz instrukcję o organizacji jednostek p. w.

Kursy i obozy.

Z projektowanych w 1928 roku krótkich kursów propagandowych w. f. na terenie Obwodów, wobec odmówienia nam na ten cel pomocy przez P. U. i równoczesnej niemożności przeprowadzenia ich we własnym zakresie, uskuteczniliśmy tylko bardzo małą cząstkę projektowanych kursów, czego niezmniernie żałujemy, widząc ich ogromnie dodatnie wyniki.

Kursy takie kilkunastodniowe przeprowadziliśmy w: Żółkwi, Rawie Ruskiej (Okręg Lwowski), Kostopolu (Wołyń) i Brzezince (Górny Śląsk).

Ze wszystkich czterech byliśmy niesłychanie zadowoleni i umocniliśmy się w przekonaniu, że właśnie ta forma pracy jest tym najmniej papierowym, najbardziej życiowym sposobem wytworzenia bezpośredniego oddziaływania na „doły organizacyjne", poznania ich życia codziennego i ich potrzeb.

Oba obozy letnie prowadzone całkowicie we własnym zakresie i pod własną komendą, dały nam zupełne zadowolenie z dobrze wykonanego zadania.

Na obozie w Przyborowie (Okręg Brześć n. Bugiem) przeszkolono przeszło 100 strzelczyń. Komendantką obozu była ob. Małecka, szefem ob. Barańska. Wybitną pomoc okazali im ob. ob. Frydrychowicz i Pawłowski.

Drugi Obóz w Grabowie pod Gdynią pod kierunkiem ob. Drwotowej i szefa obozu ob. Kobrynowiczowej przeszkolił 71 strzelczyń i był równocześnie dużą propagandą strzelecką na terenie Gdyni, gdzie strzelczynie brały udział w uroczystościach 6 sierpnia, w przyjęciu uroczystem Pana Prezydenta, a nakoniec urządziły wraz z harcerzami zawody sportowe w Redłowie.

Na obu tych obozach panował nadzwyczaj miły i serdeczny na-

strój przy wzorowej z drugiej strony dyscyplinie, wszystkie też strzelczynie, które tam były, związane zostały jeszcze silniejszemi więzami z naszą organizacją i staną się napewno silną podstawą dalszej pracy.

Prócz tego 30 strzelczyń było na państwowym obozie p. w. w Kościerzynie, a 5 na obozie w. f. w Wągrowcu.

Okręgi, które nie mogły z różnych przyczyn w roku szkolnym 1927/28 zorganizować poleconych przez Komendę Główną kursów dla komendantek oddziałów przeprowadziły je w r. 1928/29.

Odbył się więc kurs we:

Lwowie 23 strzelczynie, komendantka Ob. Wesołowska,

w Brześciu 29 strzelczyń, komendantka Ob. Cichocka

i po raz drugi na Wołyniu w Łucku 18 strzelczyń komendantka Ob. Małecka.

Wszystkie trzy kursy były typu podinstruktorskiego.

W ten sposób z wyjątkiem Poznania i Łodzi, wszystkie Okręgi choć z pewną zwłoką, wypełniły program Kmdy Głównej, stwarzając sobie najbardziej podstawowy warunek pracy, bo szereg przeszkolonych instruktorek, które choć młode i mało jeszcze wyrobione organizacyjnie, będą jednak przy pomocy doświadczeńszych obywatelek i zarządów oraz instruktorów wojskowych prowadzić nieźle prace w. f. i p. w. przez czas jakiś, zanim nie pogłębią swego wyszkolenia.

Chcąc ujednostajnić i uzupełnić wyszkolenie naszych komendantek i instruktorek w dziale p. w. i w. f., Kmda Główna przeprowadziła dla nich w Warszawie 6-tygodniowy kurs instruktorski.

Kurs ten ukończyło 29 strzelczyń, z których 21 uzyskało stopień instruktorski, reszta podinstruktorski. Komendatką kursu była Ob. Kobrynowiczowa, szefem Ob. Waschówna.

Wszystkie strzelczynie kursu wykazały ogromną wytrwałość i zapał do pracy, która wrzała na kursie żywem tempem mimo niesłychanie ciężkich warunków podczas katastrofalnych mrozów.

W Warszawie prócz tego przeprowadzono 2-miesięczny kurs łączności dla 15 przychodzących strzelczyń pod kierunkiem por. Polkowskiego z 21 pp.

Razem na kursach przeszkolono 197 strzelczyń, na obozach 226 strzelczyń, czyli w sumie 425 strzelczyń.

Stopień instruktorski uzyskało 21 strzelczyń.

Stopień podinstruktorski uzyskało 36 strzelczyń.

Przeszkolenie ogólne p. w. przeszło 227 strzelczyń.

Przeszkolenie ogólne w. f. przeszło 402 strzelczyń.

Egzamin sędziowski z gier sportowych złożyło 13 strzelczyń.

Egzamin sędziowski z lekkiej atletyki 10 strzelczyń.

Inspekcje.

Referentka Pracy Kobiet dokonała szeregu inspekcyjnych wyjazdów do Okręgów: Pomorze, Lwów, Przemyśl, Śląsk, Łódź, Wołyń, oraz do obozów: w Przyborowie, Grabowie, Kościerzynie i Wągrowcu.

Komendantki Okręgów odbyły 165 wyjazdów, inspekcjonując 72 ośrodki pracy.

Praca kulturalno - oświatowa.

O pracy kulturalno-oświatowej strzelczyń możemy niestety bardzo niewiele powiedzieć.

Nie ponoszą za to odpowiedzialności Komendantki nasze, czy instruktorki, bo niemożliwe jest przy naszym ogólnie panującym wstręcie do pisemnego porozumiewania się, do wszelkiego ewidencjonowania oraz przy trudnościach finansowych, które stale uniemożliwiają nam wyjazdy, mieć dokładne dane i o pracy kulturalno-oświatowej.

Z danych sprawozdawczych i z obserwacji terenowych wynika jednak, że w bardzo licznych ośrodkach kierują pracą kulturalno-oświatową strzelczynie i to bez względu na to, czy chodzi o oddziały żeńskie, czy męskie.

Mamy bardzo dużo strzelczyń w miejscowościach, gdzie niema jeszcze oddziałów żeńskich, a gdzie mimo to przy Zarządach oddziałów i obwodów są kobiety, które właśnie tej pracy się poświęcają.

W oddziałach żeńskich funkcję tę pełnią często przewodniczące lub inne członkinie Zarządu, często jednak są już formalnie mianowane referentki kulturalno-oświatowe.

Tam, gdzie strzelczynie nie posiadają własnych zarządów i zorganizowane są w sekcje lub drużyny przy męskich oddziałach, praca kult.-oświatowa prowadzona jest wspólnie, niezależnie od tego, kto ją prowadził.

W rzeczach tych nie chcemy i nie należy dawać ściśle ograniczonych wytycznych, gdyż właśnie na tem polu na terenie świetlicy najlepsze dać może wyniki koedukacja.

Tylko tego strzelca, czy strzelczynię można uważać za naprawdę „wychowanego" obywatela, który potrafi w stosunku do drugiej płci wykazać uczciwy, naturalny i koleżeński stosunek, potrafi szukać w niej i szanować człowieka.

A czy to wspólne zbliżenie organizacyjne i towarzyskie odbywa się pod okiem referenta kult.-oświatowego lub kierownika świetlicy mężczyzny czy kobiety, jest to już sprawą drugorzędną.

Wszak w szkolnictwie szczególniej w powszechnem (zresztą i wyższem) równie dobrze prowadzą mieszane klasy nauczyciele, jak

i nauczycielki. Młodzież nasza ze sfer pracujących jest do tego od dzieciństwa przyzwyczajona. To samo zresztą jest w organizacjach społecznych, mających za główne zadanie pracę oświatową.

Godnym wspomnienia, choć małym krokiem naprzód w pracy oświatowej strzelczyń jest fakt, że w roku sprawozdawczym 14 z nich przeszło kursy świetlicowe.

Że kandydatek na te kursy była tak niewiele, przypisać należy, zdaniem mojem, zbyt słabej współpracy referentów kulturalno-oświatowych z kierowniczkami pracy kobiecej.

Rzecz tę należy w najbliższej przyszłości zupełnie zmienić i już jest ona na dobrej drodze.

Rozwój organizacyjny

Pod względem rozwoju ilościowego praca kobiet w okresie sprawozdawczym przedstawia się następująco: oddziałów jest 95 drużyn i sekcyj 102; razem 197 jednostek, stanowiących ogólną ilość 3813 strzelczyń.

Pomimo stosunkowo niedużego wzrostu ilościowego stanu (z 166 jednostek i 3541 strzelczyń na 3813) Referat Pracy Kobiet osiągnął w dużej mierze spełnienie swych dążeń, idących w kierunku wyszkolenia, sprężystości i zwartości organizacyjnej.

Niektóre tylko okręgi i dziś jeszcze, jeśli chodzi np. o raporty stanu i dzienniki zajęć, które stanowią o bliskim kontakcie między Referatem Pracy Kobiet a Okręgami, grzeszą niepunktualnością lub wręcz brakiem jakiejkolwiek w tym kierunku obowiązkowości.

Rozwój pracy w poszczególnych Okręgach przedstawia się następująco: niektóre Okręgi pozbawione Komendantek lub instruktorek nie mogą się rozwijać i znajdują się w stadjum zastoju. Do takich zaliczyć należy Nowogródek oraz Lublin, z którego po zamianowaniu, instruktorka zmuszona była wyjechać na dłuższy urlop.

Również Okręg Wilno przez pół roku przeszło pozbawiony Komendantki, wykazał duże ogólne obniżenie

Z radością stwierdzić należy zapoczątkowanie pracy kobiecej w Poznaniu oraz Podokręgu Radom i silny jej rozwój w Okręgu Brześć n. Bugiem, który dopiero w tym roku naprawdę do niej się zabrał.

Największą pozatem w stosunku do poprzednich lat żywotność wykazują w okresie sprawozdawczym Okręgi Lwów i Kraków. Odżywają też pomału, dzięki nowomianowanym instruktorkom: Kielce i Grodno.

Kolejność Okręgów pod względem ilościowym jest następująca: 1) Lwów, 2) Warszawa, 3) Katowice, 4) Przemyśl, 5) Kraków, 6) Brześć n. B., 7) Łódź, 8) Wołyń, 9) Lublin, 10) Grodno, 11) Kielce, 12) Toruń, 13) Nowogródek, 14) Wilno, 15) Poznań, 16) Podokręg Radom

Referat Pracy Kobiet rozporządza 16 siłami kierowniczo-instruktorskiemi, w tem 7 niepłatnych, pracujących zarobkowo poza Związkiem, co im niesłychanie pracę utrudnia: 8 komendantek okręgowych, 8 instruktorek Komendy Głównej, przydzielonych do Okręgów.

Współpraca z innemi organizacjami.

Jak w poprzednich latach, tak i w roku sprawozdawczym, Oddziały Żeńskie wchodziły w porozumienie i pracowały wspólnie z innemi organizacjami kobiecemi, których członkinie częstokroć są strzelczyniami i naodwrót; i tak przedewszystkiem ze Związkiem Pracy Obywatelskiej Kobiet, z Rodziną Wojskową i jej klubami sportowemi.

Kilka strzelczyń ukończyło miesięczny kurs wychowania obywatelskiego, zorganizowany przez Zw. Pracy Obywatelskiej Kobiet, kilka było na kursie w. f. Klubu Sportowego Rodziny Wojskowej w Warstawie, w Kielcach zaś uczęszczały na kursy jedwabnictwa Zw. Pracy Obywatelskiej Kobiet.

Czynny udział brały strzelczynie w Komitecie Obchodu Dziesięciolenia, w tygodniu „Matki", tygodniu „Dziecka" i jak zwykle w obchodach im. Komendanta.

Kolejność Okręgów pod względem ilościowym jest następująca: 1) Lwów, 2) Warszawa, 3) Katowice, 4) Przemyśl, 5) Kraków, 6) Brześć n. B., 7) Łódź, 8) Wołyń, 9) Lublin, 10) Grodno, 11) Kielce, 12) Toruń, 13) Nowogródek, 14) Wilno, 15) Poznań, 16) Podokręg Radom.

Referat Pracy Kobiet rozporządza 16 siłami kierowniczo-instruktorskiemi, w tem 7 niepłatnych, pracujących zarobkowo poza Związkiem, co im nie pozwala na ciągłą pracę w referacie; 8 komendantek okręgowych i 8 instruktorek Komendy Głównej, przydzielonych do Okręgów.

Współpraca z innemi organizacjami.

Jak w poprzednich latach, tak i w roku sprawozdawczym, Oddziały Żeńskie wchodziły w porozumienie i pracowały wspólnie z innemi organizacjami kobiecemi, których członkinie częstokroć są strzelczyniami i nawzajem, a więc przedewszystkiem ze Związkiem Pracy Obywatelskiej Kobiet, z Rodziną Wojskową i jej klubami sportowemi.

Kilka strzelczyń ukończyło miesięczny kurs wychowania obywatelskiego, zorganizowany przez Zw. Pracy Obywatelskiej Kobiet, kilka było na kursie w. f. Klubu Sportowego Rodziny Wojskowej w Warszawie, w Kielcach zaś uczęszczały na kursy jedwabnictwa Zw. Pracy Obywatelskiej Kobiet.

Czynny udział brały strzelczynie w Komitecie Obchodu Dziesięciolecia, w tygodniu „Matki", tygodniu „Dziecka" i jak zwykle w obchodach im. Komendanta.

Prace organizacyjne Zarz. Głównego

Ubiegły rok sprawozdawczy przyniósł zwycięstwo zasadzie, która w ostatnich latach ubiegłych była przedmiotem doświadczeń w samym Związku Strzeleckim. Zasadą tą jest utrzymanie **charakteru społecznego** w pracach Związku Strzeleckiego. Zasada ta, jak wykazała praktyka, nie przeszkadza wychowaniu młodzieży strzeleckiej w karności wojskowej, która w ramach pracy Komend osiąga coraz lepsze wyniki. Przeciwnie, karność tę zasila bezcennemi skarbami ideowemi, nadając jej charakter dobrowolny, który w praktyce wykazuje większą wytrzymałość, aniżeli karność osiągana drogą przymusu.

Zachowanie tej zasady nakłada na Związek Strzel. obowiązek tem usilniejszego dążenia do najściślejszej współpracy z władzami państwowemi, których wskazania w wykonanej przez Związek „pracy dla Państwa" są nierozdzieloną częścią linji wytycznych po których porusza się cała działalność Związku.

Zarząd Główny uczynił wszystko aby istniejącą już z Władzami Państwowemi współpracę jaknajbardziej uściślić i aby uzyskać w szczególności od Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Państwowego Urzędu W. F. i P. W. całkowite poparcie.

Tą drogą Zarząd Główny zmierzał przy zachowaniu społecznego charakteru Związku do nadania mu cech państwowo-społecznej organizacji.

W odniesieniu do Okręgów w praktyce zasada ta nie zmieniła **cyfrowego stosunku Zarządów Okręgów do Kierownictw,** ale prace zarówno jednych jak i drugich skierowała na właściwe tory. W chwili obecnej Zarządy posiadają Okręgi: Łuck, Wilno, Nowogródek, Łódź, Kraków, Lwów, Poznań, Przemyśl, i Kielce — zaś Kierownictwa posiadają: Warszawa, Lublin, Grodno, Katowice, Toruń, Brześć n/B oraz podokręg Radom.

Jaki w chwili obecnej istnieje stosunek w Obwodach, gdy sprawozdanie to idzie na maszynę — ustalić niepodobna. Jest to bowiem

okres Zjazdów Obwodowych a posiadając nie wszystkie dane, Zarząd Główny mógłby wyciągnąć fałszywe wnioski.

Bolączką naszą jest brak funduszów, przy pomocy których przy Okręgach możnaby ustanowić **funkcje płatnych sekretarzy Okręgów.** Wówczas Zarząd Główny dając Zarządom i Kierownikom stały organ wykonawczy — miałby możność domagać się nadsyłania stałych sprawozdań z pracy oraz dotyczących ewidencji Związku Strzeleckiego Dotąd ta rzecz jest niezmiernie utrudniona. Te dane sprawozdawcze, które przesyłają niektóre Okręgi są wprost bezcennym materjałem, ale dla Zarządu Głównego tracą one na wartości właśnie przez to, że nie stanowią one całości, gdyż nie wszystkie Okręgi mają możność ich nadesłania. Dane o pracy w Związku i o jej potrzebach osiąga się drogą inspekcyj oraz rozjazdów służbowych, których w ciągu roku jest stosunkowo dużo. Sam tylko referat organizacyjny w rocznym okresie dokonał ich 31 z ogólną ilością — 48 dni w drodze. Rozjazdy te dotyczyły nietylko siedzib Okręgów, ale niższych jednostek organizacyjnych, a mianowicie: Ostrów Mazowiecka, Augustów, Grodno (dwukrotnie), Sosnowiec, Kraków (4 razy), Katowice, Bąków, Łomża, Łódź (5 razy), Lublin (4 razy), Konstantynów, Wieliczka, Kielce, Pińczów, Czarkowy, Piotrków, Toruń, Białystok, Lwów i Mielec.

Inspekcje te wykazały wielką **różnorodność warunków, w jakich odbywa się praca strzelecka na terenie Polski.** Praca np. na terenie Okręgu Poznań rozwija się w zupełnie odmiennych warunkach aniżeli np. w Okręgu Lwów, lub np. Okręgu Poleskim na pińskich bezdrożach, a w Okręgu Katowice, gdzie sieć komunikacyjna jest najsilniej w Polsce rozwinięta. Te warunki zewnętrzne do których zaliczyc trzeba także i warunki polityczne w jakich rozwija się praca strzelecka w różnych Dzielnicach Polski stwarzają olbrzymie trudności przy ujednostajnieniu jej. Również stosunek czynników państwowych w odniesieniu do prac strzeleckich, ulegał pewnym ewolucjom i dotąd jeszcze ostatecznie nie zostały skonkretyzowane, zadania jakie państwo Związkowi Strzeleckiemu postawić zamierza. To było przyczyną, **że nowy Statut zatwierdzony przez poprzedni Zjazd Walny Delegatów nie mógł być przez władze państwowe zatwierdzony,** gdyż istotnie nie odpowiadał on już zmienionej rzeczywistości. Tembardziej było niemożliwe opracowanie regulaminów i instrukcyj dla wszystkich ogniw organizacyjnych Związku Strzeleckiego nie mając podstawy prawnej, którą jest statut. O ile bowiem ze starym statutem można sobie w głównych zarysach radzić, o tyle szczegółowe opracowanie regulaminów na tym statucie opartych jest nie do po-

myślenia, gdyż nie dałoby się ich uzgodnić równocześnie z wymogami życia.

Opracowany został wzór i **regulamin „Oznaki Zasługi Związku Strzeleckiego'**, zatwierdzony na Plenarnem Posiedzeniu Zarządu Głównego, w dn. 24 lutego 1929 r. na którem została również wybrana Kapituła tej Oznaki.

W końcowym stadjum organizacji znajduje się **„Towarzystwo Przyjaciół Związku Strzeleckiego"**, które zamierza rozciągnąć swoją sieć organizacyjną na całą Polskę. Ujęcie tej sprawy przez najwybitniejsze i najwpływowsze osoby w Polsce daje rękojmię, że praca ta da poważne wyniki i sprawę zaspokojenia licznych potrzeb Związku postawi na właściwej drodze.

PRACE ZARZĄDU GŁÓWNEGO W CYFRACH

Prace Zarządu Głównego w cyfrach przedstawiają się jak następuje. Liczby podane na pismach nie wskazują ilości pism wysłanych lub przyjętych, lecz liczbę spraw, jakie zostały załatwione. Do spraw tych bowiem wchodzi nieraz cały plik akt i są one rezultatem niejednokrotnie długotrwałych prac, które się na daną liczbę składają. To też liczba 6.242 załatwionych spraw może tylko w przybliżeniu zilustrować rozmiary prac, dokonanych przez Zarząd i Komendę Główną.

Cyfry pism wchodzących i wychodzących Zarządu i Komendy Głównej przedstawiają się jak następuje:

Przychodzące Zarządu	1.176
„ Komendy	2.249
Wychodzące Zarządu	1.019
„ Komendy	1.364
Razem	5.808
Pism poufnych przyszło	222
„ „ wyszło	212
Razem poufnych	434
Rozkazów wydała Komenda Główna	24
Okólników wyszło	5

W okresie sprawozdawczym Wydział Wykonawczy odbył 42 posiedzenia oraz 4 Plenarne zebrania Zarządu Głównego. Na posiedzeniach tych załatwiane były sprawy tylko ważniejsze, co do któ-

rych statut domagał się protokularnego stwierdzenia uchwał. Natomiast szereg spraw bieżących, o tyle jednak ważnych, że poszczególni referenci Wydziału Wykonawczego decydować o nich samodzielnie nie mogli — załatwiały się drogą doraźnego zbierania opinji członków Wydziału Wykonawczego i sprawy takie decydowane były w drodze skróconej z mocą uchwał Wydziału Wykonawczego. Takich spraw było niewspółmiernie więcej.

STAN OBWODÓW

Dążeniem Zarządu Głównego jest, by w każdym powiecie powołać do życia Obwód Związku Strzeleckiego. Na przeszkodzie temu stoi brak ludzi. Aby władze Obwodowe mogły dobrze obsłużyć oddziały, liczba tych oddziałów nie powinna przekraczać 10-ciu. Tymczasem są jeszcze Obwody, liczące po 4 i 5 powiatów i obsługujące zgórą 100 Oddziałów. I tu również w grę wchodzi brak środków finansowych, przy pomocy których winno się ustanowić stanowiska płatne dla sekretarzy Obwodów. Dotąd jednak mała tylko ilość Obwodów zdobyła się na opłacenie Komendantów Obwodowych. O opłaceniu sekretarzy nie było mowy.

Stan Obwodów w Okręgach w okresie sprawozdawczym przedstawiał się, jak następuje:

OKRĘG WARSZAWA.

Obwody: Garnizon m. Warszawy, Warszawski, Mińsk Mazowiecki, Łomża, Ciechanów, Płock, Pułtusk, Kolno, Przasnysz, Płońsk, Grójec, Ostrów Mazowiecka, Mława.

OKRĘG LUBLIN.

Obwody: Lublin, Chełm, Krasnystaw, Biłgoraj, Zamość, Hrubieszów, Janów Lubelski, Tomaszów Lubelski, Lubartów.

OKRĘG ŁUCK.

Obwody: Łuck, Włodzimierz Wołyński, Kowel, Równe, Luboml, Zdołbunów, Dubno, Kostopol, Horochów, Krzemieniec.

OKRĘG WILNO.

Obwody: Wilno, Wileńsko-Trocki, Święciany Wileńskie, Oszmiana, Głębokie, Wilejka Powiatowa, Mołodeczno, Postawy, Brasław.

OKRĘG GRODNO.

Obwody: Grodno, Sokółka, Suwałki, Białystok, Wołkowysk, Augustów, Wysokie Mazowieckie, Grajewo.

OKRĘG NOWOGRÓDEK.

Obwody: Nowogródek, Stołpce, Baranowicze, Lida, Wołożyn, Nieśwież, Słonim.

OKRĘG ŁÓDŹ.

Obwody: Łódź Miasto, Łódź Powiat, Radomsko, Opoczno, Włoszczowa, Częstochowa, Wieluń, Końskie, Łowicz, Sieradz, Brzeziny, Łęczyca, Kutno, Łask, Piotrków, Skierniewice.

OKRĘG KRAKÓW.

Obwody: Kraków, Miechów, Chrzanów, Żywiec, Nowy Targ, Nowy Sącz, Wadowice, Tarnów, Biała koło Bielska, Ropczyce.

OKRĘG KATOWICE.

Obwody: Katowice, Świętochłowice, Rybnik, Czechowicze pow. Bielsko, Mikołów, Pszczyna, Imielin, Radzionków, pow. Tarnowskie Góry, Cieszyn, Sosnowiec.

OKRĘG LWÓW.

Obwody: Lwów, Tarnopol, Czortków, Kołomyja, Stanisławów, Radziechów, Brzeżany, Złoczów, Kałusz, Rawa Ruska, Borszczów, Stryj.

OKRĘG POZNAŃ.

Obwody. Poznań, Kalisz, Konin, Ostrów Wlkp., Gniezno, Słupca, Leszno, Jarocin, Szamotuły, Grodzisk Wlkp., Turek, Koło, Srem, Czarnków, Kościan, Ostrzeszów.

OKRĘG TORUŃ.

Obwody: Puck, Tczew, Bydgoszcz, Grudziądz, Inowrocław, Toruń, Brodnica, Lipno, Włocławek.

OKRĘG BRZEŚĆ NAD BUGIEM.

Obwody: Brześć, Biała Podlaska, Bielsk Podlaski, Łuków, Radzyń, Siedlce, Kobryń, Pružany, Drohiczyn Poleski, Kossów, Pińsk, Łuniniec, Sarny.

OKRĘG PRZEMYŚL.

Obwody: Przemyśl, Tarnobrzeg, Rzeszów, Jarosław, Krosno, Sanok, Sambor, Gródek Jagielloński, Drohobycz, Turka n. S., Nisko, Lisko-Uherce, Jaworów, Borysław—Tustanowice.

OKRĘG KIELCE.

Obwody: Kielce, Jędrzejów, Wierzbnik, Sandomierz, Busk, Pińczów, Opatów, Staszów, Chmielnik, Suchedniów, Wodzisław.

OKRĘG RADOM.

Obwody: Radom, Dęblin, Kozienice, Puławy.

PRZYROST.

W ubiegłym okresie sprawozdawczym Zarząd Główny nie dążył do zwiększenia liczby oddziałów strzeleckich. Wyniki swoje kierował na opanowanie przyrostu z lat poprzednich, zwiększenie kadr instruktorskich i pogłębienie pracy wyszkoleniowo-wychowawczej. To też wzrost oddziałów i członków w porównaniu z latami ubiegłemi był niewspółmiernie mniejszy. O ile w latach ubiegłych wzrost członków dosięgał nieraz 1,000 tygodniowo, o tyle rok 1928 dał przyrostu 370 Oddziałów, z 8607 członków, zaś kwartał I-szy roku 1929 dał 50 nowych Oddziałów z 1257 członkami.

Wykaz Obwodów p. str.

Sprawozdanie Inspektora Głównego

za okres sprawozdawczy 1928-1929 r.

Praca Inspektora Głównego w okresie sprawozdawczym dzieliła się na dwa działy: inspekcje szczegółowe, w miarę rozporządzalnych środków materjalnych, oraz współpraca w Komendzie Głównej na stanowiskach: szefa sztabu, lub też referenta materjałowo-budżetowego i spraw wodnych. Przyczem w związku z tem, inspektor odbywał wyjazdy w teren dla doraźnych inspekcyj i załatwiania spraw, wymagających obecności na miejscu członka Zarządu Głównego.

Szczegółowa inspekcja w okresie sprawozdawczym odbyła się w okręgach Warszawa miasto i Warszawa prowincja, w okręgu Śląskim, Łódzkim i Pomorskim, oraz ponownie w okręgu Poznańskim, dokonana w zastępstwie inspektora przez ob. Latoura.

OCENA WYKONANEJ PRZEZ ORGANIZACJĘ PRACY W OKRESIE SPRAWOZDAWCZYM

Sprawy organizacyjno - administracyjne.

Działalność organizacyjna wzrosła znacznie. Ilość oddziałów i ośrodków pracy strzeleckiej powiększyła się w dużym stopniu, jednakże jeśli chodzi o organa społeczne naszych ośrodków, to te w dalszym ciągu stoją na drugim planie. Motorem energji i pracy w okręgach i obwodach, od szeregu lat są w połowie kierownicy i komendanci, w połowie zaś tylko zarządy, wyłączając oczywiście oddziały, na czele których stoją z reguły zarządy.

Umiejętność administrowania ośrodkami organizacyjnemi stoi na takim samym poziomie, jak i w latach ubiegłych, postępu nie widać zupełnie. Brak wytrwałości na stanowisku; ciągłe zmiany w łonie zarządów powodują, że większość pracy organizacyjno-administra-

cyjnej wykonują komendanci. Okres obecny i tendencje, panujące w organizacji, można byłoby określić, jako przewaga rządów *jednostki*, nie zespołu. Spowodować to może z czasem wypaczenie zasady pracy i odpowiedzialności zespołu. Hasłem na okres następny naszej pracy strzeleckiej musi być kształcenie strzelców i wyrabianie w nich zdolności do pracy zespołowej; do oparcia administracji danego ośrodka strzeleckiego na odpowiedzialności całego zarządu.

Niezbędnem tedy jest uruchomienie kursów administracyjno-organizacyjnych.

Drugim niemniej ważnym warunkiem dalszego pomyślnego rozwoju Związku i utrzymanie go na należytym poziomie organizacyjnym, jest sprawa płatnych sekretarzy w okręgach, oraz płatnych komendantów w obwodach.

Sprawy skarbowe.

W tej dziedzinie należy podkreślić znaczny wzrost i poprawę warunków finansowych Związku, szczególnie w okręgach. Dążenie do samowystarczalności poszczególnych ośrodków organizacyjnych stało się regułą, obowiązującą wszystkich od oddziału do okręgu włącznie.

Stwierdzić należy wzrost majątku rzeczowego zarówno całości Związku, jak i poszczególnych jego ogniw organizacyjnych.

W dalszym ciągu jednakże nie możemy się zdobyć na stworzenie chociażby minimalnej podstawy społeczno - finansowej, która się wyraża w płaceniu składek na rzecz zarządów wyższych szczebli organizacyjnych. Zaledwie jeden okręg potrafił ten system w życie wprowadzić.

Administrowanie finansami w naszych ośrodkach organizacyjnych, z małemi wyjątkami, również nie uległo zmianie na lepsze. Posiadamy doskonałych księgowych i... kasjerów, t. j. ludzi umiejących prawidłowo otrzymać, wydać i zapisać posiadaną gotówkę, lecz brak nam właściwych skarbników umiejących zdobyć, zainicjować zdobycie gotówki. Brak nam właśnie administratorów finansowych.

I tutaj potrzebne są kursy nauczające: jak należy zdobywać gotówkę dla Związku Strzeleckiego.

Sprawy wychowania obywatelskiego.

Dążenie do bezpośredniego nawiązania łączności przez świetlice z najniższemi szczeblami organizacyjnemi Związku przez centralne władze strzeleckie, zakreślone w planie prac za okres ubiegły, nabrało formy bardzo zdecydowanej.

Hasło, rzucone w roku ubiegłym: wszyscy do świetlic — zostało w dużej mierze urzeczywistnione, wpojone w umysły strzelców.

Dzisiaj organizacja może się poszczycić tem, że kierunek ten uzyskał ogólny poklask i uznanie, jako naczelna teza poczynań kulturalno-oświatowych Związku.

Pomijam zasługujące w równej mierze na podkreślenie natężenie prac kulturalno-oświatowych w dziedzinie odczytów, akademij, bibljotekarstwa i t. p., pragnę uwydatnić szczególnie dział świetlicowy, który, jeśli nie zmniejszy swojego rozpędu w roku przyszłym naszej działalności, to Związek Strzelecki stanie na niedosięgalnej dla innych organizacyj wyżynie prac kulturalno-oświatowych w państwie.

Przez uruchomienie bowiem świetlic uruchamia się automatycznie wszystkie inne działy życia strzeleckiego, nie wyłączając nawet sportu i przysposobienia wojskowego.

Należałoby rzucić w naszą społeczność strzelecką hasło, że właściwym sztandarem każdego oddziału strzeleckiego, przy którym grupować się winni strzelcy, powinna być świetlica.

Sprawy wyszkolenia wojskowego.

W tej dziedzinie podtrzymać muszę swoją opinję z okresu 1927-8 roku, gdyż zarówno w programie jak i metodzie wyszkoleniowej nie zaszły żadne zmiany.

Na podkreślenie jedynie zasługuje fakt niezwykłej życzliwości do prac i poczynań Związku Strzeleckiego, wszystkich organów i władz wojskowych, z któremi poszczególne ośrodki organizacyjne współpracują.

Dzięki temu praca wojskowa w Związku Strzeleckim nabrała tężyzny, zwartości i siły wewnętrznej. Stwierdzić również należy 100%-wy przyrost instruktorów własnego korpusu podoficerskiego, wyszkolonego na kursach p. w., organizowanych przez władze wojskowe.

Żywić należy nadzieję, że z chwilą urzeczywistnienia się projektów, dających Związkowi Strzeleckiemu znaczną samodzielność w wyszkoleniu wojskowem, metoda szkolenia ulegnie również pewnej zmianie, a co za tem idzie, zwiększy w dwójnasób wydajność prac wojskowych Związku.

Sport strzelecki.

Wyniki, rozrost sportu strzeleckiego, szczególnie małokalibrowego, osiągnął w naszej organizacji tak wielki poziom, że sport ten stał się naszą chlubą i dumą.

Rozpęd organizacyjny, zrozumienie i uświadomienie mas strzeleckich w tym kierunku osiągnęły taki stopień ruchu, że tak, jak przed rokiem znikły obawy o rozwój sportu i wychowania fizycznego, tak teraz o rozwój sportu strzeleckiego możemy być w Związku spokojni.

Sport ten uzyskał grunt pod nogami, wdarł się do najmniejszych ośrodków organizacyjnych i jedynie braki materjalne, wysoka cena amunicji, niedostateczna ilość strzelnic, powstrzymuje żywiołowy pęd strzelectwa sportowego od dołu.

Gdy te zapory rzeczowe znikną lub się zmniejszą, możemy śmiało konkurować tak co do liczby strzelców, jak i co do wyników z najsilniejszemi organizacjami naszych sąsiadów.

Sport i wychowanie fizyczne.

Jest to dział pracy, któremu należałyby się same pochwały. Rzekłem, iż dumni możemy być z rozwoju naszego sportu strzeleckiego, jeszcze jednak dumniejsi będziemy ze sportu ogólnego. Nasze marsze są bezkonkurencyjne nietylko w Polsce, lecz i na całym kontynencie. Masowe uprawianie sportu przez naszych strzelców i strzelczynie stawia nas na poziomie instytucji o charakterze już nietylko społecznym, lecz państwowym.

A największa zasługa naszego sportu, to poruszenie i wychowanie fizyczne tych dołów i ośrodków życiowych naszego społeczeństwa, o których dotychczas nikt się nie troszczył.

Obecnie synonimem uprawiania sportów przez masy jest w Polsce Związek Strzelecki.

W jednym tylko kierunku powinny nastąpić zmiany, a mianowicie jeszcze większe uproszczenie programu, jeszcze większe ograniczenie działów, jeszcze większa utylizacja naszego wychowania fizycznego.

Jeśli chodzi o braki, na jakie cierpi wychowanie fizyczne w Związku, to brak jest instruktorów, krytych pływalni i sal gimnastycznych; brak boisk. Nasycenie terenu sprzętem osiągnęło już pewną normę, ale braki wymienione wyżej są kulą u nogi, która nieusunięta w czas, opóźni bardzo znacznie żywiołowy pęd i rozwój fizyczny mas strzeleckich.

Sprawy pracy kobiet

Praca kobiet w Związku Strzeleckim wyszła już ostatecznie z okresu powijaków i stała się silną organizacją — prawie że drugim Związkiem Strzeleckim — tylko żeńskim.

Praca ta mimo swoje odrębności i pozornej samodzielności jest coraz więcej działalnością uzupełniającą poszczególne działy ogólnostrzeleckiego programu wychowawczego.

Możnaby tutaj zastosować powiedzenie:

Maszerujemy oddzielnie — bijemy razem.

Aczkolwiek całkowita koedukacja i połączenie prac strzelców z pracą strzelczyń na różnych stopniach organizacyjnych Związku nie da się jeszcze dokładnie uzgodnić, to przecież próby czynione w tym kierunku dały, budzące duże nadzieje na przyszłość wyniki.

Tem niemniej dla normalnego rozwoju pracy kobiet w Związku Strzeleckim zajdzie w przyszości potrzeba, gdy ruch ten stanie się masowym, stworzenia innych form organizacyjnych.

Koedukacja będzie w tym nowym sposobie bycia — odgrywała rolę wybitną, ale wymagającą specjalych warunków.

Program pracy, pozornie nie uległ zmianie, tendencja jednakże i nastawienie idzie w kierunku rozwoju obywatelskiego, wychowania fizycznego i gospodarczo-wojskowego, bez specjalnego posmaku koszarowo-wojennego.

Postępy tak w liczbie, jak i w usprawnieniu organizacyjnem — bardzo duże.

Praca ta mimo swoją odrębność i pozornej samodzielności jes
coraz więcej działalnością uzupełniającą poszczególne działy ogólne
strzeleckiego programu wychowawczego.

Możnaby tutaj zastosować powiedzenie:

Maszerujemy oddzielnie — bijemy razem.

Jakkolwiek całkowita koedukacja i połączenie prac strzelecki
z pracą strzelczyń na różnych stopniach organizacyjnych Związku ni
da się jeszcze dokładnie uzgodnić, to pracowane próby czynione w tyn
kierunku dały, bodaj na naprawdę dobry wynik.

Tem niemniej dla normalnego rozwoju pracy kobiet w Związk
Strzeleckim zajdzie w przyszłości potrzeba, gdy ruch ten stanie s
masowym, stworzenia innych form organizacyjnych.

Koedukacja będzie w tym nowym sposobie bycia — odgrywał
rolę wybitną, ale wymagającą specjalnych warunków.

Program pracy, pomimo nie ulegi zmianie, tendencja jednak
i nastawienie idzie w kierunku rozwoju obywatelskiego, wychowan
fizycznego i gospodarczo-wojskowego, bez specjalnego posmaku ści
szarowo-wojennego.

Postępy tak w liczbie, jak i w usprawnieniu organizacyjnem
bardzo duże.

Sprawozdanie skarbowe

Sprawozdanie niniejsze musi objąć działalność Zarządu Głównego do dn. 1 kwietnia r. b., normalny bowiem okres sprawozdawczy nie daje istotnego obrazu dzisiejszej rzeczywistości.

Zarząd Główny postawił sobie za zadanie uporządkowanie finansów Związku, wycofanie z obiegu nadmiernej ilości weksli, doprowadzenie zadłużenia do minimum i oparcia normalnej gospodarki o zrównoważony budżet.

Obecny budżet zwyczajny opiera się o stałą subwencję, która wynosząc w czerwcu 1928 r. — zł. 28.000, została w sierpniu i październiku obniżona do zł. 22.500, obecnie jednak doprowadzoną została do zł. 35.000.

Kwota 35,000, jakkolwiek daleko nie wystarczająca, umożliwiła regularne funkcjonowanie najbardziej koniecznych agend Związku.

Zarząd Główny przeprowadził przewłaszczenie maj. Stężarzyce, co łącznie z zawartą z Państw. Bankiem Rolnym umową parcelacyjną spowodowało przejęcie przez P. B. R. części zobowiązań Zw. Strzel. w łącznej kwocie 200.000 zł.

Zaliczka udzielona przez P. B. R. w wysokości 100.000 zł. pokryła wydatki związane z przewłaszczeniem i administrowaniem Stężarzyc w wysokości 40.000. Pozostałe 60.000 zużyte zostały na pokrycie innych zobowiązań.

Ponadto z innych wpływów nadzwyczajnych pokryte zostały zobowiązania w kwocie 120.000 zł.

Różnicę zadłużenia w ciągu całego okresu sprawozdawczego t.j. do dn. 1 kwietnia b. r. uwidoczniają następujące cyfry:

Stan akceptów na dz. 1 maja 28 r. . . . . .561 tys.
" " " " 1 kwietnia 29 r. . . . . 216 "

Spłacono względnie przejął P. B. R.	345 tys.
W stanie akceptów na dz. 1 kwietnia 29 r.	216 "
Znajdują się akcepty za drukarnię „Kadra"	165 "
Różne akcepty bieżące wynoszą więc	51 "
R-k wierzycieli na dz. 31.XII.28 r.	43 tys.
Spłacono do dn. 1.IV 29 r.	37 "
Pozostaje	6 tys.

Bezpośredni stan zadłużenia Zw. Strzeleckiego wynosi więc łącznie 57 tys.

Spłacono w okresie sprawozdawczym łącznie 381 tys.

Zw. Strzel. jest obecnie właścicielem maj. Stężarzyce ogólnego obszaru 4.200 Hkt. Do parcelacji przez P. B. R. przeznaczono 2.100 Hkt pozostanie własnością Związku 2.100 Hkt, w czem 200 Hkt ziemi ornej i 1900 Hkt obszaru leśnego.

Wpływy z parcelacji pokryją koszta nabycia, przewidziana ewentualnie nadwyżka wpłynąć może do Zw. Strzel. w 32 r.

Zw. Strzel. stał się właścicielem drukarni „Kadra", zobowiązania za drukarnię wynoszą jeszcze 165 tys., mające być spłacone w ciągu 3 i pół lat. Drukarnia nabyła nowe maszyny za 140 tys. Należność za nowe maszyny spłacana jest z zysków drukarni.

Ponadto szereg Okręgów otrzymał czy to od poszczególnych osób czy też od instytucji i samorządów dary w naturze, w postaci gruntów pod obozy.

Zarząd Główny zmierza do osiągnięcia w pewnym chociaż stopniu do samowystarczalności gospodarczej. Dotychczasowe jednak wysiłki dadzą dopiero efekt finansowy począwszy od 32 r.

BILANSE

Bilans na dzień 31 grudnia 1928 roku

STAN CZYNNY

		Zł.	gr.	Zł.	gr.
1.	Kasa				
	pozostałość			7.932	02
2.	Dłużnicy				
	należność od różnych . . .			112.357	62
3.	Banki				
	Pocztowa Kasa Oszczędności			145	96
4.	Weksle				
	pozostałość w portfelu. . .			5.009	50
5.	Ruchomości				
	wartość ruchomości			13.094	13
6.	Komisja Dostaw Strzeleckich				
	za należne			62.497	55
7.	Stężarzyce				
	należność.			1.152.662	45
8.	Drukarnia „Kadra" Sp. z o. o.				
	za wpłacone przy kupnie. .			287.441	03
9.	Niedobory:				
	1927 rok	78.673	41		
	1928 „	91.467	23	171.040	90
				1.811.280	90

SKARBNIK ZARZĄDU

Z. Glinicki

KSIĘGOWY

J. Zakrzewski

Zarządu Głównego Związku Strzeleckiego

STAN BIERNY

		Zł.	gr.	Zł.	gr.
1.	Akcepty pozostałość w obiegu. . . .			495.291	22
2.	Wierzyciele należność różnych			43.546	20
3.	Akcepty gwarancyjne pozostałość w obiegu . . .			2.400	—
4.	Pożyczki pozostałość			121.716	44
5.	Długi hipot. Stężarzyc w/g książki inwent.			1.125.975	50
6.	Kasa Chorych należność za składki z r. 1928.			1.455	57
7.	Podatek od uposażeń należność za podatek od upos. służbow. z r. 1928.			1.844	02
8.	Zakł. Ubezp. Pracown. Um. należność za składki w r. 1928.			5.364	80
9.	Fundusz bezrobocia należność za składki w r. 1928.			200	—
10.	Sumy przechodnie należność w/g księgi inwent.			13.487	15
				1.811.280	90

KOMISJA REWIZYJNA:

Dr. St. Bogusławski
T. Szubartowicz
Syska
H. Kowalewska
J. Gnoiński
Borysławski

Rachunek wpływów i wydatków w 1929 r.

WYDATKI

		Zł.	gr.	Zł.	gr.
1.	Koszty Organizacyjne gaże, podróże, inspekcje . .			130.414	03
2.	Koszty administracyjne materjały kancelaryjne, porto depesze, telefony, dorożki, tramwaje, utrzymanie biura, procenty, podatki.			60.221	09
3.	Wyszkolenie i sport zawody, marsze, zjazdy, odprawy, nagrody, kursy, sprzęty sportowe, odczyty . . .			50.553	07
4.	Ref. Kulturalno Oświatowy stypendja, bibljoteki, filmy, kursy, odczyty, orkiestry, zaopatrzenie świetlic			50.684	26
5.	Ref. Pracy kobiet kursy, zawody i marsze, wydawnictwa, zaopatrzenie mundurowe i sprzęty sportowe .			7.416	69
6.	Subwencje gaże i subwencje okręgów .			159.111	02
7.	Administracja wydawnictw koszta tyg. „Strzelec" i „Przegląd Strzelecki i Łuczniczy".			125.488	72
8.	Wydawnictwa własne Zw. Strzel.			6.129	37
				590.018	25

SKARBNIK ZARZĄDU

Z. Glinicki

KSIĘGOWY

J. Zakrzewski

Zarządu Głównego Związku Strzeleckiego

WPŁYWY

		Zł.	gr.	Zł.	gr
1.	Wyszkolenie i sport wpływy z ofiar i zawodów .			3.307	47
2.	Ref. Kult.-Oświatowy otrzymane subwencje, z Min. W. R. i O. P. oraz wpływy różne			34.077	89
3.	Subwencje subwencje P. U. W. F. i P. W. oraz różne ofiary, składki i wpisowe			451.393	36
4.	Kapitał przeniesiono kapitał z r. 1926			6.772	30
5.	Niedobór.			91.467	23
				590.018	25

KOMISJA REWIZYJNA

Dr. St. Bogusławski
T. Szubartowicz
Syska
H. Kowalewska
J. Gnoiński
Borysławski

Bilans na dzień 31 grudnia 1928

STAN CZYNNY

		Zł.	gr.	Zł.	gr.
1.	**R-k Kasy** pozostałość			1920	89
2.	**R-k Towarów** remanent towarów w/g księgi inw.	19.423	81		
3.	**R-k Towarów komis.** remanent towarów w/g księgi inw.	848	80	20.272	61
4.	**R-k Ruchomości** wartość ruchomości w/g księgi inw.			980	65
5.	**R-k Dłużników** saldo w/g księgi inw.			51.213	47
6.	**R-k Weksli** pozostałość w portfelu w/g księgi inw.			5.316	50
7.	**R-k Weksli gwaranc.** pozostałość w portfelu w/g księgi inw.			6.000	—
8.	**R-k Banków** P. K. O. — 18280 pozostałość			256	10
9.	**R-k Stężarzyc** saldo w/g księgi inw.			830	—
10.	**R-k Strat i Zysków** strata			817	55
				87.607	77

SKARBNIK ZARZĄDU

Z. Glinicki

KSIĘGOWY

J. Zakrzewski

roku Komisji Dostaw Strzeleckich

STAN BIERNY

		Zł.	gr.	Zł.	gr.
1.	**R-k Zarządu Gł. Zw. S.** saldo w/g książki inwentarzowej			63.068	63
2.	**R-k Wierzycieli** saldo należności w/g księgi inwent.			13.539	14
	R-k Sum przechodnich saldo należności w/g księgi inwent.			11.000	—
				87.607	77

KOMISJA REWIZYJNA:

Dr. St. Bogusławski
T. Szubartowicz
Syska
H. Kowalewska
J. Gnoiński
Borysławski

R-k strat i zysków na dzień 31 grudnia

		Zł.	gr.	Zł.	gr.
1.	**R-k Towarów komis** za poniesione straty. . . .			1.368	05
2.	**R-k Kosztów handlowych** za wypłacone gaże, porto i różne.			17.088	50
3.	**R-k Ekspedycji** za wypłac. za ekspedycje towarów			876	92
				19.333	47

SKARBNIK ZARZĄDU
Z. Glinicki

KSIĘGOWY
J. Zakrzewski

1928 roku Komisji Dostaw Strzeleckich

		Zł.	gr	Zł.	gr.
1.	**R-k Towarów** za uzyskany zysk.			18.515	92
2.	**R-k Strat i Zysków** straty			817	55
				19.333	47

KOMISJA REWIZYJNA:

Dr. St. Bogusławski
T. Szubartowicz
Syska
H. Kowalewska
J. Gnoiński
Borysławski

WYKAZY

Wykaz bibljotek

Bibljoteki posiadają następujące oddziały:

OKRĘG WARSZAWA:

Oddz. Cegłów — 1, Milanówek — 1, Pruszków — 1 (120), Rembertów — 1 (250), Tłuszcz — 1 (52), Kaczy Dół — 1, Chorzele — 1 (80) Pułtusk — 1 (120), Płock — 1 (470), Płońsk — 1 (60), Miedzeszyn — 1, Raszewo — 1 (90), Iłów — 1, Ostrów Mazowiecki — 1 (79), Sochaczew — 1 (60), Krasnosielsk — 1, Ciechanów — 1 (120), Przasnysz — 1, Sokołów — 1.

OKR. WARSZAWA — MIASTO:

Oddz. Śródmieście — 1 (1020), Praga — 1, Wola — 1, Powązki — 1, Marynarzy — 1.

Razem 24 bibljotek oddziałowych.

PODOKRĘG RADOM:

Oddz. Radom — 1, Karczmiska — 1 (361).

Razem 2 bibljoteki oddziałowe.

OKRĘG LUBLIN:

Oddz. Brzeziny — 1 (160), Obw. Krasnystaw — 3, Oddz. Lublin — 2 (193), (1 wędrowna), Obw. Lublin — 5 wędrownych (125), Oddz. Tomaszów Lubelski — 1, Horodło — 1 (45), Deberczyn — 1, Księżomierz — 1, Hrubieszów 1.

Razem 17 bibljotek oddziałowych w tem 6 bibljotek wędrownych.

OKRĘG ŁUCK: (WOŁYŃ).

Oddz. Łuck — 1 (220), Balarka — 1 (50), Halinówka — 1 (50), Przebraże — 1 (20), Palcza — 1, Wólka Wołowska — 1, Horochów — 1 (114), Równe — 1

(340), Nowa Lubomirka — 1 (50), Korzec — 1 (25), Kostopol — 1, Kowel — 1 (190), Włodzimierz—1 (170), Chumań — 1 (113), Ołyka—1, Obw. Równe — 1 (150).
Razem 16 bibljotek oddziałowych (w tem jedna obwodowa).

OKRĘG NOWOGRÓDEK:

Oddz. Baranowicze — 1, Horka — 1 (230), Lida — 1, Nowojelnia — 1.
Razem 4 bibljoteki oddziałowe.

OKRĘG GRODNO:

Oddz. Grodno — 1, Białystok — 1 (500), Choroszcze — 1, Łapy — 1, Wołkowysk — 1, Biskupice — 1, Supraśl — 1, Grajewo — 1.
Razem 8 bibljotek oddziałowych.

OKRĘG WILNO:

Oddz. Nowe Troki — 1, (76), Nowa Wilejka — 1, Posadniki — 1, Mitkucki — 1, Wilno I — 1, (2000), Brasław — 1, Widze — 1, Zanosze — 1, Głębokie — 1, Łużki — 1, Olissa — 1, Postawy — 1, Sowczyn — 1, Wilejka — 1 (200), Studzieniec — 1, Ignalino — 1 (56), Sosenka Kość. — 1 (100), Wojstan — 1 (25), Kurzeniec — 1 (25), Krzywce II — 1 (25), Goździewice — 1 (25), Kościeniewice — 1 (200), Wiazyn — 1 (25), Stajki — 1 (25), Małyszki — 1 (25), Odkupie — 1 (25), Ilja — 1 (25), Bucław — 1 (25) Łowczewice — 1 (25), Bucki — 1 (25).
Razem 30 bibljotek oddziałowych.

OKRĘG ŁÓDŹ:

Oddz. Brzeziny — 1 (169), Węgrzynowice — 1 (169), Blachownia — 1 (200), Częstochowa I — 1 (330), Częstochowa II — 1 (200), Wanaty — 1, Bliżyn — 1 (375), Lipów — 1 (375), Orłów — 1 (25), Bychlew — 1 (60), Pawlikowice — 1 (60), Łódź I — 1 (733), Łódź II — 1 (660), Łódź III — 1 (30), Łódź IV — 1 (22), Aleksandrów — 1 (195), Kurowica — 1 (155), Radogoszcz — 1 (130), Ozorków — 1 (894), Poddębice — 1 (180), Sobótka — 1 (220), Bocheń — 1 (605), Bednary — 1 (100), Łaźniki — 1 (192), Sobota — 1 (313), Parczówka — 1 (83), Baby — 1 (46), Chełmce — 1 (26), Borowice — 1 (180), Bonowice — 1 (46), Bodziejowice — 1 (51), Nakło — 1 (23), Szczekociny II — 1 (20), Swidno — 1 (40), Tomaszów Maz. — 1 (150).
Razem 35 bibljotek oddziałowych.

OKRĘG ŚLĄSK (KATOWICE):

Oddz. Katowice — 1, Niwka — 1, Sosnowiec — 1, Będzin — 1, Czeladź — 1, Dąbrowa G. — 1.
Razem 6 bibljotek oddziałowych.

OKRĘG KRAKÓW:

Oddz. Jaworzno — 1, Sucha — 1. Węgierska Górka — 1, Bochnia — 1, Wieliczka — 1, Kraków — 1, Sucha — 1, Łużna — 1 (45), Bonowice — 1, Osmolice — 1, Żywiec — 1 (500).
Razem 11 bibljotek oddziałowych.

OKRĘG LWÓW:

Oddz. Przeworsk — 1 (72), Stryj — 1, Kołomyja — 1, Śniatyń — 1, Kosów—1 (1400), Horodenka — 1, Nadwórna — 1, Lwów II — 1, Podhajce — 1 (200).

Razem 9 bibljotek oddziałowych.

OKRĘG POZNAŃ:

Oddz. Ostrów Wlpk. — 1, Kalisz — 1, Turek — 1, Poznań — 1 (wędrowna), Gniezno — 1.

Razem 5 bibljotek oddziałowych (w tem 1 wędrowna).

OKRĘG POMORZE:

Oddz. Bydgoszcz — 1, Chełmno — 1, Strzelno — 1, Inowrocław — 1, Grudziądz — 1, Lipno 1, Nowe — 1 (40), Zblewo — 1 (200).

Razem 8 bibljotek oddziałowych.

OKRĘG BRZEŚĆ NAD BUGIEM:

Oddz. Brześć nad Bugiem — 1 (500), Adamów — 1 (300), Biała Podlaska — 1, Milanów — 1 (50), Łuków — 1 (166), Motol — 1, Siemiatycze— 1 (130), Sarny — 1 (240).

Razem 8 bibljotek oddziałowych.

OKRĘG KIELCE:

Oddz. Kielce — 1, Chmielnik — 1 (50), Wierzbnik — 1, Opatów — 1.

Razem 4 bibljoteki oddziałowe.

OKRĘG PRZEMYŚL:

Oddz. Borysław - Tustanowice — 1 (670), Rzeszów — 1 (wędrowna), Krosno — 1 (67), Obw. Lisko — 1 (67), Drohobycz — 5 (554), Przemyśl — 7 (200). Oddz. Tarnobrzeg — 1, Przeworsk — 1, Strażów — 1 (300), Jarosław — 1 (300), Turka—1 (500), Jaworów — 1.

Razem 23 bibljoteki (w tem jedna biblj. wędrowna).

Wykaz świetlic

Świetlice posiadają następujące oddziały:

OKRĘG WARSZAWA — PROWINCJA.

Oddziały: Ostrów Maz., Łachy—Pawły, Długoszewo, Węgrów, Sokołów, Grędy, Płock, Drobin, Gostynin, Soczewka, Płońsk, Sierpc, Czempkowo, Raszewo, Przasnysz, Bogate, Chorzele, Jednorożec, Maków, Krasnosielec, Pułtusk, Kacice, Wyszków, Serock, Nasielsk, Ciechanów, Grójec, Proma, Góra Kalwarja, Kolno, Łomża, Ostrołęka, Malinowo, Czerwin, Mińsk Maz., Choszczówka, Cisie, Pełczanka, Cegłów, Wiśniewo, Mława, Łubowidz, Działdowo, Sochaczew. Razem 60 świetlic.

OKRĘG WARSZAWA — MIASTO.

Oddziały: Warszawa — Śródmieście, Powązki, Wola, Praga, oddz. żeński im. Al. Piłsudskiej, I Oddział Strzelców - Marynarzy.

PODOKRĘG RADOM:

Oddziały: Radom I, Radom II, Zagożdżon, Garno Dęblin. Razem 6 świetlic.

OKRĘG LUBLIN:

Oddziały: Trawniki, Lublin, Ożarów, Chełm, Hrubieszów, Horodło, Grabowiec, Zamość, Chomęciszki, Iłowice, Krasnobród, Tarnogóra, Suche Lipie, Stójka, Tarkawice, Krasnystaw, Piaski Szlach., Izdebno, Gorzków, Wysokie, Lubartów, Krasienia, Czerwonka Duża, Michów, Dębica, Czemerniki, Janów, Biłgoraj, Tomaszów. Razem 32 świetlic.

OKRĘG WOŁYŃ:

Oddziały: Dubno, Topole, Iwanówka, Radziwiłłów, Równe, Dziatkiewicze, Kostopol, Woronucha, Budki Uściskie, Kowel, Polany, Piowursk, Turzysk, Wiktorówka, Desmitjanówka, Hołoby, Gaj, Adamówka, Łuck, Halinówka, Jeziorany Szl., Kiwierce, Przebraże, Palcza, Ołyka, Luboml, Kupowalce, Oydziatycze, Zdołbunów, Nowo-Malin, Zawisów, Mizocz, Hurby. Razem 33 świetlic.

OKRĘG GRODNO:

Oddziały: Białystok, Rajgród, Supraśl, Szczuczyn, Wasilków, Sidra, Grajewo, Łapy, Grodno, Jeziory, Mosty, Skidel, Wołpa, Ciecierówka, Sokółka, Sucha Wola, Nowy Dwór, Kuźnica, Sidrze, Janów, Wielka Zubrica, Nomiki. Razem 30 świetlic.

OKRĘG NOWOGRÓDEK:

Oddziały: Iwieniec, Zabrzezie, Nosibolin, Lida, Żołudek, Różanka, Bieniakonie, Iwje, Stołpce, Puziniewicze, Zacierzewo, Swerynów, Rubieżewo, Baranowicze, Stołowicze, Mołczadź, Połonka, Nieśwież, Horka, Kleck, Nowogródek, Maryjan, Zdzięcioł, Budrykowszczyzna, Byteń. Razem 26 świetlic.

OKRĘG WILNO:

Oddziały: Sosenka, Wilejka, Mołodeczno, Bienica, Tatarskie, Raków, Rymosze. Studzieniec, Nowe Troki, Landwarów, Niemenczyn, Olkieniki, Nowa Wilejka, Mitkiszki, Połuknia, Posadniki, Rakowiec, Wilno, Święciany, Nowo-Świeciany, Podbrodzie, Hoduciszko, Swir, Dukszty, Ignalino, Brasław, Dziechciany, Dziedzinka, Leonpol, Głębokie, Łużki, Plissa, Jarno, Dzisna, Postawy, Miłły, Sowczyn, Rusaki. Razem 37 świetlic.

OKRĘG ŁÓDŹ:

Oddziały: Brzeziny, Koluszki, Tomaszów Maz., Węgrzynowice, Blachownia Częstochowa II, Kłobucko, Wanaty, Bliżyn, Lipa, Bychlew, Pabjanice, Łódź, Czorków, Poddębice, Nowa Wieś, Wilanów, Zapole, Ołudza, Bogiewice, Szczekociny, Sokole. Razem 20 świetlic.

OKRĘG KATOWICE:

Oddziały: Dąbrowa Górnicza, Będzin, Gniazdów, Grodziec, Niwka, Czeladź, Świętochłowice, Chorzów, Łaziska, Czechowice - Dziedzice, Wisła. Razem 11 świetlic.

OKRĘG KRAKÓW:

Oddziały: Ropczyce, Czekaj, Jasło, Zakopane, Nowy Sącz, Stary Sącz, Krynica, Limanowa, Gorlice, Bobowa, Piwniczna, Żywiec, Cięcina, Milówka, Sucha, Tarnów, Tuchów, Brzesko, Bochnia, Łapanów, Kraków „Orlęta", Kraków „Akademicki", Kraków „Szwadron Konny", Bronowice Małe, Kosocice, Prądnik Biały, Wieliczka, Skawina, Prokocim, Chrzanów, Krzeszowice, Trzebinia, Jaworzno, Biała Krak., Wilkowice, Godziszka, Wadowice. Razem 37 świetlic.

OKRĘG LWÓW:

Oddziały: Kołomyja, Śniatyń, Kosów, Horodenka, Obertyn, Nadworna, Radziechów, Łopatyn, Kamionka-Strum, Busk, Cholojów, Ducyłów, Toporów, Majdan St., Stojanów, Wilków, Nowy, Srodopolce, Teławczyce, Wólka Sun., Bebechy, Sielec-Bieńków, Wolna-Wąsylowa, Szczurowice, Niedźwiedzie, Złoczów, Sasów, Usznia, Podhorce, Kołtów, Kruchów, Maruszka, Krasne, Zborów, Jezierna, Założce, Bogdanówka, Brody, Kałusz, Stanisławów, Halicz, Jezupol, Meducha, Tyśmienica, Tłumacz, Lackie-Szlacheckie,S tryj, Przeworsk, Tarnobrzeg, Brzeżany, Rohatyn,

Podhajce, Przemyślany, Rohaczyn-wieś, Nadorożniów, Taniów, Płotycza, Szybalin, Kuropatuski, Kozowa, Kozówka, Narajów, Budyłów, Wymysłówka, Litiatyn, Kotów, Zawałów, Potutory, Kurzany, Buszcze, Horodyszcze, Olesin, Świrz, Łahodów, Żądowice, Dunajów, Zadwórze, Hajworonka, Zastawcze, Burkanów, Radwanów, Burzstyn, Podkamień, Herbatów, Ludwikówka, Ryczkowce, Czortków, Chomiakówka, Dawidkowce, Jagielnica, Kosów, Skorodyńce, Ułaszkowce, Buczacz, Monasterzyska, Jazłowiec, Potok Złoty, Rawa Ruska, Sokal, Żółkiew, Lwów I, Lwów II, Stare Sioło, Rzęsna Polska. Obwód Borszczów — 26 świetlice (niestałe).

OKRĘG POZNAŃ:

Oddziały: Gniezno, Sroda, Srem, Ostrów, Czarnków, Wieleń n/N., Lubusz, Stajkowo, Chodzież, Marnowo, Romanowa, Smierzkowo, Margocin, Wrzeszczyna, Wolsztyn, Kalisz, Opatówek, Szczypiorno, Turek, Uniejów, Konin, Rychwał, Tuliszków, Kramsk, Słupca, Koło, Brdów, Sompolno. Razem 28 świetlic.

OKRĘG POMORZE:

Oddziały: Ciechocinek, Włocławek, Inowrocław, Toruń, Bydgoszcz, Fordoń, Grudziądz, Chełmno, Nowe, Strzelno, Lipno, Dobrzejowice, Tczew, Stężyca, Zblewo. Razem 15 świetlic.

OKRĘG BRZEŚĆ NAD BUGIEM:

Oddziały: Brześć, Łuków, Milanów, Polskowola, Radzyń, Miłków, Międzyrzec, Kopina, Biała Podlaska, Łomazy, Bielsk Podl., Siemiatycze, Rokitno, Dąbrowica, Pińsk, Stetyczów, Kobryń, Drohiczyn. Razem 19 świetlic.

OKRĘG KIELCE:

Oddziały: Kielce, Suchedniów, Błoto, Jędrzejów, Małogoszcz, Starachowice, Wodzisław, Wierzbnik, Pińczów, Chmielnik, Drugnia, Piotrkowice, Busko, Opatów, Kochów, Łagów, Ostrowiec, Wodzisław. Razem 18 świetlic.

OKRĘG PRZEMYŚL:

Oddziały: Przemyśl, Bachorz, Dobromil, Dubiecko, Nowe Miasto, Sądowa Wisznia, Mościska, Niżankowice, Bolestraszyce, Orły, Wacławice, Jarosław, Łańcut, Duńkowice, Kaszyce, Pruchnik, Radymno, Rokietnica, Wierzba, Lubaczów, Felsendor, Lisie Jamy, Młodów, Narol, Cieszanów, Leżajsk, Strażów, Przeworsk, Drohobycz miasto, Drohobycz kolej, Rychcice, Lipowiec, Dereżyce, Sońsko, Podbuż, Medenice, Borysław, Hubice, Stebnik, Tarnobrzeg, Rozwadów, Krosno, Iwonicz, Uherce, Wankowe, Olszanice, Sanok, Bukowsko, Turka, Stary Sambor, Skole, Sambor, Kornalowice, Gródek Jagielloński, Mszana, Rzeszów, Jaworów. Razem 58 świetlic.

Podhajce, Przemyślany, Rohaczyn-wieś, Nadorożanów, Tasiów, Piotrycza, Szybalin,
Kutyjatów(?), Kozowa, Rozwska(?), Hrzęgów(?), Budyłów, Wysoczanka, Lipiaty(?), Ko
sów, Zawałów, Potutory(?), Kozłowa(?), Złoczów, Horodyszcze, Olesin, Brzeż(?), Ludwików
Zaścinie, Dunajów, Zaśniowka(?), Wierzbołoch(?), Zastawcze, Mieczyszczów(?), Pomorzany(?)
Bursztyn, Podkamień, Hucisko(?), Ludwikówka, Rynkowce, Czortków, Uhrynkowce(?)
Kówka(?), Dawidkowce, Jagielnica, Kosów(?), Skorodyńce, Ułaszkowce, Buczacz, Mo
nasterzyska, Jazłowiec, Potok Złoty, Rawa Ruska, Sokal, Żółkiew, Lwów I, Lwów
II, Stare Sioło, Razem Polska. Obwód Borszczów — 76 świetlic (mieszane).

OKRĘG POZNAŃ

Oddziały: Gniezno, Środa, Śrem, Ostrów, Czarników, Wieleń n/N., Lubasz,
Stajkowo, Chodzież, Mikołajów(?), [illegible], Margonin, Wrześnica(?),
Wąsosz(?), Kalisz, Opatówek, Szczypiorno, Turek, Uniejów, Koło, Rychwał, Tul
szków, Kłodawa, Ślesin(?), Konin, Gołina(?), Dąbrowa(?). Razem 22 świetlic.

OKRĘG POMORZE

Oddziały: Kościerzyna(?), Wąbrzeźno(?), Inowrocław, Toruń, Bydgoszcz, Fordon,
Grudziądz, Chełmno, Nowe, Strzelno, Lipno, Dobrzejewice, Łysomice(?), Steżyca(?), Żbi
wo. Razem 17 świetlic.

OKRĘG BRZEŚĆ NAD BUGIEM

Oddziały: Brześć n/Bugiem, Milanów, Cieszkowola(?), Radzyń, Milków(?), Miedzy
rzec, Kopnia(?), Biała Podlaska, Łomazy, Dziedzin(?), Siemiatycze, Hołoszno(?), Dubro
wica, Pińsk, Strzyżów(?), Kobryń, Janów Podl.(?). Razem 19 świetlic.

OKRĘG KIELCE

Oddziały: Kielce, Suchedniów, Bliżyn, Jędrzejów, Małogoszcz, Starachowice,
Wąchock(?), Wierzbnik, Pińczów, Chmielnik, Drugnia, Piotrkowice, Busko, Opatów,
Kochów(?), Łagów, Ostrowiec, Wodzisław. Razem 18 świetlic.

OKRĘG PRZEMYŚL

Oddziały: Przemyśl, Bakończyce, Dubiecko, Nowe Miasto, Sadow
Wydrna(?), Mostyska, [illegible], Chyrów, Krasiczyn(?), [illegible]
[illegible], Kańczuga(?), Przeworsk, Jarosław, Radymno, Sieniawa(?), Lubacz
[illegible], Ustrzyki(?), Lisko, [illegible], Sanok, Brzozów, Dynów
Drohobycz miasto, Drohobycz [illegible], Łańcut, Jarosław, Sambor, P
[illegible], Borysław, Rudnik(?), Strzyżów, Tarnobrzeg, Rozwadów, Krosno, Je
[illegible], Ustrzyki, Wańkowa, Olszanica, [illegible], Turka, Stary Sambor, S
[illegible], Sambor, Komarowice(?), Gródek Jagielloński, Mościska(?), Rzeszów, Jaworów, B
[illegible] 85 świetlic.

Wykaz przyrostu oddziałów

OKRĘG WARSZAWA.

1.	Nałęczów — powiat Puławy	czł.	25
2.	Otwock — powiat Warszawa	„	20
3.	Soczewka — powiat Gostynin	„	21
4.	Kowalewko — powiat Mława	„	21
5.	Bromce — powiat Puławy	„	21
6.	Wiśniewo — powiat Mława	„	20
7.	Jednorożec — powiat Przasnysz	„	24
8.	Sadowne — powiat Węgrów	„	26
9.	Windyki — powiat Mława	„	22
10.	Radzanów — powiat Mława	„	28
11.	Grzybów — powiat Mława	„	24
12.	Warszawa — Akademicki, m. st. Warszawa	„	20
		razem czł.	272

OKRĘG LUBLIN.

1.	Grabowiec — powiat Hrubieszów	czł.	20
2.	Lublin I — powiat Lublin	„	24
3.	Wólka Stara — powiat Lubartów	„	21
4.	Firlej — powiat Lubartów	„	30
6.	Siennica Królewska — powiiat Krasnystaw	„	20
7.	Rejowiec — powiat —Chełm	„	21
8.	Wojsławice — powiat Chełm	„	22
9.	Rozdziałów — powiat Chełm	„	30
10.	Strupiń Mały — powiat Chełm	„	25
11.	Strachosłowie — powiat Chełm	„	52
12.	Siedliszcze — powiat Chełm	„	29
13.	Mołodutyn — powiat Chełm	„	46
14.	Kamień — powiat Chełm	„	21
15.	Zalesie Kańskie — powiat Chełm	„	20
16.	Nadrybie — powiat Choełm	„	21
17.	Bartki — powiat Chełm	„	26
18.	Dorohucza — powiat Chełm	„	30

19. Huta — powiat Chełm „ 27
20. Ignatów — powiat Chełm „ 28
21. Niedźwiada — powiat Lubartów „ 20
22. Turkawica — powiat Lubartów „ 20
23. Lubartów — powiat Lubartów „ 30
24. Horodło — powiat Hrubieszów „ 21
25. Goleszyn - Kolonja — powiat Hrubieszów „ 20
26. Sułów — powiat Zamość „ 20
27. Biała Ordynacka — powiat Janów Lubelski „ 30
28. Siemierz — powiat Tomaszów Lubelski „ 19
29. Wólka Pukarzewska — powiat Tomaszów Lubelski „ 22
30. Ostrów Krupski — powiat Krasnystaw „ 21
31. Zagroda — powiat Krasnystaw „ 22
32. Baranica — powiat Krasnystaw „ 28
33. Tarnogóra żeński — powiat Krasnystaw „ 28
34. Kraczew — powiat Tomaszów Lubelski „ 22
35. Jatutów — powiat Zamość „ 22
36. Zawada — powiat Lubartów „ 27
37. Wólka Zawieprzycka — powiat Lubartów „ 23
38. Potok Słony — powiat Janów Lubelski „ 22
39. Tomaszów Lub., żeński — powiat Tomaszów Lubelski „ 45
40. Zielone — powiat Tomaszów Lubelski „ 53
41. Alojzów — powiat Hrubieszowski „ 20
42. Majdan Wielki — powiat Hrubieszów „ 23
43. Drogojówka — powiat Hrubieszów „ 26
44. Stanisławka — powiat Hrubieszów „ 34
45. Giełczew — powiat Krasnystaw „ 38
46. Potasznia — powiat Krasnystaw „ 20
47. Radomirka — powiat Krasnystaw „ 24
48. Wierzbie — powiat Zamość „ 21

razem czł. 1262

OKRĘG WOŁYŃ.

1. Taraż — powiat Łuck czł. 22
2. Kolonja Adamówka — powiat Kowel „ 20
3. Kolonja Balarka — powiat Łuck „ 20
4. Hruszwica — powiat Równe „ 21
5. Babin — powiat Równe „ 26
6. Horochów — powiat Horochów „ 22
7. Jeziorany — Szlacheckie — powiat Łuck „ 23
8. Gaj — powiat Kowel „ 20
9. Halinówka — powiat Łuck „ 22
10. Iwanówka — powiat Dubno „ 22
11. Kurdyban — powiat Dubno „ 20
12. Topule — powiat Dubno „ 24
13. Woronucha — powiat Równe „ 30
14. Koszyszcze — powiat Łuck „ 20

15. Horodno — powiat Luboml „ 23
16. Huta Stepańska — powiat Kostopol „ 24
17. Deraźne — powiat Kostopol „ 21

razem cz. 380

OKRĘG WILNO.

1. Zalesie — powiat Mołodeczno czł. 21
2. Bienica — powiat Mołodeczno „ 21
3. Nowe Troki — powiat Wileńsko - Trocki „ 24
4. Żeński Nowa Wilejka — powiat Wileńsko - Trocki „ 33
5. Angleniki — powiat Wileńsko - Trocki „ 21
6. Mołodeczno — powiat Mołodeczno „ 26
7. Soły — powiat Oszmiana „ 26

razem czł. 172

OKRĘG GRODNO.

1. Łeski — powiat Wołkowysk czł. 22
2. Nowa Ruda — powiat Grodno „ 20
3. Zaleszany — powiat Wołkowysk „ 29
4. Wojtkowice — powiat Wołkowysk „ 20
5. Jałówka — powiat Wołkowysk „ 23
6. Wiśniówka — powiat Wołkowysk „ 20
7. Wierobiówka — powiat Wołkowysk „ 20
8. Samorowicze — powiat Wołkowysk „ 27
9. Międzyrzecz — powiat Wołkowysk „ 30
10. Łosośno — powiat Augustów „ 22
11. Putryszki — powiat Grodno „ 21
12. Piski — powiat Wołkowysk „ 26
13. Ostra Góra — powiat Sokółka „ 24
14. Płociczno — powiat Suwałki „ 22
15. Kucharze — powiat Grodno „ 32
16. Łunna — powiat Grodno „ 52
17. Biskupiec — powiat Wołkowysk „ 22
18. Gumbiszki — powiat Wołkowysk „ 30
19. Jatwiez Wielka — powiat Białystok „ 22
20. Strzelec — powiat Grodno „ 22
21. Lebiedzin — powiat Sokółka „ 26
22. Niemiejsze — powiat Sokółka „ 22

razem czł. 554

OKRĘG NOWOGRÓDEK.

1. Wierzbilki — powiat Lida czł. 31
2. Siniawska Słoboda — powiat Stołpce „ 20

3. Rohotno — powiat Słonim „ 27
4. Lubecz — powiat Nowogródek „ 22
5. Janowarowo — powiat Baranowicze „ 23
6. Os. Adampol — powiat Nowogródek „ 22
7. Ługonowicze — powiat Wołożyn „ 22
8. Wołożyn — powiat Wołożyn „ 25
9. Baranowicze—żeński — powiat Baranowicze „ 20
10. Trokiele — powiat Lida „ 22
11. Żyrmuny — powiat Lida „ 20
12. Polećkiszki — powiat Lida „ 20
13. Koleśniki — powiat Lida „ 22
14. Kobrowce — powiat Lida „ 27
15. Skiersie — powiat Lida „ 22

razem czł. 345

OKRĘG ŁÓDŹ.

1. Fałków — powiat Konecki czł. 21
2. Lipin — powiat Konecki „ 22
3. Sokołów — powiat Konecki „ 22
4. Starzyny — powiat Włoszczowa „ 22
5. Różnica — powiat Włoszczowa „ 20
6. Mełechów — powiat Włoszczowa „ 20
7. Bliżyn — powiat Końskie „ 21
8. Obiechów — powiat Włoszczowa „ 24
9. Dębie — powiat Końskie „ 20
10. Ruda Białaczowska — powiat Opoczno „ 20
11. Bodziejowice — powiat Włoszczowa „ 27
12. Psory — powiat Włoszczowa „ 24
13. Podlesie — powiat Włoszczowa „ 21
14. Sadowice — powiat Włoszczowa „ 24
15. Pawlikowice — powiat Łask „ 22
16. Hucisko — powiat Piotrków „ 20
17. Ogrodzona — powiat Piotrków „ 26
18. Stobnica — powiat Piotrków „ 26
19. Żerechowa — powiat Piotrków „ 25
20. Grabica — powiat Piotrków „ 26
21. Łubnice — powiat Wieluń „ 34
22. Koło — powiat Piotrków „ 44
23. Dobreniczki — powiat Piotrków „ 32
24. Łęczno — powiat Piotrków „ 24
25. Wywła — powiat Włoszczowa „ 21
26. Sokole Pole — powiat Włoszczowa „ 25
27. Biała — powiat Wieluń „ 24
28. Dąbrowa — powiat Wieluń „ 22
29. Dzierzgów I — powiat Włoszczowa „ 22
30. Świątniki — powiat Piotrków „ 32
31. Żar — powiat Piotrków „ 20
32. Paskrzyn — powiat Piotrków „ 32

33.	Rzgów — powiat Łódź	„ 22
34.	Ręczno — powiat Piotrków	„ 22
35.	Woźniki — powiat Piotrków	„ 23
36.	Wadlew — powiat Piotrków	„ 37
37.	Wanaty — powiat Częstochowa	„ 20
	razem	czł. 934

OKRĘG KRAKÓW.

1.	Ropczyce — powiat Ropczyce	czł. 27
2.	Witowice Dolne i Górne — powiat Nowy Sącz	„ 20
3.	Tęgoborze — powiat Nowy Sącz	„ 22
4.	Rybarzowice — powiat Biała	„ 30
5.	Biegonice — powiat Nowy Sącz	„ 30
6.	Brzeżna — powiat Nowy Sącz	„ 23
7.	Podole - Górowa — powiat Nowy Sącz	„ 21
8.	Łużna — powiat Gorlice	„ 30
9.	Tylicz — powiat Nowy Sącz	„ 34
10.	Muszyna — powiat Nowy Sącz	„ 30
11.	Krynica - Zdrój — powiat Nowy Sącz	„ 33
12.	Kadcza — powiat Nowy Sącz	„ 35
13.	Marcinkowice — powiat Nowy Sącz	„ 28
14.	Chomranice — powiat Nowy Sącz	„ 30
15.	Józef — powiat Będzin	„ 22
16.	Szczakowa — powiat Chrzanów	„ 23
17.	Grodziec — powiat Będzin	„ 24
18.	Piwniczna — powiat Nowy Sącz	„ 29
20.	Prądnik Biały — powiat Kraków	„ 43
21.	Piotrkowice — powiat Tarnów	„ 23
22.	Krzeszowice — powiat Chrzanów	„ 20
23.	Bąkowice — powiat Kraków	„ 42
24.	Milowice — powiat Będzin	„ 29
25.	Witkowice — powiat Kraków	„ 42
26.	Kraków V Dąbie — powiat Kraków	„ 26
27.	Gorlice — powiat Gorlice	„ 23
28.	Stróżna — powiat Grybów	„ 23
	razem	czł. 797

OKRĘG ŚLĄSK.

1.	Radzionkow — powiat Tarnowskie Góry	czł. 47
2.	Brzezinki — powiat Katowice	„ 31
3.	Górki — powiat Pszczyna	„ 21
4.	Rudołtowice — powiat Pszczyna	„ 24
5.	Mysłowice — powiat Katowice	„ 32
6.	Skoczów — powiat Cieszyn	„ 29

7.	Godziszów — powiat Cieszyn	„ 23
8.	Wisła — powiat Cieszyn	„ 39
	razem	czł. 246

OKRĘG LWÓW.

1.	Skałat — powiat Skałat	czł. 33
2.	Zbrowica — powiat Tarnopol	„ 22
3.	Drohomiczany — powiat Stanisławów	„ 24
4.	Nowosiółki - Kościankowe — powiat Zaleszczyki	„ 25
5.	Żeński Kołomyja — powiat Kołomyja	„ 31
6.	Dźwiniaczka — powiat Borszczów	„ 20
7.	Ruta Szczerzecka — powiat Lwów	„ 31
8.	Bielnica — powiat Borszczów	„ 26
9.	Rozdół — powiat Żydaczów	„ 22
10.	Jabłonów — powiat Peczeniżyn	„ 21
11.	Skowiatyn — powiat Borszczów	„ 24
12.	Gwoździec — powiat Kołomyja	„ 22
13.	Horodenka — powiat Horodenka	„ 22
14.	Lwów III — m. Lwów	„ 21
15.	Głęboczek — powiat Borszczów	„ 26
16.	Strzałkowa — powiat Borszczów	„ 20
17.	Kozłów — powiat Tarnopol	„ 35
18.	Kokutkowe — powiat Tarnopol	
19.	Zbaraż — powiat Zbaraż	„ 30
20.	Wałachówka — powiat Zbaraż	„ 29
21.	Oleksińce — powiat Borszczów	„ 21
22.	Łosiacz — powiat Borszczów	„ 21
23.	Muszkatówka — pow. Borszczów	„ 42
24.	Chomiakówka — powiat Jagielnica	„ 25
25.	Kobyłowłoki — powiat Trembowla	„ 32
26.	Skorodyńce — powiat Czortków	„ 21
27.	Filipkówce — powiat Borszczów	„ 24
28.	Czernelica — powiat Kołomyja	„ 22
29.	Capowo — Poświatynka — powiat Zaleszczyki	„ 30
30.	Skała n/Zbruczem — powiat Borszczów	„ 38
31.	Chryplin — powiat Stanisławów	„ 26
32.	Myszków — powiat Zaleszczyki	„ 38
33.	Ukrynków — powiat Zaleszczyki	„ 26
34.	Bedrykowce — powiat Zaleszczyki	„ 27
35.	Niedźwiedzie — powiat Radziechów	„ 50
36.	Wołkowce — powiat Borszczów	„ 36
37.	Szuparka — powiat Borszczów	„ 22
38.	Mikuliczyn — powiat Borszczów	„ 29
39.	Majdan — powiat Radziechów	„ 30
40.	Toporów — powiat Radziechów	„ 31
41.	Żółkiew — powiat Żółkiew	„ 23
42.	Koszlaki — powiat Zbaraż	„ 24
43.	Toki — powiat Zbaraż	„ 29

44.	Smereków — powiat Żółkiew	„ 22
45.	Wólka Suszańska — powiat Radziechów	„ 28
46.	Tyśmienica — powiat Tłumacz	„ 24
47.	Kuty — powiat Kosów	„ 43
48.	Św. Stanisław — powiat Kołomyja	„ 24
49.	Winiatyńce — powiat Zaleszczyki	„ 33
50.	Dorofijówka — powiat Skałat	„ 31
		razem czł. 1405

OKRĘG POZNAŃ.

1.	Rawicz — powiat Rawicz	czł. 48
2.	Wilcza — powiat Jarocin	„ 21
3.	Kukle — powiat Szamotuły	„ 30
4.	Wolsztyn — powiat Wolsztyn	„ 45
5.	Jarocin — powiat Jarocin	„ 20
6.	Koźmin — powiat Śmigiel	„ 20
7.	Września — powiat Września	„ 20
8.	Wronki — powiat Szamotuły	„ 85
9.	Rabczyn — powiat Odolanów	„ 21
10.	Ujście — powiat Chodzież	„ 27
11.	Żerków — powiat Jarocin	„ 35
12.	Czołowo — powiat Koło	„ 20
13.	Cienin Kościelny — powiat Słupca	„ 21
14.	Dęby Szlacheckie — powiat Koło	„ 24
15.	Wrząca Wielka — powiat Koło	„ 21
16.	Osada Wilczyn — powiat Słupca	„ 21
17.	Uniejów — powiat Turek	„ 21
18.	Modasko — powiat Szamotuły	„ 26
		razem czł. 526

OKRĘG POMORZE.

1.	Małe Tarpne — powiat Grudziądz	czł. 20
2.	Skarszewy — powiat Kościerzyna	„ 21
3.	Bolmin — powiat Chłemno	„ 20
4.	Linja — powiat Wejherowo	„ 30
5.	Kurowa — pow. Lipno	„ 22
6.	Tępcz — powiat Wejherowo	„ 32
7.	Gdynia — powiat Gdynia	„ 25
8.	Kłódka — powiat Grudziądz	„ 21
9.	Betlewo — powiat Lipno	„ 22
10.	Szczodrowo — powiat Kościerzyna	„ 20
		razem czł. 233

OKRĘG BRZEŚĆ NAD BUGIEM.

1.	Pruszyna — powiat Siedlce	czł. 31
2.	Drohiczyn Pol. — powiat Drohiczyn Poleski	„ 32

3. Górki — powiat Drohiczyn Poleski „ 23
4. Hornowo — powiat Bielsk Podlaski „ 24
5. Putkowice Nadolne — powiat Bielsk Podlaski „ 20
6. Dąbrowica — powiat Sarny „ 26
7. Stachówki — powiat Sarny „ 21
8. Serokomla — powiat Łuków „ 27
9. Tłuściec — powiat Łuków „ 23
10. Żabinka — powiat Kobryń „ 49
1. Iwacewicze — powiat Kossów Poleski „ 23
12. Sapiechów — powiat Włodawa „ 23
13. Wodynie — powiat Siedlce „ 20
14. Trzciniec — powiat Siedlce „ 20
15. Brzozów — powiat Siedlce „ 20
16. Zajęczniki — powiat Bielsk Podlaski „ 21
17. Przederelsk — powiat Prużana „ 20
18. Włodawa — powiat Włodawa „ 29
19. Dziadowice — powiat Prużany „ 20
20. Orzechowo — powiat Brześć nad Bugiem „ 21
21. Kolonja Zabłocie — powiat Biała Podlaska „ 23
22. Kolonja Radzież — powiat Brześć nad Bugiem „ 20
23. Mikitycze — powiat Prużana „ 25
24. Lisia Wólka — powiat Łuków „ 26
25. Wólka Zamkowa — powiat Bielsk Podlaski „ 20
26. Milejczyce — powiat Bielsk Podlaski „ 29
27. Krasna Wieś — powiat Bielsk Podlaski „ 26
28. Ostry — powiat Sarny „ 22
29. Budki Snowidowickie — powiat Sarny „ 25
30. Kolonja Antonin — powiat Łuków „ 20

razem czł. 729

OKRĘG PRZEMYŚL.

1. Żeński Tustanowice — powiat Drohobycz czł. 24
2. Ruszelczyce — powiat Przemyśl „ 25
3. Przeworsk — powiat Przeworsk „ 22
4. Kornalowice — powiat Sambor „ 27
5. Bukowsko — powiat Sanok „ 34
6. Zagórz — powiat Sanok „ 21
7. Olchowce — powiat Sanok „ 21
8. Falejówka — powiat Sanok „ 23
9. Nowosielce - Gniewosz — powiat Sanok „ 23
10. Borynia — powiat Turka nad Stryjem „ 22
11. Turka nad Stryjem — powiat Turka nad Stryjem „ 29
12. Sokoliki — powiat Turka nad Stryjem „ 24
13. Jasienica Zamkowa — powiat Turka nad Stryjem „ 23
14. Turka nad Stryjem żeński — powiat Turka nad Stryjem „ 24
15. Lubałówka — pow. Krosno „ 21
16. Daszawa — powiat Stryj „ 20

17. Nienadowa — powiat Przemyśl „ 29
18. Godowa — powiat Strzyżów „ 31
19. Wola Rafałowska — powiat Rzeszów „ 30
20. Boguchwała — powiat Rzeszów „ 20
21. Kalinów — powiat Sambor „ 28
22. Miżyniec — powiat Przemyśl „ 34
23. Przemyśl — powiat Przemyśl „ 28
24. Wrocanka — pow. Krosno „ 26
25. Duńkowice - Michałówka — powiat Jarosław „ 22
26. Kaszyce — powiat Jarosław „ 21
27. Rożniatów — powiat Jarosław „ 21
28. Wołczuchy — powiat Gródek Jagielloński „ 29
29. Lipowiec — powiat Drohobycz „ 30
30. Sądowa Wisznia — powiat Mościska „ 29
31. Żeński Strażów — pow. Łańcut „ 22
32. Majdan — pow. Drohobycz „ 25
33. Jawornik Niebylecki — powiat Strzyżów „ 30
34. Dereżyce — powiat Drohobycz „ 30
35. Medenice — powiat Drohobycz „ 30
36. Stebnik — powiat Drohobycz „ 29
37. Wysoka — powiat Strzyżów „ 20
38. Stupnica Polska — powiat Sambor „ 20
39. Żurawica — powiat Przemyśl „ 37
40. Strzyżów — powiat Strzyżów „ 22
41. Stefkowa — powiat Lisko „ 22
42. Prałkowce — powiat Przemyśl „ 22
43. Wyszatyce — powiat Przemyśl „ 23
44. Nkiłowice — powiat Mościska „ 52
45. Zakościele — powiat Mościska „ 28
46. Bachórz — powiat Brzozów „ 25
47. Łubna — powiat Brzozów „ 23
48. Łukawice — powiat Rzeszów „ 29
49. Pietnica — Tarnawa — powiat Dobromil „ 30

razem czł. 1280

OKRĘG KIELCE.

1. Przezwody — powiat Jędrzejów czł. 21
2. Sędziszów — powiat Jędrzejów „ 22
3. Bieliny — powiat Kielce „ 27
4. Jasienica — powiat Iłża „ 26
5. Skarżysko Kościelne — powiat Iłża „ 46
6. Skarbka Dolna — powiat Iłża „ 22
7. Tychów Niwy — powiat Iłża „ 20
8. Kostki Duże — powiat Stobnica „ 26
9. Górki — powiat Stobnica „ 21
10. Szczerbaków — powiat Stobnica „ 20
11. Bodryszowice — powiat Stobnica „ 30

12.	Gliwa — powiat Iłża	„ 24
13.	Łagów — powiat Opatów	„ 22
14.	Szczytniki — powiat Pińczów	„ 20
15.	Łopuszno — powiat Kielce	„ 20
16.	Bartoszewiny — powiat Kielce	„ 25
17.	Parszów — powiat Iłża	„ 35
18.	Czyżowice — powiat Pińczów	„ 24
79.	Olszówka — powiat Jędrzejów	„ 21
	razem	człon. 472

ZESTAWIENIE ZATWIERDZONYCH ODDZIAŁÓW W ROKU 1928.

1. Okręg Warszawa oddziałów 12, członków 272.
2. „ Lublin oddziałów 48, członków 1262.
3. „ Wołyń oddziałów 7, członków 172.
4. „ Wilno oddziałów 17, członków 380.
5. „ Grodno oddziałów 22, członków 554.
6. „ Nowogródek oddziałów 15, członków 345.
7. „ Łódź oddziałów 37, członków 934.
8. „ Kraków oddziałów 28, członków 797.
9. „ Śląsk oddziałów 8, członków 246.
10. „ Lwów oddziałów 50, członków 1405.
11. „ Poznań oddziałów 18, członków 526.
12. „ Pomorze oddziałów 10, członków 233.
13. „ Brześć nad Bugiem oddziałów 30, członków 729.
14. „ Przemyśl oddziałów 49, członków 1280.

Razem oddziałów **370**, członków **8607.**

Warszawa, Długa 50, Tel. 186-30.